

**DEVRİMDE
DEVRİM
REGİS DEBRAY**

**REGİS DEBRAY VE
BREZİLYA DEVRİMCİ
HAREKETİ
J. QUARTİM**

ERİŞ YAYINLARI

DEVİRİMDE DEVİRİM
REGİS DEBRAY

REGİS DEBRAY VE
BREZİLYA DEVİRİMCİ HAREKETİ
J. QUARTİM

Regis Debray, *Revolution dans la Revolution*, 1965.
J. Quartim, *R. Debray ve Brezilya Devrimci Hareketi*, *New Left Review*, Sayı: 59,
Ocak-Şubat 1970

Eriş Yayınları tarafından düzenlenmiştir, 2003.

erisyay@kurtuluscephesi.com

<http://www.kurtuluscephesi.com>

<http://www.kurtuluscephesi.net>

<http://www.kurtuluscephesi.org>

İÇİNDEKİLER

7	Devrimde Devrim, <i>Regis Debray</i>
9	I. Bugünü Dünden Kurtarmak
15	Silahlı Savunma
30	Silahlı Propaganda
40	Gerilla Üssü
45	Parti ve Gerilla
65	II. Bugün İçin Alınacak Ders
83	III. Gelecek İçin Bazı Sonuçlar
91	Regis Debray ve Brezilya Devrimci Hareketi, <i>J. Quartim</i>
97	I. Ekonomik Hazırlık Aşamasının Küçümsenmesi
101	II. Silahlı Mücadelenin Öneminin Fokocu Tazda Abartılışı
106	III. Kendiliğindenci Kitle Hareketi Anlayışı
108	IV. Toplumsal Tahlillerde ve Örgüt Militarizminde Şekilcilik
110	Sonuç

DEVİRİMDE DEVİRİM
REGIS DEBRAY

I. BUGÜNÜ DÜNDEN KURTARMAK

İçinde yaşadığımız gün ile hiçbir zaman tamamen çağdaş olamıyoruz. Tarih kılık değiştirerek ilerler; sahnede daima bir önceki perdenin maskesiyle görünür ve biz oyunun anlamını kaybetmeye yatkındır. Perdenin her kalkışında devamlılığın yeniden kurulması gerekir. Suç tabii tarihte değil, geçmişte edinilen anı ve imajlarla bulanmış olan görüşümüzdendir. Devrim içinde bile olsak, geçmiş bu günün üzerine çakışmış olarak görürüz.

Küba devriminin etkileri özellikle Latin-Amerika'da, tarihin sıraya dizerek takdis edip rafa kaldırdığı usullerle şemalar içinde düşünülmüştür. Bu nedenle, oluşturduğu bütün şamataya rağmen yarattığı şok zamanla yumuşamıştır. Bugün artık gürültü yatıştı; Küba'nın bugüne kadar ihmal edilen gerçek önemi ve verdiği derslerin kapsamı yeniden keşfedilmektedir. Gerilla savaşının yeni bir kavramı günışığına çıkıyor.

Diğer şeyler yanında Küba, başlangıçtan beri, *sosyalist devrimin, burjuva devletinin silahlı kuvvetlerine karşı silahlı bir mücadelenin sonucu olduğu* gerçeğiyle hatırlanmıştır. İsterseniz stratejik nitelikte diyebileceğiniz bu eski tarihi kanuna önceleri, bilinen taktik bir içerik verilmiştir. Gerilla mücadeleleri, prototipi – 1917’de– bu biçimi aldığı için ve Lenin ile daha sonra Stalin buna dayanarak birkaç teorik formül geliştirdikleri için ayaklanma ile bir tutulmuştur. Oysa bu teorik formüllerin halihazır durum ile bir ilişkileri olmadığı gibi, mesela ayaklanmanın oluş şartlarını merkezi iktidara karşı hemen taarruza geçme anlamında kabul eden formüller de durup durup boşboşuna tartışılmıştır. Ne var ki, bu tutarsızlık çok geçmeden belli olmuştur. Hemen ardından Latin-Amerika’daki gerilla savaşları, herikisi de şehirlerin kırsal çevreden sınılanması ile yapılan düzensiz olmayan savaşlar olması nedeniyle Asya’daki gerilla savaşları ile tamamen bir tutulmuştur. Bu karıştırma birincisinden de tehlikeli.

Silahlı devrimci mücadele her kıtada, her ülkede belirli şartlarla karşı karşıya gelir ve bu şartlar ne tabiidir ne de şıp diye anlaşılır cinstendir. Öyleki, bunların ortaya çıkartılması ve iyice tanınması için her defasın-da yıllarca süren fedakârlıklar gerekir. Rus Sosyal Demokratları, içgüdüsel olarak Paris Komününü Petrograd’da; Çin Komünistleri, Rus Ekim İhtilâlini Kanton’da tekrarlanıyormuş gibi düşündüler. Vietnamlı mukavemetçiler daha partilerin kurulması üzerinden bir yıl geçmeden Kuzey Vietnam’ daki köylü sovyetlerinin ayaklanmasını teşkilatlandırmaya kalktılar. Sovyet tipi ayaklanmaların savaş öncesi sömürge Asyasında başarıya ulaşamayacağı bugün bizim için gayet açık bir gerçek ama, birçok gerillacı, çıraklıklarını bu gibi mücadelelerde tamamladılar.

Oriente kıyılarına çıkmadan önce Fidel’in Mao Tse-tung’un askeri yazılarını okumamış olmasını pekâlâ bir talih eseri sayabiliriz. Böylece, kendi tecrübelerine dayanarak, bulunduğu bölgeye en uygun düşen bir askeri doktrinin prensiplerini bulması mümkün olmuştur. Ancak savaşın sonunda artık taktikleri iyice belirlendikten sonra asiler Mao’nun eserlerini keşfettiler¹. Ne var ki, bugün Latin-Amerika’daki militanlar Fidel’in konuşmaları ile Che Gue-

¹ Fidel’in temel politik ilhamını Marti’den aldığı gerçeği çok iyi bilinir; bu ilham daha Moncada’dan önce Marx ve Lenin’in fikirleri ile kuvvetlendirilmiş ve desteklenmiştir.

vara'nın yazılarını, Mao'nun, Giap'ın ve Lenin'in bazı metinlerini aşına bir gözle okuyorlar ve Fidel ile Che'de, Mao'yu, Giap'ı ve Lenin'i aynen bulduklarını sanıyorlar. Bu her zaman rastlanan bir çakışma olayı olmakla beraber çok tehlikelidir, çünkü Latin-Amerika devrimi ancak belirli tecrübeler ile keşfedilebilecek çok özel ve farklı gelişme şartlarını kapsar. Bu bakımdan halk savaşları üzerindeki teorik eserlerin faydası kadar zararı da dokunmaktadır. Bunlara, savaşın gramer kitapları deniliyor ama, yabancı dil evde oturup dil kitapları okunarak değil, o dilin konuşulduğu ülkede daha hızlı öğrenilir. Savaş zamanında, hele silahsız ve tecrübesiz gerilla çetelerinin tam teçhizatlı bir düşman ile karşılaşmak zorunda oldukları ilk safhalarda sür'at meselesi hayati bir önem taşır.

Fidel bir defasında gerillaların bazı başarısızlıklarını, savaşa karşı takınılan tamamen entelektüel bir tutuma vermişti. Fiziki zayıflığı ile kır hayatına intibak noksanlığı dışında aydın, halihazır durumu önceden edinilmiş ideolojik yapılar yoluyla kavramaya çalışacak ve adeta kitap sayfaları içinde yaşayacaktır. Mevcut kaynaklarla yetinme ya da yenilerini bulma konusu ile sıkıştığı zaman âni ve gözüpek kararlar verme hususunda başkalarından daha az muktedir olacaktır. Zaten bildiğini sandığı için daha yavaş öğrenecek ve esnekliği daha az olacaktır. Bir çok Latin-Amerika ülkesindeki sosyal şartlar gereği ve tarihin bir cilvesi olarak bu öncülük rolü öğrenciler ile devrimci aydınlarla düşmektedir.

Bunun neticesi, bu hatalar ile yanlış anlamaların bedeli ödenmektedir. İspanya'ya karşı girilen kurtuluş savaşlarından beri yıllar yılı tekrarlanan felâketler ile kıyaslanınca ödenen bedel çok fazla sayılmaz. Bolivar'ın biyografisini okumak, bugünün Amerikan devrimci savaşları için geçerli dersler de dahil savaş ve Amerika hakkında pek çok şey ortaya koyar. Bu derslerin en değerlisi,

Fidel, Lenin'de özellikle *Devlet ve Devrik*'de ifadesini bulan eski devlet cihazının imhası ve devletteki baskı unsurlarının devrimci bir aksiyon haline gelişi fikirleriyle ilgileniyordu. Fakat onun askeri ilhamının kaynakları bambaşka yerdedir: Pablo de la Torriente Brau'nun, Maximo Gomez hareketini anlatan *Realengo 18'i*; Engels'in, Paris proletaryasının güç şartlar altında verdikleri sokak savaşlarını anlatan metinleri; Hemingway'in *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* adlı romanı (bu romanda Pablo ile sözde gerilla çetesi Madrid ile Segovia arasında, faşistlerin hemen ardında Sierra'da yaşarlar). Bu kitaplar birer kaynaktan ziyade, bazı rastlantıları dile getirir ve Fidel bunlarda sadece aradığı bazı şeyleri bulmuştur. Mao Çe-tung'un *Japonlara Karşı Gerilla Savaşının Stratejik Sorunları* adlı incelemesi Fidel ile Che'nin eline 1958 yaz taarruzundan sonra geçmiştir ve sıkışık durumları altında uygulamakta oldukları bazı şeyleri kitapta aynen görünce pek şaşırmışlardır.

azim. Dört yılda Amerikan toprağından beş defa sürülmüş, yenilmiş, gülünçleştirilmiş, yapayalnız kalmış. Deliliğe varan bir inatla beş defasında da geri gelmiş ve Boyaca'da ilk zaferini kazanmış. Her seferinde bir şey daha öğrenmiş: İnsan ve silah noksanlığını telâfi için sür'ate ve süvariye olan ihtiyacı; savunucu ve statik değil, saldıncı ve hızlı bir savaş gereğini; taraftarları ile *criollo*'lar (Amerika doğumlu İspanyollar) arasında bugün bizim *subjektif şartlar* dediğimiz şeyin teşekkülünü hızlandırmak için İspanyollara karşı *ölüm-kalım* savaşı ilân ederek gemileri yakmak ve geri dönüş imkânlarını yoketmek usullerini; İspanyollar köylük yerleri kontrolleri altında bulundurduğu gürece Caracas'ın teşkil ettiği tuzağı; ovalar ile kuvvetle savunulmuş üslerden saldırmakla şehirleri kuşatma taktiğini; en sonunda belirli yerlerin önemini, (Caracas Amerika için ne ise, Coro da Caracas için aynı şeydir) yavaş yavaş öğrenmiştir. Yakınlarda aynı çeşitten bir inatçılık örneğini defalarca felâketin eşğine kadar gelmiş Fidel'de görmekteyiz. Moncada (1953), Granma çıkartması (1956) ve daha küçük ölçüde olmak üzere 1958 Nisan grevi, çoğu kişiye evine giderek daha iyi günlerin gelmesini bekletecek denli ters olaylardı. Zacapa ve Izabal gerilla çeteleri kurulmadan önce Guatemala'da kaç tane gerilla *foco*² dağıtılmıştır? Epeyceci yokolmuş, ya da dağılmıştır. Ya Venezuela'da kaç tanesi yenilmiş, ihanete uğramış, ya da bölünmüştür? Gene de gerilla kuvvetleri yaşamaya devam etmişler ve bugün her zamandan daha canlıdırlar. Bu canlılığın sebebi de belki savaşın ciddi olarak henüz başlamış olmasıdır.

Latin-Amerika devrimci hareketlerinin girişini teşkil ettikleri kısa süre ve geçen birkaç yılın bütün devrimlerin ilk sayfalarında karşılaşılan kalkış ve yerine oturma dönemine rastladığı dikkate alınırsa gerçekten küçük sayılırlar. Doğrusu, gerilla hareketleri bazısı kaçınılabilir, bazısı kaçınılamaz pek çok yanlış çıkışlardan ve sayısız hatalardan sonra hâlâ yaşayabiliyorsa bu canlılığa da şaşmamak gerekir. Fidel'e göre işin sevinilecek yanı da budur ve bu durum tarihi hareketi itme gücünü gösterir. Gerçektende karşılaşılan yenilgilerin sebeplerini durgunluk ve hızlı hareket eksikliğinde aradığımız kadar, gerilla harekâtının diğer uluslararası

² İspanyolca *foco* kelimesi genel anlamdaki askeri üsden ziyade bir gerilla harekâtının merkezini belirtir. Bu kelimenin öteki batı dillerinde bir karşılığı olmadığı için İspanyolca aslı aynen bırakılmıştır.

tecrübelere olan aldatıcı akrabalığına rağmen yeni bir devrimci kavram ve metot arama dönemindeki kaçınılmaz hata ve yanlışlıklarda da aramak doğru olur. Bütün bu devrimci sürçler söylediğimiz sebepten dolayı yanlış adımlarla başlamak zorunda kalmıştır ve başlamıştır da. Hemen dâima bir önceki tarihi dönemden kalma çıkış noktaları bilinçsiz olarak kullanılmıştır. Bütün bu yanlış çıkışlar içerisinde Latin-Amerika'daki gene en az zararlısı olmuştur. Her zaman, hareketin yönü değiştirilmeksizin hızı ayarlanmış, doğru strateji ve prensipler bir yana itilmeksizin taktiklerde düzeltme yapılmıştır. Böyle zamanlarda iki kamp arasındaki derin farklar su yüzüne çıkar.

Devrim geçiren her ülkede, bir yanda devrimciler, öte yanda reformcular ve geleceğin dönemleri arasında bir karşılaşma olmuştur. 1905' den sonra Pasifist ve bozguna düşüncü, Rus Sosyal Demokrat partisinde kuvvet kazanmıştır. Cenevre'de sürgünde bulunan Lenin ile arkadaşları, Duma'nın temsili demokrasisi bir işçi ayaklanmasına karşı çıktı diye değil, kötü yönetilen bir ayaklanmaya engel olmak için itirazlarda bulunmuşlardır. Çin'de 1927 yenilgisinden sonra Mao ve diğerlerinin yaptıkları gibi, Kuomintang'ın hakimiyeti altındaki büyük şehirlerde hızlı bir ayaklanmaya karşı koymak gerekiyordu. Çin'in o gün içinde bulunduğu şartlara uygun olarak yeni bir işçi ayaklanması değil, köylere çekilerek uzun yürüyüşe hazırlanmak daha uygun görülüyordu. 1953'de Moncada felâketinden sonra Fidel ve arkadaşları, Batista'ya karşı silahlı mücadele ilkesini terketmediler, fakat ona farklı ve daha doğru bir muhteva verdiler. Devrimci için her başarısızlık bir deneme tahtasıdır ve teoriye kaynaklık etmesi yönünden zaferden daha zengindir; tecrübe ve bilgi deposudur. Latin-Amerika'da her çeşit silahlı mücadeledeki birkaç yıllık tecrübe, nesnel şartların özneliğini daha önceki on yıllık ödünç alınmış politik teoriden çok daha iyi ortaya koymuştur. Tarihi açıdan Küba, Latin-Amerika'da diktatörlüklere karşı verilen silahlı mücadelenin çıkış noktasını oluşturmuştur. İşte bu çıkış noktasının, dikkatle, her zaman gözönünde bulundurulması, doğru bir temel üzerine oturtulması gerekir.

“Gerçekten silahlı bir mücadele patlak verdi mi? Yoksa bunlar mücadelenin Venezüella'da, Guatemala'da, Kolombiya'da, Peru'da ve Ekvator'daki ilk belirtileri midir? Ya da bunlar henüz olgunlaşmayan çatışmalar ve huzur-

suzluk belirtileri midir? Bugünkü mücadelelerin sonucu önemli değildir. Sonuç bakımından şu ya da bu hareketin geçici olarak yenilmesi birşey ifade etmez.

“Gerçek neticeyi belirleyen hergün daha olgunlaşan mücadele azmi, devrimci bir değişikliğe olan lüzumun anlaşılması ve devrimin mümkün olduğunun kesinlikle bilinmesidir.”³

Bugün Latin-Amerika’da politik bir hareket hattı kesin ve tutarlı bir askeri çizgi üzerinde değilse, devrimci sayılamaz. Devrimcilik iddiasında olan her tutum şu soruya somut bir karşılık vermek zorundadır: Kapitalist dikta iktidarı nasıl bertaraf edilmelidir? Başka bir deyişle, Kuzey Amerikalı askeri yardım heyetleri ile durmadan takviye edilen faşist dikta ordusu nasıl yenilmelidir? Küba devrimi, kardeş Latin-Amerika ülkelerine tarihi ayrıntısı içinde incelenmesi gereken bir cevap teklif etmektedir: Yavaş ya da hızlı bir hazırlanma ile seçilmiş uygun kır bölgelerinde yürütülen gerilla savaşı; *seyyar stratejik bir kuvvet* ve geleceğin sosyalist devletinin çekerdeğini teşkil edecek bir halk ordusu.

Her askeri harekât hattı, politik bir çizgiye dayanır. Son birkaç yıl zarfında silahlı mücadelenin kendi içinde başka askeri harekât çizgileri denenmiş ve gerilla savaşına tamamen başka anlamlar verilmiştir. Küba cevabının kötü bir yorumundan daha da ötede bunlar, askeri harekât çizgileri elbisesi giydirilmiş, *ithal malı* politik kavramlardı ve köklerinin bulunduğu yerlerden çok farklı tarihi şartlara uygulanıyordu. Bunun örnekleri: Silahlı savunma kavramı; silahlı propaganda ile gerilla üslerinin özel bir şekilde yorumlanması; ve nihayet banştaki örgütlenmesine yeni bir şube ilâve edilmesine gerilla kuvvetlerinin partiye tabi kılınması.

Elde edilen neticelere göre hüküm verilirse, birçok yerlerde rehber politik harekât çizgileri statüsünü kazanan bu kavramlar, silahlı halk mücadelesinin özünde çok şey kaybettirmiştir. Bunların ilham kaynağı olan politik fikirlerin, Latin-Amerika’ya ve Latin-Amerika’da hüküm süren şartlara yabancı düşen devrimci tecrübelerden nasıl ödünç alındığını incelemek çok faydalı olacaktır.

Bu olumsuz denemeler, Küba ihtilâlinin ayaklanma aşaması

³ Che Guevara, *La guerre de guérilla, une méthode* (Gerilla Savaşı: Bir Yöntem), Maspero, Paris, 1967.

ile bugünkü silahlı mücadeleden alınabilecek temel dersleri öğrenmemize yardımcı olacaklardır.

SİLAHLI SAVUNMA

Bugün, savunma bir sistem ve gerçeklik olarak olayların ilerlemesi ile ortadan kalkmıştır.

Köylü savunma bölgeleri ile Kolombiya; işçi savunma bölgeleri ile Boliviya bu kavramın bir hareket çizgisi kuvvetini kazandığı iki ülkedir. Bu iki fesat yuvası birkaç ay arayla ordu tarafından dağıtılmıştır. Güney Kolombiya'daki Marquetalia 1964 Mayısında işgal edilmiş, Boliviya madenleri trajik savaştan sonra 1965 Mayıs ve Eylülünde ele geçirilmiştir. Bu çifte yenilgi bir dönemin kapanışını ve belirli bir ideolojinin öldüğünü gösterir. Devrimci hareketin bu ölümü anlaması ve derhal kabul etmesi gerekir.

Sona eren devre nispi sınıf dengesi devresidir. Başlayan devre ise hertürlü uzlaşmalı çözümleri ve iktidar ortaklıklarını reddeden toptan bir mücadeledir.

Bir ülkede bugün sömürülenler ile sömürülenlerin kutuplaşması karşısında devletin ve ordunun *normal fonksiyonlarını yerine getiremeyeceği* bir toprak parçasının bulunması, yeni emperyalist hukuk anlayışının göz yumamayacağı ve tehlikelerine katlanamayacağı bir keyfiyettir. Kitlelerin silahlı savunmasının askeri düzeyde başarısızlığa uğraması politik düzeyde reformculuğun başarısızlığına tekabül eder. Yeni ölüm-kalım mücadelesinin içeriğinde ne düzmece çözümlere, ne oligarşik kuvvetle halk kuvvetleri arasında zımni saldırmazlık paktları ile kurulacak dengeye yer vardır. *Oligarşik diktatörlük, halk kuvvetlerinin ya toptan imhasını ya toptan kabuünü alternatif olarak kabul etmektedir. Bir orta yol yoktur.* Kaldı ki, silahlı savunma artık terk edilmiştir ve eski destekleyicileri bile artık onu daha yüksek bir mücadele biçiminin başlangıcı olarak düşünmektedirler. Fakat dikkat! Adı açıklanmadan, daha çekici elbiseler içinde tekrar sahneye çıkmak eğilimindedir. Kökleri, Proteus gibi çeşitli kılıklara girebilen bir ideolojide olduğundan yeniden ortaya çıkmak için fırsat kollamaktadır. Silahlı savunmanın tam sendelediği bir sırada Troçkizm ortaya çıkarak ona el uzatmıştır. İşte bizi ilgilendiren bu canlanmadır.

Savunma terimi pek uygun düşmemektedir. Bu terim pasif,

kabuğuna çekilmiş ürkek tutumu hatıra getirmektedir; fakat çoğu zaman bu doğru değildir. Hattâ nadiren böyledir. Lenin'in formülüne göre *Marxizm, işçi sınıfına ithal* olunmadan önce Avrupa'daki proletaryanın kahramanca mücadelesinden kim şüphe edebilir? Yüzbinden fazla kayıp verilen o korkunç iç savaşın başlıca kurbanları olan Kolombiyalı köylülerin cesareti ve savaş gücü tartışma kabul eder mi? *Haziran günlerinde* ve Komün sırasında Parisli işçilerin ya da ilk Amerikan işçi ihtilâlinin kahramanları olan 40.000 La Paz'lı maden ve sanayi işçisinin fedakarlığı ve dayanışması inkâr edilebilir mi?

Silahlı savunma, taraftarlarının cesaretsizliği yüzünden itibarını yitirmemektedir. Tam tersine, asıl sakınca sınırsız fedakârlıktan ve sonu politik iktidardan başka heryere çıkabilen israf edilmiş kahramanlıklardan doğmaktadır. Bu sebeple kendiliğinden ortaya çıkan silahlı bir mücadeleden söz etmek daha yerinde olur. İdeolojik kaynağı bize doğduğu devreyi açıklamaktadır: Marx'tan önce. 18. yüzyılın sonunda Peru'da Tupac Amaru II'nin yönettiği kızılderi ayaklanmasına pekâlâ silahlı savunma diyebiliriz. Kızılderiiler baş kaldırmış, Criollo toprak adalarını sürmüş, İspanyolları öldürmüş ve çalınan topraklarını geri almışlardır. Nitekim hareket bölgesel zaferler içinde hızla dağılmış; kıyıya yaklaşan kızılderiiler araziyi işgal etmiş ve dağlarda kalmışlardır. Ne düzenli bir ordu kurulmuş, ne bağımsız birlikler oluşturulmuştur. Dağların efendisi asiler, Kralığın merkezi Lima'ya yürümeyi küçümsemişlerdir. Böylece Lima yeni bir ordu kurmak için zaman kazanmış ve zafer –hangi şartlar altında olduğunu siz düşününüz– kolaylıkla kazanılmıştır. Hemen hemen aynı devrede meşhur Manuela Beltran'ın yönettiği Kolombiyalı *Comuneros* ayaklanmasına da silahlı savunma diyebiliriz.

Kısacası, devrimci gerilla savaşlarından önce, köylü savaşları olduğu gibi, bilimsel sosyalizmin ilerlemesinden önce de işçi ayaklanmaları vardı. Fakat bunlar arasında herhangi bir iç bağıntı yoktur. Marx ile Sorel arasındaki ilgi neyse, gerilla savaşları ile köylü ayaklanmaları arasındaki ilgi de odur.

Ekonomizm, partinin öncü rolünü nasıl inkâr ediyorsa; silahlı savunma da organik açıdan, sivil halktan ayrı olan silahlı birliklerin rolünü inkâr etmektedir. Nasıl reformculuk, militan ve disiplinli bir örgüt gözetmeksizin bir kitle partisi kurmayı amaç ediniyorsa, silahlı savunma da, herkesi silahlı bir mücadele içinde birleştirmeyi, ge-

rilla birliklerinin ortasında kadınıyla, çocuğuyla, ehli hayvanlarıyla bir kitle gerilla kuvveti yaratmayı tasarlamaktadır.

Kendiliğinden ve aniden oluşum nasıl sömürülenler için politik iktidarı hedef almıyor ve bunun sonucu politik bir parti biçiminde örgütlenmiyorsa, silahlı savunma da sömürülenler için askeri bir üstünlüğü öngörmüyor ve bunun sonucu hareket serbestliği olan düzenli bir halk ordusu olarak örgütlenmeyi amaç edinmiyor. Stratejik seyyar kuvvetin, silahlı mücadelenin bir numaralı hedefi olmadığı ve politik iktidarı ele alınması bilinçli ve görünür bir amaç sayılmadığı yerlerde, silahlı savunmaya rastlanıldığı söylenebilir. Silahlı savunma, ayaklanmayı dışarda bırakmıyor; fakat bu ayaklanma daima bölgesel olacak ve hareketini bütün ülkeye yayma olanaklarını araştırmayacaktır. Silahlı savunma kısım, oysa devrimci gerilla ülkenin her yanındaki her çeşit mücadeleyi kendi hükmü altında birleştirerek topyekün bir savaşı amaçlar. Mahalli olması sebebiyle silahlı savunma uygulayan bir topluluk, işin başında insiyatiften yoksun demektir. Ne savaş bölgesini seçme serbestliği, ne esneklikten faydalanma olanağı, ne manevra ne baskın olasılığı vardır. Savunma bölgesi zaten belli olduğundan, düşmanın kendi tayin edeceği bir anda çevirme harekâtına girşerek dikkatle hazırlanmış bir taarruza geçmesi daima mümkün olacaktır. Halkın savunduğu bölge ya da şehir düşmanın saldırısını pasif olarak bekleyecektir ve onun keyfine bağımlı olacaktır. Ayrıca silahlı savunma, *“düşmanın durumu daha kötüye götürmemesini de”* temin edebilecektir (Che Guevara). Ne temsili demokrasileri, ne de oligarşik rejimleri sınıfsal içeriklerini ortaya koymaya da zorlayamayacaktır. Silahlı savunma hakim sınıfın, şiddete dayanan bir diktatörlük olarak hakiki karakterini gizlemesine yardım edecek, *“oligarşik diktatörlük ile halktan gelen baskı arasında kurulmuş olan suni dengeyi bozacak yerde onu devam ettirecektir.”* (Che). Böylece silahlı savunma, ezilen sınıflar arasındaki bölünmeleri arttırmak, tavizci çözümleri zafermiş gibi göstererek hakim sınıfın oynadığı oyun içinde rol almış olur.

Hepsinden fazla Vietnam’da ve aynı zamanda Çin’de milis kuvvetleri içinde örgütlenmiş köylü silahlı savunma birlikleri, silahlı kurtuluş kuvvetlerinin yapısında temel taşı olarak önemli bir rol oynamıştır; fakat bu savunma, askeri açıdan tamamen ya da yarı yarıya kurtarılmış bölgelere egemendi ve hiçbir zaman otonom

bölgeler yaratmış değildi. Bu savunma bölgeleri, başka cephelerde Vietminh'in düzenli ve seyyar kuvvetleriyle topyekün savaşlar vermesi sebebiyle yaşayabiliyordu. Böylece mücadelenin tüm yükü omuzlarına yükletilmeksizin, bütün nüfusun savaş içinde birleştirilmesi mümkün oluyordu. Fransız kuvvetlerinin dağılmasını sağlayarak bu bölgeler düzenli ve yarı düzenli kuvvetlerin yükünü hafifletiyor ve bunları Genelkurmayın stratejik planları gereğince tayin edilen cephelerde azami kuvvetle harekâta bulunmaları temin ediliyordu. Eğer sivil halkın savaştışı bırakılmasından kaçınılmak isteniliyorsa, bu savunma Latin-Amerika'da Vietnam'daki kadar yararlı olmayacaktır.

Che Guevara, Giap'ın, *Guerre du peuple, armée du peuple*'sine yazdığı önsözde şöyle diyor:

“Silahlı savunma, mücadelenin özel niteliğinin herhangi bir parçasından başka birşey değildir. Bir savunma bölgesini kendi başına yeterli saymaya imkan yoktur. Yani bu bölgeyi, öteki bölgeler taciz edilmeksizin halk kuvvetlerinin düşmana karşı kendilerini savundukları bir bölge olarak kabul edemeyiz. Bu durumda *foco* tecrit edilecek, bir köşeye kısınlacak ve yenilecektir; yeter ki halk savaşının ilk aşamasına, başka bir ifadeyle gerilla savaşına hemen geçilmiş olsun.”

Che'nin bunu yazmasından bir zaman sonra, Marquetalia'daki (Kolombiya) *köylü savunma bölgesi* ile öteki *bağımsız cumhuriyetler* ordu tarafından işgal edildi, lağvedildi ve Marulanda, seyyar gerilla savaşına dönmek zorunda kaldı. Düşman kuvvetlerinin kısmen ya da tamamen yenilgisi sonucu olmayan ve daimi olarak taarruzda olan bir gerilla cephesince korunmayan bir savunma bölgesi, temeli balçıkta olan bir sütundan başka birşey değildir. O tip bir statüko değişmezmiş gibi geldiği için, savunma bölgesinin çöküşü halk kuvvetlerinin morali üzerinde büyük bir darbe olmaktadır. Bu bölgelerin gerçekliği hakkında türlü türlü efsaneler yayılmaktadır. Yıllarca sürebildikleri için gerçek bir zaferin değil, bazı tavizlerin sonucu oldukları unutulmakta ve adeta dokunulmazlıkları olduğu kabul edilmektedir. Uyanıklık körlenmekte, milislerin hazırlıkları ile eğitim ve silah durumu gitgide ihmal edilmekte, disiplin gevşemektedir. Devrimci tarafta bu topraklar kurtarılarak sadece politik bir propaganda alanı durumuna getirilir, daha büyük bir

harekete yöneltmekten çok hareketsizlik engellenir. Gericiler tarafında ise kanserin yayılmasına karşı milli birliğin ve toprak bütünlüğünün korunması pozunun ve *kömünist bozgunculara* saldırma harekâtının bir bahanesi olarak kullanılır. Propaganda amaçları için burjuvazi gerçek tehlikeyi ve duyduğu korkuyu şişirir ve bu şişirme devrimcileri bile aldatarak, gerilla kuvvetinin gerçekten bir kanser olduğuna, hastanın ancak zamanın geçmesiyle öleceği fikrine inandırır. Böylece rahat rahat hazırlıklarını tamamlayan ordunun giriştiği saldırının büyük etkileri görülür. Burjuva büyük bir zafer kazanmış, *Castro-Kömünist* devrimi büyük bir yenilgiye uğratmış olur.

Gerçek nedir?

Küba ile bazı öteki Latin-Amerika ülkelerinin tarihine göre yargıda bulunmak gerekirse, gerilla savaşı şu aşamalardan geçmektedir; önce kurulma aşaması; ikinci olarak mevcut bütün araçlarla (harekât ve taktik kuşatmalar, paraşütçü kıtaları, bombardımanlar, v.b.) düşmanın giriştiği saldırıyla ayırtedilebilecek olan gelişme aşaması; nihayet, hem askeri hem politik devrimci taarruz aşaması. Aşılması en güç ve her çeşit olaylara en çok maruz kalınan birinci aşamada ilk topluluk başlangıçta tamamen göçebe bir hayat sürer. Sonraları, savaşçıları sertleştiren ve olgunlaştıran daha da uzun bir dönemde muntazam posta hizmeti, ikmal hatları, sıhhiye kuvvetleri, silah depolarının organizasyonu ile gerçek kuruluşun son aşamasına ya da askeri bir harekât aşamasının kuruluşuna geçilmiş olur. Bu gelişme ve savaşçıların sayısında artma ile birlikte sınıflara ayrılma sebebiyle görece bir küçülme de olur. Yani, sınıflar, küçük ölçüde sanayi ve subay kadroları, genişlemektedir. Başka bir deyişle, gerilla ateşgücü ve taarruz kuvvetinin genişlemesine karşılık teknik konum da (silah, muhabere, imalât, patlayıcı maddeler, eğitim okulları v.b.) büyür. Marquetalia gibi bir savunma bölgesi ilk aşamada sonuna gelindiği (bir hareket bölgesinin pekiştirildiği) ve hemen ikinci aşamaya geçerek düşman taarruzuna karşı koyma, taktik insiyatifi ele alma ve gerilla cepheleri kurmak için ana kuvvetten birlikler seçme zamanının geldiği izlenimini verebilir. Ama durum, bu değildir. Köylü silahlı savunma arazileri, silahlı bir devrim mücadelesinin tepe noktası olmayıp, muhafazakârlar ile liberaller arasında sonu belirsiz ve düşmanın askeri potansiyeli üzerinde etkisiz bir iç savaş olduğundan, Marquetalia topluluğu ile başlayan

gerilla çetelerinin, savaşçıların ailelerinin yükünden, halkı tahliye etme görevinden, sürülere ve çiftlik araçlarına bakma zorunluluğundan kurtulmadan ilk göçebelik aşamasına dönmesi gerekir.

Bolivya'daki işçi çevresinde, buna benzer bir durumda bir trajedi ile kaşıkarsıya gelinmiştir. Millileştirilen büyük kalay madenlerinde 26 madenci bütün bir altiplano'ya yayılmıştı. Fakat esas maden kalesi *Siglo Veinte*, *Huanuni* ve *Catari* madenlerinin bulunduğu 9,5 mil uzunluğunda 6 mil genişliğinde bir arazi kuşağı içinde yoğunlaştırılmıştı. 1952'de madenciler oligarşinin ordusunu mahvettiler, liberal bir hükümet kurdular ve neredeyse iktidarı ele aldılar. Devrim burjuvaziye döndü; madenciler yavaş yavaş bütün bağları koparttılar. Ellerinde silah, milis kuvveti, radyo, kuvvetli bir sendika, dinamit ve detentör –bunlar hergünkü iş araçlarıydı– ile beraber memleketin başlıca zenginliği *şeytanın madeni* kalay vardı. Yanı felçli ve uyuşukça geri çekilerek milli burjuvazinin yeni bir ordu kurmasına izin verdiler; grevlere, çatışmalara mücadeleye son verdiler. Sonra, gayet tabii ordu kendisini yaratan milli burjuvaziyi yuttu ve işçi hareketinin ezilmesi için Amerika'dan emir geldi. Askeri cunta eski sendika lideri Lechin'i tutuklayarak işçileri tahrik etti. Troçkistlerin teklif ettiği sınırsız genel grev 1965 Mayısında ilân edildi. Ordunun özel birlikleri Rangersler, özel paraşütcü kıtaları ve piyadeler, madenleri kuşatarak madenci milislerine karşı cepheden saldırıya geçtiler. Uçaklar La Paz yakınındaki bir madeni bombaladılar ve bir diğerini makinalı-tüfek ateşine tuttular. Sonuç; madencilerden yüzlerce, askerlerden de 30-40 kadar ölü; madenlerin ordu tarafından işgali; askerler tarafından kınlanan kapılar ve makinalı tüfek ateşine tutulan aileler; sendika liderleri ile militan madencilerin hapsedilmesi, ya da öldürülmesi.. Hedefe varılmıştı. Herşey düzene sokulmuştu, nefret ve öfkeli gözyaşları bile. Gelecek sefere kadar.

Şayet La Paz ile bazı kır bölgelerine ilâveten birkaç madende ortak bir genel ayaklanma olsaydı ve bu ayaklanmalar başka yerlerde başka vasıtalarla yürütülen uzun yıpratma savaşları ile tamamlansaydı, devrimci sendikalarda teşkilatlanmış madenciler sonuca varan bir rol oynayabilirlerdi. Fakat birşey imkânsız görünmektedir; spontane bir ayaklanma, birkaç gün içinde, Kuzey Amerikan askeri yardım kurulları tarafından eğitilmiş, şok kıtaları ile donatılmış sayıca az fakat saldırgan modern bir dikta ordusunu

yenemez. Kısacası zaman değişti, 1952'yi 1966'da tekrarlamak güçtür. Madencilerin bugün başarılı bir savunma ve saldırı imkânları var mıdır?

Miliciano'lar millileştirilmiş madenlerdeki işçilerdir. Bir grev ya da ayaklanma durumunda hükümet yolları keser ve La Paz'dan tren ya da kamyonla madenlere gelen gıda ikmalini durdurur. 12.000 fit yüksekliğindeki maden bölgesindeki kayalık arazide pekaz şey yetişir. Aymara kızilderililerin bazı kabileleri patates ve kınakına yetiştirirler ve bir de lama eti kuruturlar. Bu ev ekonomisinden az şey beklenir. Gıda stokları ancak on gün yetebilecek olan madencilerin zafere hızla ulaşmaları gerekir. On günden sonra, ne çocuklar için süt, ne hastanelere ilaç ne de kasaplarda et bulunur. Öte yandan madenciler trenleri madenin girişinde durdurarak cevherin sevkinin önleyebilirler. Fakat bu eşit olmayan bir savaştır ve daha başlangıçta madenciler yenilmişlerdir. Dikta hükümetinin bankada parası, Kuzey Amerika'dan desteği ve her zaman emrine hazır şili limanları vardır; maden cevheri olmasa da uzun zaman dayanabilirler. Oysa silahlı madencilerin, her geçen gün gıda stokları tükenmektedir ve hepsinin kaderi aynıdır. Çocukları gözünün önünde erimekte, işçi arkadaşları bir kaşık ilaç olmadığı için ciğerlerindeki maden tozunun meydana getirdiği öksürüğü yenememektedir. Yalnız ve bağımsız olsalar yakındaki bir şehrin depolarına yapacakları bir baskın, birkaç haftalık ikmallerini temine yetecektir. Fakat bu durumda yokluk hem kendilerini hem de ailelerini yiyip bitirmektedir.

Madenler aynı zamanda şehirdir. Kuyulardan biraz ötedeki penceresiz muazzam kül rengi barakalarda madencilerin aileleri oturur. Dondurucu yaylada ne bir ağaç, ne bir çalı, gözalabildiğine kırmızı toprak üzerinde kesif bir pınlıtı. Sıra sıra barakalar bombardıman için kolay bir hedef oluştururlar. Bombardımanlar üretimi değil, halkı tehdit eder; çünkü madenler toprağın altındadır ve toprak üstü tesisleri ancak birkaç tanedir. Tasfiyehaneler ya İngiltere'dedir ya Amerika'da. Başka bir zaaf da madenlerin on, yirmi ya da daha fazla mil mesafelerde oluşudur. Ordunun bunları birer birer tecrit etmesi, koordine etmek için madencilerin biraraya gelmesi güçtür. Ne plân var, ne merkezi askeri komuta, ne askeri eğitim, ne de ulaştırma aracı. Üstelik milis birlikleri ancak gece hareket edebilir. Olsa olsa gündüzün şehirlere doğru, duşmanın

ardındaki belirli hedeflere karşı birkaç komando hareket edebilir. Fakat bu tip hareket hem silahlı savunmanın hem de ayda aldığı ortalama 30-40 dolar için devamlı çalışma zorunda olan *miliciano*'ların somut hayat şartlarının çok ötesindedir. Bu durumda ablukanın kalkması için birşeyler yapmak hususunda sabırsızlık ve umutsuzluk alâmetleri başgösterecektir. Fakat ne? Hazırlıksız hareket, intihar demektir. Makinalı tüfeğe karşı elle fırlatılan dinamit faydasızdır, tüfekler ise Chaco savaşından kalma. Mermi pahalı ve az. Ya uçaklara karşı ne yapmalı? Bir ordu ancak başka bir ordu ile yokedilir. Ordu; eğitim, disiplin ve silahla olur. Kardeşlik ve cesaret ordu kurmaya yetmez. Bunun tanığı İspanya ve Paris Komünüdür.

İşyerine bağlı, savaşan kadınlarla ve çocuklarla beraber; kendilerine ve yakınlarına karşı girişilecek hertürlü saldırıya açık; manevra yapamaz; askeri organizasyondan, liderlikten ve paradan; kısacası, seyyar bir kuvvet haline gelebilmek için her türlü maddi imkandan yoksun. Bu durumda madenciler katliama mahkûm demektir. Kırım gününü ve saatini ordu tespit eder. Hareket nerede başlayacak, askerler hangi yoldan ilerleyecek, paraşütçüler nerelere indirilecek. İnsiyatif ile harekâtın gizliliği tamamen orduyu bırakılmıştır. Madenciler için kendi kaynakları ile günışığında kıtaların taliminden başka yapılacak iş kalmamıştır. Ana üsleri biliniyorsa, taarruza uğrar ve kolayca yok olur. Öte yandan, karşı taarruzları pek uzağa gidemez, çünkü arazinin doğası onları tutan ve hat-tâ geriye doğru çeken esnek bir kuşak gibidir.

Organik olarak sivil halktan bağımsız, sivil savunma görevlerinden uzak ve politik iktidarı faşist diktatörlüğün elinden alma gayesiyle halk kuvvetlerini silahlı birliklerle donatmak ya da donatmamak! İşte devrimci sözebeliğini, devrimci teoriden ayırarak kesin ölçü budur. Troçkizm'in sağduyu karşısında tutunamadığını biliyoruz. Her yerde ve hiç bir yerdedir. Saklanarak kendisini belli eder. Asla kendisi, yani Troçkist değildir. Troçkist ideoloji bugün birkaç yönden birden ortaya çıkmıştır. Devrimci hareketin uğradığı geçici yenilgiyi bahane etmektedir, fakat *iktidarı ele geçirmek için* daima aynı stratejiyi teklif etmektedir. Bu stratejiyi şöyle özetleyebiliriz:

İşçi ve köylü kitleleri her yerde sosyalizmi canı-gönülden istemektedir, fakat hâlâ Stalinist bürokratik kuvvetin elinde oldukları için, bunu henüz bilmemektedirler. Bu durumda işçilerin, uyuyan

âni hareket kabiliyetini uyandırmak gerekir. Bu hedefe varmak için gerilla hareketi devrimci mücadelenin en yüksek biçimi değildir. Temele çift güç yerleştirilmelidir; fabrika ve köylü komitelerinin oluşturulması için bir çağrıda bulunulmalıdır. Komitelerin çoğalmasıyla nihayet tek bir Birleşmiş İşçi Konfederasyonu oluşacaktır. Bu konfederasyon, dağlarda ve şehirlerde âni ve genel bir ayaklanma ile iktidarı ele geçirmenin aracı olacaktır. Ondan sonra ajitasyon çalışmaları, grevler ile işçi gösterilerinin hızlanması sağlanmalıdır. Kır yerinde hedef köylü birliklerinin teşkilatlanması, arazinin işgali ve *sosyalist devrim!* bağrıışları ile yavaş yavaş şehirlere yayılacak olan mahalli ayaklanmaların organizasyonu olmalıdır. İşçiler adım adım üretim araçlarını kontrollerine almalıdır. Sonra hemen, her hangi bir araç, ya da özel bir birlik kullanmaksızın doğrudan doğruya devlet otoritesine karşı ayaklanmalıdır. Devrim, bir kitle ayaklanması noktasına kadar keskinleşecek olan mevcut ya da gizli ekonomik mücadelelerden doğacaktır.

Peru, Guatemala ve Brezilya (Sao Paulo ile Kuzeydoğu Brezilya), IV. Enternasyonalin, Latin-Amerika Buenos Aires Bürosunca seçilen üç ülke idi. Hugo Blanco, Arjantin'den dönüşünde, Convencion Vadisi köylüleri ile bu şekilde çalıştı. Juliao'nun köylü kurumları aynı şekilde incelenmelidir. Öteki oluşumların yalnız başına bırakılması ve yardım ihtiyacından faydalanarak Guatemala-la'daki *13 Kasım Hareketi* (MR-13) ve bu hareketin lideri Yon Sosa'ya Posada's Enternasyonalî tarafından yakın zamana kadar kabul ettirilen hareket çizgisi de böyleydi. MR-13'ün organı olan *Revolucion Socialista* ilk sayısında (Temmuz 1964) şöyle diyordu: "*Silahlı mücadeleyi halk savaşı şeklinde aşamalı olarak örgütlendirme prensibi biçimi, bürokratik ve militaristtir. Bu prensip kitleleri küçümsemeye, onları kullanmaya ve onların doğrudan doğruya müdahalesini geciktirmeye sebep olmaktadır.*" Troçkizm, devrimin sosyal karakterine, programına büyük önem atfeder ve tamamen sözde kalan bu önemseme ile, sanki devrimin sosyalist olduğunun binlerce defa tekrarlanması ile gerçekleşmesinin kolaylaşacağına inanır. Ne var ki bu sorunun candamarı teorik olmayıp *Sosyalist Devrimin* gerçekleşeceği örgütün biçimi ile ilgilidir. İşte meselenin burasında onların sözünü ettikleri devrimin yalnız ütöpik olduğunu öğrenmekle kalmıyor, kullandıkları araçların toplumu devrime götürmek şöyle dursun, mevcut halk hareketlerinin ütöpik yoldan

bir güzel ezilmesine yolaçmaktadır. Bu noktada, Guatemala’da kuralan FAR’ın (*Fuerzas Armadas Rebeldes*) bir birliği olan *Edgar Iberra* gerilla cephesinin görüşlerini dinleyelim. Önce, Guatemala devrimi için *milli demokratik* bir programın anlamsızlığı ve *milli bir burjuvazinin yokluğu* belirtildikten sonra Troçkist harekete şöyle sesleniyor:

“Bu bütün (Troçkist) tutum kumazca bir manevra ile gerilla harekâtından devrimci özün kaldırılmasına, halk ordusu halini almasının inkârına, ülkemizdeki devrimci savaşlarda köylünün oynadığı rolün küçümsemesine, iktidarı ele geçirmenin ilk şartı olarak emperyalizm ile onların diktatör uşaklarının askeri bir yenilgiye uğratılması gereğinin gözden saklanmasına, ayaklanma tarzının kısa süreli bir işmiş gibi aldatıcı olarak gösterilmesine, halk kuvvetlerinin parçalanmasına ve devrimci çabaların sendikalar ile kitle teşkilatlarının banşçı birer kuruluş haline sokulmasına neden olmaktadır”⁴.

Bir an için Troçkist görüşü, uygulamada olduğu gibi halis bir provokasyon olarak değil de ciddi bir görüş gibi ele alalım. Derhal bazı kaşıklıklar gözçarpar. Önce, işçi sınıfı tipi fabrika birlikleri ile proleter işçi sendikaları, köylü gerçeği üzerine uyguluyor, yani bir fabrika ya da kapitalist metropol için geçerli olan, ta Maya ya da İnka toplumuna dayanan kızılderili kabilesi için de geçerli sayılıyor. Böyle bir eş tutmadan sonra işçi sınıfının öncülüğü küçümseiyor ve uzun bir halk ordusu kurma tarzı olarak silahlı mücadele, iktidara doğrudan doğruya saldırıya ya da şehirlerdeki bolşevik tipi ayaklanmalarla karıştırılıyor. Köylüler ile hâkim sınıf arasındaki kuvvet ilişkileri hiç anlaşılıyor. Pek çok olan teorik kaşıklıklar bir yana, tek bir şey gayet kesin; bu güzel söz dizisi gerçekte bir kapan gibi işliyor ve bu kapan tarım işçileri ile bazan da örgütçüler üzerine kapanıyor. Bir kızılderili köyündeki halkı bir genel toplantıya, ya da mitinge teşvik etmek, halkı açıktan açığa ezme kuvvetlerine ya da siyasi polise teslim etmek gibi bir şeydir. Sonları ya hapishane ya mezardır.

Yukarıya aktardığımız dokümanda Guatemalalı gerillacı şöyle

⁴ Edgar Iberra gerilla cephesinden Guatemala Komünist Partisi ile MR-13 liderlerine gönderdiği Ekim 1964 tarihli mektupta, devrimci hareket konusunda bu iki kuruluşla ortaya çıkan görüş ayrılıklarını tartışılmaktadır.

yazıyor:

“Arazi ve fabrikaların işgali sloganı, mücadelenin belli safhalarında faydalı olabilirse de anarşi olarak kullanıldığı takdirde bu işgali sürdürme gücünden yoksun köylü ve işçilerin kırmına ve muazzam gerilemelerine sebep olmaktadır. Üretim araçlarının sahipliği konusunda burjuvazi ile olan meşhur anlaşmazlık, hakim dikta sınıfları bütün ceza vasıtalarını elinde bulundurduğu sürece çözülemez. Bu taktik ancak gerilla kuvvetlerinin ya da halk ordusunun halkın cezalandırılması (korkutulması) dalgasını durdurmayı başaracak ölçüde geliştiği bölgelerde uygulanır. Diğer şartlar altında, halkın en hassas hedeflerini düşmanın darbelerine maruz bırakır. Bu gibi hareketle hakiki bir provokasyon karakterini alır ve halkın cezalandırılmaktan kurtulmanın tek çıkar yolu olarak politikadan uzak durması yolunu seçmesine sebep olur.”

Aslında Troçkizm, iyiniyete dayanan bir metafiziktir. Şeytani bürokrasinin bozduğu, fakat asla yoketmeyi başaramadığı işlerin doğa iyiliği inancına dayanır. Köylülerde de işçilerde de, şartların değiştiremeyeceği proleterce bir öz vardır. Bunun farkına varmaları için görmeden tanıdıkları, bilmeden bildikleri hedeflerin kendilerine gösterilmesi yeterlidir. Sonuç; sosyalizm hemen, gecikmeden tam tertip olarak gerçekleşir.

Troçkizm, bu son dejenerasyon halinde bir ortaçağ metafiziğine döndüğü için tam bir monotonluğa da düşmüştür. Mekân her yerde aynıdır; aynı analiz ve görüş açısı Peru için de, Belçika için de geçerlidir. Zaman hiç farketmez: Troçkizmin tarihten öğreneneceği birşey yoktur. Anahtar zaten elindedir; bütünüyle şaşmaz sosyalist proleter sendikalar ve stalinist bürokrasinin sapık formalizmi ile daima çatışma halindedir. Prometheus, hürriyet ateşini çalmak ve onu söndürmemek için, binbir kılığa giren Zeus ile daimi mücadele halindedir. Troçkist bir kalemden, somut bir durumun somut bir analizini okuyan var mı?

Bugün, dünün kategorileri ile var olmaya mahkûm olan Troçkizm, boşuna çırpınıp durmaktadır. Yenilgiden başka şey gördüğü var mı? Heryerde devrim sabotörleri. Çelişme şuradadır ki, kitlelerin ani hareketlerinin bu yılmaz savunucuları, kır proletaryasını kendi şiddetli kin ve hırsları ile başbaşa bırakırken, komşu

ülkeyi ya da uzak bir diyarı kurtarmaya kalkıştılar. Üstelik kurtuluş hareketine katılmak ya da ona hizmet etmek için gelmedikleri bir yana, hareketin zaafından faydalanarak onu yönetmeye kalkıştılar. Bu ne biçim ani harekettir ki, yerinde doğmuyor daima ithal ediliyor! Fakat buna şaşmamak gerekir. Soyut bir metafizik, genel ya da özgül bir tarih kavramından yoksun olan Troçkist ideoloji, sadece dışardan uygulanabilir. Herhangi bir yere uymadığına göre zorla heryere uygulanmalıdır.⁵

Böylece görüyoruz ki gerilla savaşı paradoksal olarak hem reformist silahlı savunma ve hem de aşın devrimci Troçkistler tarafından kitlelerden tecrit edilmiş militarist bir eğilim olarak yorumlanmıştır. Ayaklanmanın Troçkist anlayışı, silahlı savunmaya benzemektedir; her ikisi de kışkırtıcı, her ikisi de kitleler adına örgütlü kuvvetlere, kitlelerin eylemi adına *bir avuç maceracının eylemine* karşı hareket etmektedir. Kitleler şamar oğlandır. Bu mükemmel teorisyenler zafer ilâhileri söyleyerek halkı intihara doğru götürürler.

Silahlı savunma taraftarları (uygulamada), Troçkistler (uygulamada ve teoride) sendikaları sınıf mücadelesinin teşkilât bakımından temeli ve itici kuvveti olarak görürler. Şaşırtıcı benzerliğin açıklaması işte buradadır. Troçkistlerin aşın solcu olduğu söylenir.

Düpedüz yalandır bu! Troçkizm ile reformculuk ortaklaşa, gerilla savaşını çirkin görürler; engeller ya da sabote ederler.⁶ Bu iki hareketin Küba Devrimini, Latin-Amerika'da ve dünyanın geri kalan yerlerinde saldırılarına hedef olarak seçmeleri tesadüf değildir. Venezüella'da, Douglas Bravo'nun kumandası altında FALN, Guatemala'da FAR, gibi varlıklarını kuvvetle hissettiren yeni gerilla

⁵ Lenin'in ölümünden kısa zaman önce, "yalnız öne çıkan kabiliyetleri sebebiyle değil -şah-sen, bugünkü Merkez Komitesinin şüphesiz en mühter adamıdır- kendine olan fazla güveni ve işlerin tamamen idari yönüne olan meyli ile de yükselmiştir" dediği Troçki'nin eserlerinin buyruklar ya da tabular ile halktan gizlenmesini bu durum tabiidir ki haklı göstermez.

⁶ Henri Edme'nin *Les Temps Modernes*'de çıkan (Nisan 1966) makalesi ile, orjini uzaktan Troçkist olan Peru'daki *Van Guardia Revolucionaria*'nın lideri Pumaruna'nın *Cuadernos de Ruedo Iberico*'da çıkan (Nisan- Mayıs 1966) makalesini karşılaştırmak faydalı olur. Yargıların açıkça ortaya koyan Edme, daha gelenekçi Komünist partilerin görüşlerini ifade etmektedir. (Oswaldo Barreto'nun *Casa da las Americas*'in yeni sayısındaki cevabına bakınız.) Her iki yazar açıkça olmamakla beraber aynı sonuca varmaktadırlar: Kirlarda mahalli köylü silahlı savunmaları, şehirlerde kadroların teşkilâatlanması ve ileri politik mücadele.

hareketlerinin, iki cephede birden çarpışma zorunda kalmalarını da bu durum yeterince açıklar. FAR'ın yukarıda parçalarını aldığı programatik mektubu hem değişiklikten önceki *Partido Guatemalteco de Trabajo* (Guatemala Komünist Partisi), hem de o sıralarda Troçkistlerin hakim olduğu Yon Sosa'nın MR-13'üne hitaben yazılmıştı. Guatemala Devriminin şekil ve içeriğinin bu dikkate değer formülleştirilmesinden sonra ve bu esasa dayanarak, yenileştirilmiş ve gençleştirilmiş *Partido Guatemalteco de Trabajo* ile varılan anlaşma ile 1965 sonunda yeni *Fuerzas Armadas Revolucionarias* örgütlenmiştir.

Bugüne kadar ki tecrübelerimiz bize ne öğretmiştir?

Devrimci gerilla kuvveti gizlidir. Gizlilik içinde doğar ve gelişir. Savaşçılar takma adlar kullanırlar. Başlangıçta gözden ırak dururlar, ancak şeflerinin belirleyeceği yer ve zamanda ortaya çıkarlar. Gerilla kuvvetleri, hem hareket, hem de askeri teşkilât bakımından sivil halktan bağımsızdır. Bu sebeple de, köylü nüfusun direk savunma sorumluluğunu üstüne almasına gerek yoktur. Halkın korunması, düşmanın askeri potansiyelinin imha derecesine bağlıdır. Kuvvetler dengesi ile orantılıdır; karşı kuvvetlerin tamamen yenilmesi durumunda halk, tamamen emniyete alınmış olur. Devrimci gerilla kuvvetinin başlıca hedefi, düşmanın askeri potansiyelini imha etmek olduğuna göre, insiyatifi ona bırakarak elkolubağlı onun saldırmasını bekleyemez. Her halükârda bu hedef gerilla *foco*'sunun, harekât bölgesinde oturan ailelerinden bağımsız olmasını gerektirir. Herşeyden önce nüfusun, imhacı ordudan korunması gelir. Elle tutulmaz gözle görülmez *guerrilleros* ile başa çıkamayan ordu, hıncını onlarla temas halinde olduğundan şüphe ettiği köylülerden alır. Bilgi sahibi olup da bunu kendilerine veremeyeni öldürerek raporlarında *guerrillero* olduğunu yazar ve bundan da bir övünme payı çıkartırlar.

Gerilla kuvvetlerinin sivil halka nazaran sahip oldukları yer değiştirme yeteneği, gece gündüz imha tedbirlerine maruz kalan köylüler açısından onlara özel bir sorumluluk yükler. Böylece gerilla kuvveti iki sebeple gizlidir; kendi savaşçılarının olduğu kadar, köylülerin güvenliği ile de ilgilidir. Aslında birinin güvenliği, ötekini de güvenliği demektir.

Guerrilleros köye giderek bir evde ya da belli bir ailenin arazisinde oturmaktan kaçınır. Bir köye girerlerse bütün evlere uğrar-

lar ve böylece kendilerine yardımcı olanın ötekiler tarafından ele verilmesini önlemiş olurlar. Ya da daha iyisi hiç birine uğramazlar. Bir toplantı yapmak gerekirse sanki halkı zorla topluyormuş gibi yaparak, muhtemel bir imha karşısında halka savunma kapısı bırakmış olurlar. Temaslar şehir dışında gizlice ve doğal olarak gerilla kampından uzakta gerekirse aracı (şahıs ya da araç) kullanılarak yapılır. Bilgi getirenler ve işbirliği yapanlar birbirlerini tanımazlar. Gerilla gurubu içinde bile yalnız birkaç lider temas şebekesini bilir. Gerilla kuvvetine katılmak isteyen *ateşli* bir işbirlikçi, silahı olmasa dahi sebep sorulmadan gruba alınır.

İkinci olarak gerilla kuvvetlerinin kendi güvenliğini sağlamak:

Dairi uyanıklık, dairi güvensizlik, dairi yer değiştirme. İşte üç altın kural. Her üçü de güvenlikle ilgilidir. Çeşitli sağ duyulu düşünceler sivil halka karşı mesafeli bir yakınlığın devamını gerektirir. Durumları nedeniyle siviller saldırıya maruz buldukları gibi düşman aralarından bazıları satın almak, aldatmak, ya da bu yollardan elde edemediği bilgileri zora başvurarak sağlamak yoluna daima başvurur. Gerilla savaşları gibi bir seçme ya da teknik eğitime tabi tutulmadıkları için belirli bir hareket sahasındaki sivil-ler düşmanın sızmasına ya da ahlâken bozma teşebbüslerine daha fazla açıktırlar. Bu sebeplerle gerillalar ile işbirliği yapan köylülerin bile kamp yerlerine girmelerine izin verilmediği gibi, silah depoları ya da geçişlerini görebildikleri gerilla devriyelerinin gidecekleri yer veya gerçek hedefleri kendilerine söylenmez. “*Niyetlerimizi köylülerden gizleriz*” diyor Che, “*eğer bunlardan birisi bir pusu yerinin yanından geçerse hareket tamamlanana kadar kendisini alıko-ruz.*”⁷ Bu uyanıklık doğal olarak güvensizlik demek değildir; bir köylü kolayca boşboğazlık edebilir ya da işkenceyle konuşturulabilir. Bu titizlik, özellikle rehberlere karşı gösterilir ve gerillaların geldikleri yerle son olarak gidecekleri yer konusunda kendilerine yanlış bilgi verilir.⁸ Birisi ayrılır ayrılmaz, kamp yeri derhal terkedilir. Eğer

⁷ Souvenirs de la guerre revolutionnaire.

⁸ Asilerin tam bir güvenini kazanmış ve Sierra'daki ilk rehberlerden biri olan Eutimio Guerra (basit bir köylü), Casillas'dan, Fidel'i öldürmek için 10.000 pesos almıştır. Tesadüfen, ya da Fi-del'e göre altıncı bir duygu ile keşfedilmiş ve kurşuna dizilmiştir. Özellikle ilk aşamada bir liderin doldurulmaz değerini bilen düşman, bugün artık her fırsatı değerlendirecektir. Peru'da, *Luis de la Puente* bir rehberin ihaneti sonucu katledilmiştir.

bu ayrılan mesaj taşıyan bir *guerrillero* ise araziyi çok iyi bildiği için dönüşünde yürüyüş koluna nerede yetişeceğini, ya da yeni kamp yerini bilecektir.

Görevi gereği, mesaj götürüp getirmek, bilgi toplamak ya da temas sağlamak için dağ ile şehir arasında gidip gelen insanın –*guerrillero* ya da köylü– özellikle düşman faaliyetine maruz kaldığı defalarca gözlemlenmiştir. Gönlüyle ya da zorla bunlar aracılığı ile gerilla birliğine girmeye çalışılmaktadır ve şunlar vasıtasıyla belli bir *foco*'ya mensup savaşçıların buldukları yerin meydana çıkarılması mümkün olmaktadır.⁹ Fidel'e göre, gerilla birliği ile şehir arasındaki irtibat görevinin doğurduğu tehlikenin psikolojik bir tarafı vardır. Başlangıçta bir gerilla zaferinden emin olmayan savaşçı, görevini yerine getirmek için kamptan ayrılır. Aşağıda kuşatmayı yapan ordunun gücünü, teçhizatını, kalabalıklığını görür. Aklına hemen aralanından henüz ayrıldığı karnı aç çete gelir. Aradaki zıtlık çok büyüktür, hedef ulaşamaz gibi görünür ve zafere olan inancını yitirir. Bu denli çok kamyonu, helikopteri, her çeşitten silah ve malzemesi olan çok sayıdaki askeri yenmeye yeltenmenin güçlüğünü ya da mantıksızlığını düşünür. Artık inancını yitiren bu kimse düşmanın merhametine kalmıştır. Yeniler için durum budur. Aşağılar, zayıfların moralini bozmaktadır. Özetlersek, gerilla kuvvetinin saldıran ordu üzerindeki avantajlarından, gezicilik ve esnekliği devam ettirildiği sürece faydalanılabilir. Bir harekâtı yürütebilmek için hazırlıkların gizliliği, eylemin sürati ve şaşırtma unsuru büyük bir dikkati gerektirir. İnsiyatifi, hareket hızını, manevra kabiliyetini kaybetme tehlikesine katlanırsa gerilla birliği yanına kadınları, çocukları ve ev eşyasını köyden köye gezdirmek için alabilir. Sivillerin mecburen gerilla yürüyüşüne katılmaları halinde gerilla kuvvetini bütün saldırı yeteneğinden mahrum eder. Hattâ sorumluluğunu yüklediği sivilleri etkili olarak savunamaz bile. Kendisini sivilleri koruma ya da pasif korunma görevine adanmış gerilla

⁹ 1963 Temmuzunda bütün bir gerilla *focosu* (21 kişi) Guatemala'nın Izabal bölgesinde dikkat noksanlığı sebebi ile yokedilmiştir. Şehirde bir gerilla habercisi yakalanmış ve silah tehdidi ile orduyu gerilla kampına götürmüştür. Birliği götüreren haberci, nöbetçi ile korunduğu düşüncesi ile, en zor yolu tutmuştur. Nöbetçinin bulunacağı yere yaklaşınca bağırarak varlığını haber vermiştir. Hiç kimse karşılık vermemiştir. Haberci öldürülmüş ve birlik gece karanlığında kampa girmiştir. O geçit geçilemez düşüncesiyle, nöbetçi o gecenin erken saatlerinde nöbetten alınmıştır.

birliği, bütünüyle halka öncülük edemeyeceği gibi, milli perspektifide yitirir. Bunun aksine karşı hücumla geçmekle halkın enerjisini güçlendirir ve *foco*'yu bütün ülke için bir dikkat merkezi durumuna getirir. Böylece, silahlı savunma, gerilla kuvvetini tamamen taktik bir role iter ve onu en ufak stratejik devrimci bir katkıda bulunmaktan alıkoyar. Bu seviyede hareketi seçmekle, halkı ancak sınırlı bir süre koruyabilir. Fakat uzun sürede tersi doğrudur; savunma sivil halkın güvenliğini tehlikeye sokar.

“Kendisine saldırılmasına izin vermek ya da kendisini pasif savunmaya hasretmek hem halkın korunmasına hem de kendi kuvvetlerini mahvolmaya bırakmak demektir. Öte yandan, düşmana saldırma yollarını aramak, onu daimi savunma durumuna sokmak, yormak ve faaliyetlerini geliştirmesine engel olmak, insiyatifi ondan almak demektir. İşte halkın korunması kut-sal görevi en iyi bu yoldan yerine getirilir.”

Bu direktifler, Fransız sömürgecilerine karşı kurtuluş savaşı veren Vietminh'li savaşçılara verilmiştir ve bu sözler bugün birçok Latin-Amerika ülkeleri için daha da fazla geçerlidir.

SİLAHLI PROPAGANDA

Gerilla mücadelesinin politik amaçları ve hedefleri vardır. Halk kitlelerinin ya desteğini kazanır ya da yok olur. Halkı gerillaya kaydetmeden önce, varolmaları için geçerli sebepler bulunduğu-na onları inandırmalı, böylece *ayaklanma* hakikaten –silah altına alma şekli ve savaşçıların kökeni açısından– bir *halk savaşı* olmalıdır. Kitleleri ikna için onlara hitap etmek gerekecektir; onlara konuşmalar yapmak, demeçler vermek, açıklamalarda bulunmak, kısacası politik çalışmalar yürütmek, *kitle çalışması* yapmak gerekir. Böyle olunca ilk savaşçı nüvenin küçük propaganda devriyelerine ayrılarak dağlık bölgeleri kaplaması, köylere gitmesi, toplantılar yapması, devrimin sosyal amaçlarını açıklamak, köylü düşmanlarını lânetlemek, tarım reformu yapmak ya da hainleri cezalandırmak vaadinde bulunmak için orada burada konuşmalar düzenlemesi gerekecektir. Eğer köylüler kuşkulu ise, devrim inancı, yani kendileri ile konuşan devrimcilere olan inancı tazelemek yoluyla kendilerine olan güvenleri sağlamlaştırılacaktır. Köylerde açık ya da gizli

birlikler kurulacak, sendika mücadeleleri desteklenecek ya da başlatılacak ve devrim programı durmadan tekrarlanacaktır. Ancak bu dönemin sonunda kitlelerin aktif desteği kazanıldıktan sonra, sağlam bir artçı birliği, düzenli ikmal, geniş bir istihbarat şebekesi, hızlı bir posta ve gerilla toplama merkezi ile gerillalar düşmana karşı direkt harekete geçebileceklerdir.

İşte *silahlı propagandanın* hareket çizgisi aşağı yukarı budur.

Bu anlayış şüphe edilemez uluslararası tecrübeler ile desteklenmektedir.

Vietnam'da doğrudan doğruya kır savunma gruplarının teşkilâtına bağlı olan silahlı propagandanın, özellikle düzenli halk ordularının kuruluş dönemi olan 1940-45 yılları arasında Fransızlara karşı verilen kurtuluş savaşı sırasında kesin bir rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Gerilla savaşındaki manevra savaşına ve ardından müstahkem mevkiilere karşı taarruzlara kademe kademe geçebilen Vietnamlılar, yavaş yavaş takım, bölük, alay, sonra da tümen halinde gelişmişlerdir. Bu ilerleme görüldüğü kadar doğal sayılamaz, çünkü, örneğin, işin hemen başında savaş alanında düzenli ordular gören Çin devrimci savaşının gelişme çizgisine tekabül etmemektedir. Vietnam'da Komünist Parti etrafında halk ordusunun geliştiği bir örgüt çekirdeği olmuştur. Kurtuluş ordusuna bir öz ve şekil kazandırabilmek için Parti 1944'de *Kurtuluş Ordusu Propaganda Bölüğü*'nü kurmuştur. Böylece parti bir devrimci ordunun çekirdeğini organize etmiştir. İşte başlangıcında Giap'ın yönettiği parti propaganda bölüğü böyleydi. Sonradan bu çekirdek, halk milisleri ile düzensiz gerilla birliklerini kurmak üzere bütün ülkeye yayılmıştır. Hedefi savaşmak değil, savaş birlikleri kurmaktır.

Böylece, Vietnam Silahlı Kurtuluş Kuvvetlerinin üç tip kuruluş ile *tabandan yukarı doğru* kuruluşu başladı; milis ya da gerilla, bölgesel ve düzenli. Köy ve mülk seviyesinde gerillalar; bölgeler ya da *bölgelerarası* (birkaç eyalet) seviyede, bölgelerarası ya da yarı düzenli birlikler; nihayet sabit bir üssü ya da belirli bir harekât sahası olmayan ana ordu ya da hareketli stratejik kuvvet. Gerillaların en mükemmeli bölgelerarası kuvvete, bölgelerarası kuvvetin en iyisi düzenli orduya dahil oluyordu. Piramidin her tabakası bir alt tabakaya onu ezmeksizin dayanıyordu. Herbirinin kendi fonksiyono-

nu vardı. Bu üç kuvvetin aşağıdan yukarıya doğru teşkilâtı ve birbiriyle ilişkisi köy düzeyinde örgütlenmiş halk tarafından düzenleniyordu. Düzenli ordu –öncü– üsse bağlı olmakla beraber hareket serbestliğini koruyordu. General Giap'ın açıkladığı gibi Fransız İşgal kuvvetlerine karşı savaş stratejisi, Partinin bu üç kuvveti bazan sırasıyla, bazan hep beraber harekete katılma kabiliyetine dayanıyordu. Gerilla kuvvetleri ile bölgeler arası birlikler onun için çok büyük olan bir arazide düşmanın gezici kuvvetini dağıtıyor ve taciz harekâtı ile hareketsiz duruma getiriyordu. Nicelik bakımından düşmanın manevra kabiliyeti böylece asgariye indiriliyor ve ardı daima tehlikede oluyordu. Ya heryere dağılıyor, yoğun şok kuvveti kayboluyor, ya bir yerde duruyor ülkenin geri kalan kısmını silahsız bırakıyordu. *Eğer düşman yoğunlaşırsa yer kaybediyor; dağılırsa kuvvet kaybediyor.* Dün Fransızlar bu çıkmazın esiriydi, bugün Amerikalılar.

Seçkin bölükleri imha edilen bir ordu, imha edilmiş demektir. Bu, savaşın tersi ispatlanamaz bir yasadır. Bu sebeple, popüler seçme müfrezelerin savaş planı ile koordine hareket eden gerilla kuvvetlerinin görevi, düşmanın seçme birliklerini tecrit etmek ve eritmektir. Fransızların 16.000 kişilik şok kıtaları Dien Bien Fu'da yokedilince, Tonkin Körfezi bölgesi boyunca halk milisleri tarafından hareketsiz hale getirilen düşman kuvvetlerinin geri kalan kısmı dağılıp gitmiştir.

Saldırgan şok kuvvetlerini imha etmek için halkın da kendi şok kuvvetine ihtiyacı vardır. Bu iki kuvvetin karşılaşması ile düzenli ordular savaşa tutuşmuş olur; fakat arada şu fark vardır; düzenli halk ordusu daima bütünüyle halka dayanır (asker, ikmâl, taşıma, istihbarat bakımlarından), ve bu destek eksik ise tek bir savaş bile sonuna kadar sürdürülemez.

Bütün Vietnam'da Silahlı Kurtuluş Kuvvetlerinin emrinde ke-limenin en sıkı anlamıyla bir kurtuluş ordusu, bölgesel kıtalar ve nihayet hâlâ gerilla kuvveti denilen milisler vardır. Fakat, kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar silahlı mücadeleye doğrudan doğruya katılamaz. Öyleyse bunlar nasıl seferber edilebilir? Üretime, sabotaja, istihbarata, taşımaya vb. katılmak suretiyle. Bu katılma öte yandan, düzenli ordu için koruyucu bir örtü olarak hareket edecek bir politik ordunun teşkilini ve organizasyonunu gerektirir. Bu şekilde politik mücadele silahlı mücadele için bir çiraklık ya da eğitim ola-

rak hizmet eder. Seferberliği yürütmek ve morali kuvvetlendirmek için büyük önem taşıyan ard savaş sahasında en uygun mücadele şekli budur. Kısacası siyasî mücadele ile silahlı mücadele ele gider; birisinin zayıf olduğu yerde ötekisi de zayıftır.

Şayet Vietnam gibi bir ülkede silahlı propaganda günün en önemli konusuysa, bunun sebebini oradaki şartlarda aramak gerekir. Şematik olarak şartlar şöyle olabilir:

1) Köylü nüfusun yüksek yoğunluğu, köy ve kasabaların çok kalabalık oluşu ve köy nüfusunun şehir nüfusuna göre çok fazla oluşu, propagandacıların halkla *suda balık gibi* kolayca kaynaşmasına uygundur. Çin’de de aynıydı. Bu gibi propagandacıların dikkati çekmemelerinin sebebi, düşmanın, ülkenin örf ve adetlerine yabancı işgalci bir kuvvet olması nedeniyle, Vietnam’da Fransız ya da Amerikalı, Çin’de, Japon da olsa dikkatlerinin kolayca başka yere çekilebilmesi imkandır. İşgalci kuvvetlerle yerli nüfus arasındaki sayı oransızlığı gözetleme şebekeleri, pek çok açıklar bırakan düşman kuvvetlerinin bütün ülkeyi kontrol etmelerine imkân bırakmamaktadır.

2) Propagandacılar ya devrimci destek üsleri, ya da onları desteklemeye ya da giriştikleri faaliyetlerde korumaya yetenekli halk ordusuna bağlıdır. En önemlisi bunlar askeri zaferlerin görünen ve hissedilen gerçeğine dayanmaktadırlar. Köy toplantılarının pragmatik ve ciddi bir içeriği vardır. Boş ve programcı konferanslara ya da köylünün haklı olarak ürkütüğü parlak kelimelere yer olmayıp *zaten mevcut* savaş birliklerini desteklemek ya da bu birliklere katılmak hususunda talepleri içermektedir. Propagandacılar gerçek bir mücadele destek olmaktadır. Savaş, köylünün hergün içinde yaşadığı objektif bir ortam sağlamaktadır. Hem bu savaş öyle herhangi bir düşmana karşı değil, yabancı, istilacı, gerçek karakterini gizleyerek doğal bir prestij kazanmak için daha dün kırılık yerlere yerleşen bir düşmandır. Entelektüel olarak işgalcinin gücünü ayrıntılarıyla ortaya dökmek işten bile değildir; kaba kuvvete, fethetme hakkına ve milli âdetler, özellikler ya da geleneklere değil, uzaktaki yabancı kuvvetler arasındaki bir anlaşmaya dayanır. Böylece Vietnam silahlı propagandası, milli toprakların birçok noktalarına kök salmış yabancı bir düşmana karşı düzenli bir ordu tarafından her yerde ve bütün araçlarla yürütölen gerçek bir savaşın, bir milli kurtuluş savaşının çerçevesi halinde gelişmiştir.

Vietnam ile Latin-Amerika arasındaki farklar aşağıdaki karşıtlıkları ortaya koymaktadır: Vietnam'da kurtuluş kuvvetlerinin askeri piramidi tabandan tepeye doğru kurulduğu halde, Latin-Amerika'da tepeden tabana doğru kurulmaya meyletmektedir. Önce daimi kuvvetler (*foco*), sonra *foco* civarında yan düzenli kuvvetler ve zaferden sonra, (Küba gibi) milisler.

Bugün birçok Latin-Amerika ülkelerinde durum nedir ?

1) İlk faaliyete geçen gerilla *foco*'lar çok dağınık ve nüfusu nispeten seyrek yerlerde bulunmaktadır. Örneğin bir And köyünde kimse, hiçbir yabancı farkına varılmadan bulunamaz. Herşeyden önce bir yabancı, güvensizlik uyandırır. Quechua ya da Cakchiquel (Maya) köylülerinin *yabancıya*, *beyaz adama* güvenmemeleri için pek haklı sebepleri vardır. Güzel sözlerin ekmeğine katık olmadığını ve kendilerini bombardımanlardan koruyamayacağını pekâlâ bilmektedirler. Fakir köylüler önce, söylediğini yapmakla başlayan belirli bir güce sahip olana inanmaktadır. Ezme sistemi gayet incedir; taa ezelden beri varolmuş, sabit, sağlam ve köklüdür. Ordu, *guardia rural* (jandarma), latifundista'sın (büyük çiftlik sahipleri) özel polisi ya da bugünlerde *Yeşil Bereliler* bilinçsizliği nispetinde büyük bir güce sahiptir. Bu güç ezmenin başlıca biçimini oluşturmaktadır. Memnun olmayanları hareketsizleştirmekte, dillerini bağlamakta, bir üniforma karşısında ne söyleyeceklerini şaşırır hale getirmektedir. Yeni sömürgecinin ideali, kullanmamak için kuvvetini göstermektir, fakat aslında bu da bir çeşit kullanmadır.

Başka bir deyişle, polis ve ordunun fiziki kuvveti karşı konulamaz gibi düşünülmektedir. Bu karşikonulamazlık ise sözle değil, bir askerine ya da bir polisin de hiç kimseden fazla *mermiye dayanıklı* olmadığını göstermekle yıkılabilir. Öte yandan *guerrillero*, göstermek için kuvvetini kullanmak zorundadır, çünkü, elindeki sınırlı kaynaklardan istifade etmek azim ve iradesinden başka gösterecek pekaz şeyi vardır. Hem kuvvet gösterisi yapmak, hem de düşmanın kuvvetinin herşeyden fazla *yaygara ve gözdağı* olduğunu göstermek zorundadır. Karşikonulamazlık, yüzyıllarca birikmiş korku ve ezikliğin sonucu, *patrono*, polis, *guardia rural* ürküntüsünü yoketmenin savaştan daha iyi bir yolu yoktur. Ve Fidel'in söylediği gibi; bu karşikonulamazlık, alışkanlıktan doğan saygı ile aynı hızla yokolmaktadır. Savaşçıların düşmanı hafife alıp küçümsemeleri gibi, köylüler silaha sarılıp gerilla kuvvetlerine katılmaktadır. Bu

dönemde gerilla liderlerine ters bir ödev düşmektedir; lüzumsuz tehlikelere atılmayı bertaraf etmek için düşmanı birazda önemsemek.

2) Kır bölgelerinin reaksiyoner dikta ya da emperyalizm tarafından doğrudan doğruya işgali ve kontrolü, gündün güne dikkatlerini arttırmaları, artık silahlı propagandacıların *suda balık* gibi farkedilmeden çalışmalarını umudunu bırakmamıştır. Silahlı birlik ile halk öncüleri, artık insangücü sınırlı bir düşman işgal kuvveti ile değil, iyice yerleşmiş bir mahalli hâkimiyet ile uğraşmak durumundadır. Asıl kendileri, başlangıçta halka kan ve acıdan başka vadedecek birşeyleri olmayan, hertürlü statüden yoksun yabancılar haline gelmişlerdir. Üstelik, muhabere kanalları artmakta, o güne kadar kara yoluyla ulaşılamayan uzak bölgelerde hava meydanları ve iniş sahaları inşa edilmektedir. And dağlarının öte yüzünde, örneğin dağlarla Amazon vadisi arasında balta girmemiş ormanların eteğinden geçen, Venezüella, Kolombiya, Peru ve Bolivya'nın tropik bölgelerini, bu ülkelerle başşehirlerini birleştiren meşhur bir yol yapılmıştır. Amerikan emperyalizmine gelince, bölgedeki kuvvetlerini artırdığı gibi, kendisini imhacı gibi değil de, sosyal ve teknik yardım maskesi altında takdim etmek için hiçbir gayreti esirgememektedir. *Tehlike bölgelerindeki* her ailenin (yani ülkenin) sosyal, ekonomik ve kültürel durumlarının *fotoğraflarını* çekmekle görevli akademik örtü altında çalışan, ya da doğrudan doğruya Amerikan Devletler Teşkilâtı'na (OAS) bağlı ve yabancı personel kullanılan sosyolojik projelerin gerçek içeriği bilinmektedir. Bolivya'da OAS'nin *Plan 108*'i, Kolombiya'da *Simpatico*; Arjantin'de *JOP 430*; Şili'de *Camelot*; Peru'da *Colony* projeleri. Binlerce Barış Gönüllüsü, sol kanat örgütlerinin politik çalışma noksanlığından faydalanarak –bazıları çok çalışmak, sabır ve yer yerde büyük fedâkarlıklarla– kendilerini kır bölgelerine kabul ettirmiş halkıyla kaynaşmış durumdadır. En uzak bölgelerde bile artık Katolik, Evangelik, Metodist misyonerlere rastlamak mümkündür. Kısacası bütün bu sık kontrol ağı hakimiyet mekanizmasını kuvvetlendirmektedir. Nüfuz etme, derinlik ve içine alma gücünü abartmadan bugün sahneyi gerçekten değiştirdiklerini söyleyebiliriz.

3) Son olarak düzenli ya da yarı düzenli devrimci kuvvet yokluğunu söyleyebiliriz. Silahlı Propaganda hiç değilse savaşa hazırlık ise, *politik adam toplama* yoluyla da düzenli birlikler kurmak

ya da mevcut birlikleri genişletmeyi hedef alır. Yani köylere halkı toplamak için *firtına* gibi girilir ve propaganda toplantıları yapılır. Fakat gerçekte sorun köy halkının düşmanlarından nasıl kurtarılacağı sorunudur. Bu harekâtlar sırasında az miktarda silah temin olunabilir. Genç köylüler, hevesle gerillalara katılmak isteseler bile bunlar neyle silahlandırılacaktır?

Birçok arkadaş bu tecrübelerden şu sonuca varmışlardır; bir düşman takviye koluna kurulan bir pusu, ya da civardaki düşmana indirilen bir darbe, o köyde daha büyük bir heves yaratacak, yeni katılmalar olacak, köylülere daha derin bir moral ve politik ders verilmiş olacaktır. En önemlisi de yeni bir gerilla birliği için hayati olan silah temin edilmiş bulunacaktır. İşbirlikçi diktatörün askerlerini taşıyan bir kamyonun imhası, ya da işkenceci bir polisin idamı mahalli halk üzerinde yüzlerce konuşmadan daha etkili bir propagandadır. Bu hareket onları şu önemli konularda ikna edecektir: Devrim yürüyor, düşmanın artık dokunulmazlığı yoktur. Üniformalı faşistlerin bir düşman olduğuna, kendi düşmanları olduğuna, bir savaşın başlamış olduğuna ve bu savaşın gelişmesinin kendi günlük faaliyetlerine bağlı olduğuna kanaat getireceklerdir. Bundan sonra konuşma yapılır ve dinlenir de. Böylece, bir baskında savaşçılar silah ele geçirir, düşmanın askeri potansiyelini azaltır, tecrübe kazanır, düşman birliklerinin moralini bozar ve ülkedeki militanların umutlarını yeniler. Ajitasyon ve propaganda işte bu yoğun etkinin içindedir. Burada önemli bir ayrıntıyı hatırlatmak isterim: İki yıl süren savaş boyunca Fidel kendi harekât bölgesinde tek bir politik gösteri düzenlememiştir.

Silahlı propagandanın gerektirdiği askeri örgütlenme biçimleri görünüşe göre belli bir ataletle ya da durgunlaşmaya yolaçmaktadır. Böyle bir mücadele anlayışını kabul eden hiçbir gerilla hareketi, etki alanını belirli bir şekilde genişletmeye başarılı olamamıştır. Gerçekten de, geniş bir bölge içinde silahlı propagandasını yürütmek için ilk *foco*'yu birkaç kişiden oluşan –üç ila beş kişi– devriyelere bölmek zorundadır. Amaç mümkün olduğu kadar çok köyün kaplanmasıdır. Belli bir taktikle avantaj sağlanır; geniş bir saha kaplanmış olur; mahalli gıda ikmalî ile diğer kaynakları tüketerek köylülere yük olmaya lüzum yoktur; bölgedeki başka devriyeler ile kolayca karıştırılabileceğinden, işçilerin kafasında *foco*'nun etki ve sayıca kuvveti, olduğundan fazla büyür; ve hepsinden önemlisi,

gerilla kuvvetini bütünüyle çevirme gayreti içinde olan düşman tarafından *foco* ne yakalanabilir, ne de yeri keşfedilebilir. Fakat, hareketlilik kazanılmasına rağmen bunun askeri durum üzerine pekaz etkisi olur; çünkü devriyelerin herbirisinin ateş gücü önemsizdir. Böylece, kumanda pek teorik bir mekanizma olan *toplanma-dağılma* taktiğine taraftar olsa bile, araziyi iyi tanımayan, orman hayatının ve büyük mesafelerin yarattığı tehlikeye maruz, muhabere ve ulaşımın güç olduğu ilk dönemlerdeki gerilla kuvvetleri için ancak kâğıt üzerinde bir varlığı olabilir. Çok geniş bir arazide (asgari 5.000 km) çok küçük devriyeler için kuvvet oranı aleyhtedir ve gitgide de aleyhinde olacaktır. *Gerilla kuvveti her yerde zayıf ve ne kadar dağınık olursa olsun, düşman her yerde kuvvetlidir.* Kıtalan devriyeler halinde dağıtmak, özel birlikleri, öncü ve artçı birlikleri, eğitim gruplarınca bakımları yapılan ağır silahları, lojistik yükü hafifleten küçük mutfak malzemesini kapsayan yürüyüş kollarının teşkilini engeller. Bir Çin benzetmesini kullanırsak, düşmana vurarak bir parmağını kopartmak için bir yumruk gibi sıkılmak yerine, gerilla kuvvetleri açılıyor, kendi parmaklarını yayıyor ve kendi parmakları birer birer ezme kuvvetini düşman kazanmış oluyor. Bu bakımdan, saf bir aydın kanaati yeterli değildir. Bazı gerilla kuvvetleri bu gibi benzetmeler ile dolu teorik eserleri bildiği ve devamlı olarak okuduğu halde, yakın zamana kadar güçlerini çok dağınık bir şekilde yaymaya devam etmişlerdir.

Gerilla kuvvetleri bu yoldan kendi yaşamlarını devam ettiriyorlar ama, düşmanın yaşamını da sağlamış oluyorlar. Kuvvetler oranının bu şekilde kendiliğinden lehlerine geçeceğini ummak saflık olur. Venezüella'da Lara –ve bir dereceye kadar da Guatemala'daki– tecrübeler göstermiştir ki, uzun ve tahammülü güç faaliyetleri, gerilla hareketleri içindeki politik çatışmaları büyütme ve terklere, şahsi kavgalara, anlaşmazlıklara sebep olmaktadır. Dışardaki politik kuvvetler –partiler ya da örgütler– ile fikir ayrılıklarını doğmakta ve yoğunlaşmaktadır. Bu gibi kuvvetler zaten gerillanın tecrübeleri ve yeteneği ile pek fazla ikna edilmemiş durumda olduklarından, bu çeşit halk mücadelesine karşı besledikleri kuşkunun teyit olunduğunu görerek, o güne kadar sürdürdükleri sessiz muhalefetlerini iyice açığa vurmaktadırlar. Bu anlaşmazlıklar, zaten başarı kazanamadıkları için büyüyemeyen gerilla kuvvetlerini, iyice zayıf düşürmektedir. Bu arada düşman hareket içinde

başgösteren kavgadan istifade ederek zayıfları tarafına kazanmakta, ya da satın almakta, diğerlerini fizik olarak yok etmektedir.

Bu anlattıklarımız silahlı propaganda ve ajitasyon faaliyetlerinin reddedilmesi anlamına mı gelmektedir? Hayır!.

Bazı başarılı denemelere göre, gerilla birliği ilerlerken kendi hatları gerisinde –eğer böyle bir hat varsa– kuvvetli bir üs kurması için bazı şeyler ya da hiç değilse bir kişi bırakmaktadır. Fakat bu gibi durumda düşmanı püskürtmeye yetenekli düzenli kuvvetler tarafından halkın güvenliğinin sağlanmış olması gerekir. Böylece üs, halk devletinın çekirdeği olarak kendisini örgütlendirmeye başlar. Ajitasyon ve propaganda çalışması –yani, yeni örgütü halka açıklamak ve mahalli idarenin kitle örgütlerine devrini gerçekleştirmeye gayret etmek– önem kazanmakta ve ilerdeki savaşlar ona dayanmaktadır. Propaganda, savaşın, bir kurtuluş savaşı olması gerçeği üzerine kurulmakta ve kitlelerin kafasında bu fikri tespite yönelmektedir. Ayrıca üretimin organizasyonunu, vergilerin toplanmasını, disiplinin sağlanmasını, kadrolar ve başkaları için okulların kurulmasını, bombardımanlara karşı sivil halkın korunması için siper ve sığınakların kazılmasını v.b. kolaylaştırır. Bugün için hiçbir Latin-Amerika gerilla hareketinin, bu faaliyetleri günün ödevleri arasında gördüğü aşamaya ulaşmadığını görmekteyiz.

Diğer bir deyimle, silahlı propaganda, askeri faaliyetin önünden değil, ardından gelir. Silahlı propagandanın gerilla cephesinin dışında değil, içinde yapılacak şeyleri vardır. Bugünkü şartlar altında en önemli propaganda şekli başarılı askeri faaliyettir.

Silahlı propagandayı, askeri harekattan farklı ve ondan önce gelen bir dönem gibi ele almak, boşuna düşmanın tahrik edilmesine, propagandacı olarak çalışanların öldürülmesine, ya da kaçmalarına yolaçması ve olası bir gerilla hareketi bölgesinin belli edilmesi demektir. Latin-Amerika ülkelerinin çoğundaki köylünün sosyal, ideolojik ve psikolojik şartları ile (bilhassa Küba devriminden sonra iyice takviye edilen) çeşitli düşman istihbarat teşkilatları bilinince silahlı ya da silahsız bir propaganda grubunun gözetleneceği, keşfolunacağı ve gerekirse daha çekirdek halinde iken ortadan kaldırılacağını çıkartmak kolaydır. En kötüsü de, grubun kontakları, teşkilatlandığı hücreler, kır bölgeleri ile köylerde işbirliği yaptığı halk da aynı akibete uğrar. Eğer düşman bekleyecek kadar sağlamsa casusluk servislerinin sızabilmeleri için harekât başlayana

ve hatta daha sonralara kadar bekleyecektir. Örgüte bir köylü yerleştirilecek ve gerilla birliğinin yeri daha başlangıçta bilinerek derhal yok edilecektir.

Guerrillero'yu sadece silahlı bir propaganda durumuna sokan bu anlayışın çıkış yeri nedir?

Latin-Amerika'ya özgü tarihi ve sosyal şartlar altında daha önce yapılmış silahlı mücadele noksanlığı, Vietnam tecrübesinin özünden ayrılarak (belki de bilinçsiz olarak) taklidine yolaçmıştır. Dış ayrıntısı çok iyi bilinen, fakat henüz yeterince incelenmeyen Küba Devriminin yanlış anlaşılması da rol oynamış olabilir. Belki de, *foco*'nun adının amacı, çevirme ve şehir halkını ayaklandırma olan, kır yerlerindeki kuruluş halindeki halk ordusu ile irtibatlandırılması yanlıştır. Bir tür biyolojik bir yorum, *foco* fikrinin, temas, ya da yakınında bulunmaktan doğan bir sihirle komşu hücrelere mikropların yayılması gibi bir sirayet gücüne, kendiliğinden bir çoğalmaya benzediğini adeta öne sürmüş gibidir. Yüz kadar insan dağ halkını konuşmalarla ayaklandırıyor, dehşete kapılan rejim çığlıklar arasında göçüp gidiyor ve *barbudo* 'lar halk tarafından alkışlanıyor. Bu şekilde askeri bir *foco* -topyekün bir savaşın motor gücü- bir politik propaganda *foco*' su ile karıştırılıyor. 26 Temmuz Kübalıların önce tek bir mütareke yapmaksızın savaştıkları; 1958'in sadece birkaç ayında Asi Ordunun bir iki yıl içinde öteki Amerikan cepelerinde olduğundan daha fazla sayıda savaş verdikleri; iki ayda isyancıların Batista'nın son saldırılarını kırdıkları ve 300 *guerrilleros*'un diktatörün 10.000 kişilik kuvvetini püskürttüğü gerçeğinin unutulduğu görülüyor. Bunu ise genel bir karşı taarruz izlemiştir.

Bu, epey savaş zayıfatına malolan, kısa olmakla birlikte, pek çok taktik yenilikleri, hareketliliği, cüreti ve gerçekten sağlam bir stratejiyi gerektiren bir savaştı. *Patria o Muerte*'nin sözleri noktalanmayan bir slogan değil, Kübalı savaşçıların ufak La Plata istihkâmına yaptıkları taarruzdan, Santa Clara'yi ele geçirmelerine kadar bütün faaliyetlerinde izledikleri bir prensip olduğu hemen unutulmuşdur. Stratejik bakımdan herşeyi tehlikeye atmışlar, sonunda herşeyi kazanmışlardır. Şüphesiz *herşeyi tehlikeye* atma stratejik kararı, gerilla kuvvetleri neticesi devrime malolabilecek kesin sonuçlu savaşlara girişme taktiğini benimsemeye götürmemelidir. Ayacucho¹⁰

¹⁰ 1824'de verilen Ayacucho muharebesi, Bolivar ve İspanyollara karşı savaşan Latin-

taktiğinin bugünün devrimlerinde yeri yoktur, herşeyi tek bir savaşta kazanmayı beklemek anlamsızdır. 1958 Kasımında Guisa savaşında örneğin Fidel (100 tanesi acemi) 200 *guerrilleros* ile diktatörün tanklı, uçaklı, toplu 5.000 askerine karşı koymuştu. Fakat burada isyancıların, arazinin avantajlarından ustalıkla faydalanabilecekleri dağlara çekilme imkanı daima vardı. Muharebe, devrimcilerden çok düşman için önemliydi çünkü devrimcilerin başka yerlerde adayı istila eden kolları vardı. Herşeyi tehlikeye atmak demek, dağlarda bir defa ayaklanınca savaşçıların, mütareke, geri çekilme ya da uzaklaşma kabul etmeyen bir *ölüm kalım savaşına* girişmeleri demektir. Yenmek, prensip olarak devrimcinin, yaşamın en yüksek amaç olmadığını kabul demektir.

GERİLLA ÜSSÜ

Aynı taklit tehlikesi, belki gerilla üssü bakımından da var. Her ülkenin somut şartlarına ve sadece gerilla liderlerinin sorumlu oldukları askeri kararlara bağlı bulunan bu kavramı burada ayrıntılarıyla tartışmak bize düşmez. Gerilla üssü, ya da onun yerine kullanılan merkez, güvenlik bölgesi ile ilgili sorunlara ancak yoğun bir askeri tecrübe cevap verebileceğinden, biz sadece problemi ortaya koymakla yetineceğiz. Peru gibi yakın örnekler gözönüne alınır, Mao Tse-Tung'un 1938'de *Japontara Karşı Gerilla Savaşının Stratejik Sorunları* incelemesinde sistemleştirdiği Çin destek üsleri sisteminin Latin-Amerika'ya ulaşarak, Küba gerilla mücadelesi konusunda bu ülkelerde mevcut kavramla üstüste bindiğini söylemek mümkündür. Yakın zamanlarda, *Montly Review* gibi akademik çevrelere hitabeden yayımlarda, Luis de la Puente'nin ve MIR'in¹¹ Peru tecrübesinin bir modeli gibi takdim edildiğini, Küba silahlı mücadele stratejisinin ve böylece bu derginin, hareketin muhakkak başarısızlığını tahmin edebildiğini görmekteyiz. Bu ilerici Amerikan dergisinin (*Monthly Review*) son sayılardan birisinde –bilgisizlik sınırına varan böylesine bir inatçı saflığa, bilmiyoruz, hainlik mi, yoksa rezalet mi demeli– Huberman ve Sweezy'nin kaleminden, Fidel Castro'nun stratejisinin "*Dağlarda, Küba'da olduğu gibi, Peru*

Amerikalı bağımsızlık savaşçıları için kesin bir askeri zaferi belirtir.

¹¹ MIR - Movimiento de Izquierda Revolucionaria.

silahlı kuvvetlerine karşı tam kadrolu bir savaş kayıp gidecek, devrimci hareket ve gelişmenin odak noktası haline gelecek, gerilla kontrolü altında, bir güvenlik bölgesi kurulması gerektirdiğini okumaktayız.” Daha sonra yazarlar şöyle diyorlar: “*De la Puente'nin başlıca ilavesi, Peru'nun çok daha büyük olması sebebiyle, bir veya iki değil, yarım düzine ya da daha fazla gerilla bölgesinin kurulmasıdır.*”¹² Sözde bu Küba stratejisi bir güvenlik bölgesinin kurulmasını çıkış noktası ve gerilla grubunun ilk hedefi saymakta imiş.

Bir aydının, hele burjuva aydını olursa, herşeyden önce stratejiden sözetmesi normaldir. Ne yazık ki, gene de doğru yol ve tek çıkar yol, taktik verilerden hareketle yavaş yavaş stratejinin tarif ve tespitine ulaşmaktır. Stratejinin küçümsenmesi ve taktik eksikliği, düşünce adamına has tatlı bir kusurdur ve bu satırları yazmakla bu kusuru paylaştığımızı biz de itiraf etmeliyiz. Teorik eserleri okurken kurbanı olduğumuz *sapıtmaların* bir sebebi de budur. Gerçekte, taktik nitelikte bir dizi denemelerin sonuçlarını, bize bazı sözde stratejik kavramların katı çerçeveleri ve prensipleri olarak sunarlar. İşte bundan, biz de sonuçları, sanki bir çıkış noktası gibi alınız. Devrimci bir grup için askeri strateji herşeyden önce, politik ve sosyal şartların kaşımından, halkla kendisi arasındaki ilişkiden, arazinin getirdiği tahditlerden, birbirine zıt kuvvetlerden, kendi silah varlığından vb. çıkar. Ancak bu ayrıntıya iyice hakim olunduktan sonra ciddi planlar yapılabilir. Nihayet, –bu söyleyeceğimiz gerilla kuvvetleri için olduğundan daha doğrudur– aksiyonda hiçbir ayrıntı yoktur, ya da isterseniz, herşey bir ayrıntı konusudur.

Bu taktikten yavaş yavaş onu çevreleyen ve ona tekabül eden stratejiye tırmanma ile bütün ara dönemlerde kazanılan tecrübeler, bir bakıma Küba Devriminin tarihidir. Bu, pratik çıraklık için iyi bir metodolojik kuraldır. Fidel'in savaşın ta son gününe kadar en küçük faaliyete ait en ufak somut ayrıntıya karşı gösterdiği sabırlı ve neredeyse tutkulu dikkat hayret vericidir. Savaş sırasındaki yazışmaları bunu açıkça göstermektedir; bir pusu harekâtında savaşçıların mevzileri, herbirine verilen mermi sayısı, gidilecek patika, mayınların hazırlanması ve yerleştirilmesi, hazırlıkların teftişi vb. *Küba stratejisinden* sözetmeden önce, Küba gerilla

¹² *Monthly Review*, Eylül 1966, s.14

hareketinin hakiki içeriği hakkında Asi ordunun üyeleri arasında bir çeşit soruşturma yapmak en azından dürüstlük gereğidir. Bir aydın, bizim öncü yazarlarımızın durumunda olduğu gibi, şayet orijinal kaynaklardan bilgi elde etmekte başarısızlığa uğruyorsa, bu cehaletinin belirli bir sosyal fonksiyonu oluyor, yani aydınlatmak istediği kamuoyunu –imha kuvvetleri lehine– şaşırtmış oluyor.

Çin tecrübesinin büyük bir stratejik kıymet attığı gerilla üssü ya da sabit destek üssü ilk bakışta bazı lehte şartları gerektirmektedir:

* Muhabere kolaylıklarının eksik olmasına yolaçacak derecede geniş bir arazi (bu şarta Mao'nun yukarıda sözü edilen 1938 metninde büyük önem verilmektedir.)

* Kır nüfusunun yoğunluğunun yüksek olması (oysa Peru'da kilometre kareye 9 kişi düşmektedir).

* Dost bir ülke ile ortak bir sınırın varlığı. (Vietnam gibi dar bir ülkede en önemli destek üssü Çin ile sınır olan ve 1950'den itibaren büyük yardımları görülen Viet-Bao idi).

* Düşmanın paraşütçü kıtaları olmaması. Bu birlikler hemen bütün Latin-Amerika ülkelerinde ayaklanmalara karşı şok kuvvetlerini oluşturmakta ve muhasara edilen bölgenin merkezine bir yandan paraşütçü birlikleri indirirken, bir yandan da bölgeyi piyade ile kuşatmayı, geri ile radyo teması olan küçük seyyar takip birlikleri kullanarak gerillacıların yerlerinin tespit edilmesi de ihtiva eden en modern takip ve cezalandırma metotlarını kullanmaktadır.

* Düşman kuvvetlerinin sayıca yetersiz olması. Bu, Japonlara karşı verilen savaş sırasında muhakkak ki Çin'de mevcut olan bir şarttı, fakat bugün Latin-Amerika'da durum böyle değildir. Şurasını da unutmamalım ki, Çin kızıl ordusu, komünist subaylarıyla birlikte Kuomintang Ordusunun bütün bir tümeninin komünistlerin saflarına geçmesiyle daha 1927 yılında düzenli bir ordu olarak kurulmuştu. Japon işgalinden önce bile, Çin halk kuvvetleri tamamen düzenli birliklere sahipti. Yabancı istilasından sonra sekizinci ve dördüncü Hareket Orduları, Japonlara karşı üsler kurmuşlar, 1937'deki 40.000 mevcutları 1945'de bir milyona çıkarmışlardır. Bu suretle Çinliler en önemli daimi üslerini koruyabilecek bir savaşı yürütebilmişlerdir.

Bu şartlardan hiçbirisinin Latin-Amerika'da bulunmadığı

gayet açıktır. Bu yönden, Küba denemesi ile halihazır mücadele-den çıkartılacak dersler nelerdir?

Gerilla grubu için kritik anın, harekete girdiği an olduğunu bilmek için sadece gazete okuyucusu olmak yeterlidir.

Fakir ülkelerdeki çocuklar gibi ilk aylarda ölüm nispeti çok yüksek olup, bu nispet her geçen ay azalmaktadır. Kısa bir savaş vermek, *foco*'yu henüz embriyon döneminde iken, araziye adapte olmadan ya da mahalli halkla yakın ilişki kurmadan ve asgari bir tecrübe kazanmadan imha etmek, karşı kuvvetlerin altın kurallarıdır. Amerikalı askeri danışmanların rüyalarında, paraşütçü birliklerinin gökyüzünden yeni kurulmuş bir gerilla kampının ortasına indiğini gördüğüne bahse gireriz! Şükür ki bu rüya hiç değilse bu şekli ile gerçekleşemez. Herhalde, tecrübeli saldırı kuvvetleri ile gerilla kuvvetleri arasında zaman konusunda bir yarış vardır: Gerilla zaman kazanmak ister, ordu bir an bile kaybetmek istemez; gerilla öğrenmek ister, ötekisi öğrenmeye zaman bırakmamak ister. *Foco* mümkün olduğu kadar erken bulunmalı; her türlü metod kullanılabilir; sessiz sızmadan, piyade ve hava kuvvetlerinin gürültülü seferberliğine kadar; yeter ki şüpheli bir bölge ayağa kalksın ve paniğe kapılmış *guerrilleros* daha açık bir araziye göç etsin.

Bu şartlar altında gerilla kuvvetinin sabit bir üssü işgale, ya da bir bölgede birkaç kilometre karelik olsa bile, bir güvenlik bölgesine dayanmaya kalkışması en iyi silah olan hareketlilikten kendisini mahrum etmesi, bir hareket sahası içine hapsedmesi ve düşmana en etkili silahlarını kullanmaya fırsat hazırlamaktır. Güvenlik bölgesi fikrinin bir fetiş haline getirilmiş şekli, meşhur ulaşılamaz noktalara sabit kamplar kurulmasıdır. Sadece arazinin özelliklerine bu derece dayanma daima tehlikelidir ve nihayet hiçbir yer ulaşılamaz değildir; oraya ulaşanlar olduğuna göre düşman da ulaşabilir demektir. Başlangıçtan itibaren Asi Ordunun uyduğu kural, düşman sanki daima gerilla kuvvetinin nerede olduğunu biliyormuş ve sanki en yakın askeri karakoldan bir saldırıya uğrayacakmış gibi hareket etmekte. Küba'da böylece sızma ve ihanete karşı mücadele, fevkalade hareketlilik biçimini almıştı. Kampı terkeden herkes –gönüllü ya da zorla– muhtemel bir ihanet kaynağı gibi mütalaa edildiği için ilk dönemde kamp yeri ister istemez geçici idi. 1957 sonunda Sierra Maestra'da iki kol faaliyette idi: 120 kişilik Fidel'in kolu ve bir de onun, Che'nin kumandasına verdiği –düşman şaşırt-

mak için dördüncü kol diye bilinen– 40 kişilik koldu. Ekim ayında Che o sırada 60 kişiye çıkan kolu ile Hambrito Vadisinde bir üs kurmaya kalkıştı. Daimi bir ordugâh kurdu, fırın inşa etti, ayakkabı tamircisi ve bir hastane açtı. Eline geçirdiği bir teksir makinası ile *El Cubano Libre*'nin ilk sayısını bastı ve kendi sözlerine göre nehirden elektrik elde etmek için planlar yapmaya başladı. Birkaç hafta sonra Sanchez Mosquera'nın kuvvetleri üsse taarruz etti ve savunması planlandığı halde üs kurtarılamadı. Asilerin savunma için yeter kuvvetleri yoktu. Che, ayağından yaralandı ve içerilere doğru çekilmek zorunda kaldı. Bu üs kurma teşebbüsü ciddi bir felakete sonuçlandı, zira Fidel'in kolu yakındaydı ve Che'nin koluna destek olabilişti. Eğer tecrit edilmiş bir *foco* olsaydı sonuç felaket olabilirdi. Sonuçta, Hombrito'nun inatla savunulması orduyu sonradan çekilmeye mecbur etti ve üssün imhasını bir zafer haline getirdi. Üs fikri doğrudu ama, henüz zamansızdı.

Ancak 17 ay devamlı savaştan sonra 1958 Nisanında asiler Sierra Maestra'nın merkezinde sağlam bir gerilla üssü kurdular. Bütün bu zaman içinde harekât sahası tek gerilla üssü idi ve bu sahanın hudutları ötesinde yürütülen aralıksız taarruz Sierra Maestra'nın küçük bir kısmını *kurtarmayı* başarabilmişti. Kollar yavaş yavaş aşâğılara indiler, akınlarnı sıklaştırarak dağ silsilesine saldırı kuvvetlerinin nüfuzuna engel oldular. Sierra'nın sakinleri artık, Batista'nın alayları ile *guerrilleros* arasındaki kerpeten içine düşmekten korkmuyorlardı. Bundan da anlaşılıyor ki Sierra Maestra üssü, dışardan içeriye, çevreden merkeze doğru büyümüştü.

Temizlenen bu arazi parçası üzerinde sahra hastanesi, küçük el zanaatları sanayi, askeri tamirhaneler, radyo istasyonu, eğitim merkezi ve kumanda merkezi kurulmuştu. Bu küçük üs, asilere 1958 genel yaz taarruzuna, müstahkem mevkiilerden direnme imkanını vermişti. Bu dar dağ şeridinde yaslanarak, asilere ait araziye bazı kritik noktalarda dört kilometre derinliğe kadar indiren düşmanın ardısına taarruzlarına karşı konulmuştu.¹³ Kuşatma altında bile Asi Ordu üssü terketmeye, düşman çemberini yarmaya ve hatta gerekirse başka bir bölgede ilk göçebe hayatına dönmeye hazırды.

¹³ Düşmanın taarruzu ile asilerin karşı taarruzunun hikayesi, 26 Temmuz 1958 günü Fidel tarafından radyoda anlatılmıştır.

Küba'da bir gerilla üssünün kurulması, sonuca ne kadar etkili olursa olsun, asilerin bir numaralı politik ve askeri amaçları değildi. Bir numaralı amaç, düşman kuvvetlerinin imhası ve herşeyin üzerinde silah tedariki idi. Bugünkü Guatemala, Kolombiya ve Venezüella tecrübeleri Küba denemesinin bu yönden geçerliliğini doğrulamaktadır. Küba'da sabit bir üssün işgali, gerillaların ilk taarruz harekâtına geçmeleri için *vazgeçilmez bir unsur* değildi. Tersine bilhassa uygun bir harekât sahasına ilk göçebelik döneminden sonra yavaş yavaş yerleşme ile böyle bir üssün kurulması mümkün oluyordu. İlk dönemde gerillanın üssü Fidel'in bir tabirine göre, gerillanın hareket etmekte olduğu saha oluyordu. Gerilla neredeyse, üs orasıydı. Bu dönemde destek üssü, gerillanın sırt çantasıdır.

PARTİ VE GERİLLA

Birçok Amerikan memleketlerinde gerilla kuvvetlerine, vatansever bir cepheye ya da bir partiye dayandıklarını göstermek için kurtuluş cephesinin *silahlı yumruğu* adı verilmiştir. Başta Asya olmak üzere başka yerlerde geliştirilen modellerden kopyalanan bu tabir, Camilo Cienfuegos'un şu vecizesine aykır düşmektedir: Asi ordu üniformalı halktır. Somut ve farklı bir durum hakkında somut bilgi yokluğu, eğer farklarda anlaşılıyorsa, bilinen bir teoriye dayansalar bile, örgütle ilgili formüllerin başka bir ülkeden ithali tehlikelidir, çünkü birçok askeri hata tek bir politik hatadan doğar ve tek bir askeri hata,. başlangıç halindeki bir *foco*'nun toptan imhasına malolur. Şüphe yoktur ki, Latin-Amerika'daki silahlı mücadelenin attığı yanlış adımlar, bocalamalar ve hatalı çıkışlar altında gömülüp gitmemesi, tarihin hoşgörüsüne borçlu kalınması gereken bir konudur. Yanlış bir teorinin cezası askeri bir yenilgi, askeri bir yenilginin bedeli, yüzlerce gerillanın ve halk çocuğunun boğazlanmasıdır. Fidel'in söylediği gibi bazı politikalar kriminoloji uzmanlığına aittir.

Gerilla grubunu stratejik ve taktik bakımından, normal banş zamanı organizasyonundan esaslı bir değişiklik yapmamış olan bir partiye tabi kılmak ya da gerillaya sanki parti faaliyetlerinin bir koluymuş gibi davranmak, sırası gelince talihsiz askeri hataların işlenmesine yolaçar. Bugün herkesin görüş işittiği bu hataları kısa-

ca gözden geçirelim:

1) *Şehre İnme*

Yumruk ne kadar iyi silahlanmış olursa olsun, hareket etmeden önce başa danışmak zorundadır. Baş –yani liderlik–başşehirdedir. Ne de olsa, ülkenin politik hayatının merkezi, öteki partilerin liderleri, basın, kongre, bakanlar, posta binaları, kısacası merkezi otoritenin bütün organları burada değil mi? Nihayet, sanayi proletaryasının, fabrikaların, sendikaların, üniversitenin, tek kelimeyle halkın hayatı kuvvetlerinin yoğunlaşma merkezi burası değil mi? Demokratik merkezçilik normları –genellikle merkez yürütme kurulunun bir üyesi olan– gerilla cephesi kumandanının liderlerin yaptıkları toplantılara katılmalarını gerektirir. Eğer bir de bu yürütme organının üyesi değilse politik durumlar hakkında bilgi almak için şehre, merkeze gitmesi için daha çok sebep var demektir. Liderliğin dağlara, sık sık yapıldığı gibi özel bir temsilci gönderebileceği söylenebilir. Fakat, savaşın gereçlerine uygun düşmediği zamanlar politik durumları tartışmak, adamlarının karşılaştıkları –madde ve politik– somut sorunları belirtmek, yardım istemek, yani kısacası unutkan bir liderliğe (öyle bir liderlik ki savaş ve savaşın meselelerinden habersiz eski güzel günlerin *politik hayatına* gömülüp gitmiş) adamlarının varlıklarını hatırlatmak için gerilla komutanı, eninde-sonunda şehre inmek zorunda kalacaktır. Özellikle kendisine danışılmaksızın bazı örgütlerin kurulduğu, bazılarının dağıldığı zamanlarda gerilla komutanı *aşağıya*, *politikanın* yapıldığı ve yönetildiği yere gitmek zorunluluğunu duyacaktır. *Kafanın* boşluğu, ya da işinin ehli olmaması ya da sağlığı arttıkça, aydan daha uzaktaki bir alemin, gerilla hayatının gerçeklerini anlatmak için gereken zaman da uzayacaktır. Böylece *aşağıdaki* ikamet süresi artacak, ya da ölümü göze alarak tekrar tekrar inmek durumu ortaya çıkacaktır. Eninde sonunda gerilla lideri ya öldürülecek, ya işkenceye tabi tutulacak, ya da *intihar* edecektir. Eğer kamuoyu zamanında müdahale edebilirse nadir hallerde hapse atılacaktır. Birisinde kaçsa bile, bir diğerinde yakayı eleverecektir. Şans ya da esrarengiz talih rol oynayabilir, örneğin pekala otomobil kazası olabilir.

Latin-Amerika'da halk düşmanlarının seçerek katletme politikası uyguladıklarını unutmayalım; liderleri öldür, gerisi kalsın. Bu metodun çifte avantajı vardır: Liderler tecrit olunuyor, ölmek

istemeyen savaşçılar bozguna uğrılıyor. Dikta rejimi ve hakim sınıf kimi öldürmesi gerektiğini (politik ve askeri liderler), kimi hapse atacağını, ya da serbest bırakacağını (politikacılar), ve kimi hapisten salarak rahat bırakacağını pek iyi biliyorlar. Askeri liderler içerisinde en uzlaşılması imkansız dağdaki adamlardır. Onlardan savaştan başka birşey beklenmez, hepsi ezilmelidir. Bunları dağda tuzağa düşürme ya da yok etme imkanı var mı? Eğer tecrübelilerse bu hemen hemen imkansız. Diktatörün polisi ile Amerikalı akıl hocalarının (danışmanların!) yapabilecekleri tek şey, gerekli yerleri tutarak gerilla liderlerinin şehre inmelerini beklemektir. Hastalanırlarsa gerekli tedavi için şehre ineceklerdir. İhanete uğramış, ya da tecrit edilirlerse yıllanmış politikacıları iknaya teşebbüs edeceklerdir. “*Şehir*” diyor Fidel, “*devrimcilerin mezarıdır.*” Biz burada gerillaların içinde yaşadığı şartlar ile bir liderin başlıca görevinin cesaret ve fedakarlık örneği olma konuları gözönüne alınırsa, kumandanın şehre inmesinin savaşçılar üzerindeki kötü etkilerini hesaba katmıyoruz bile. Bir gerilla kumandanının, tedavi için şehre inmesi yerine bir doktor kaçırmak, ya da hastanenin yarısını dağa kaldırmak daha ehvendir. Gerilla lideri politik bir toplantıya katılmak için şehre inemez, gerekirse politikacılar görüşmek ve kararlar almak için yukarıya, daha emin bir yere çıkarlar. Aksi taktirde aşağıya bir temsilci gönderilir. Herşeyden önce gerilla şefinin sorumlu bir lider olarak tanınması, liderliğini yapabilmesi için kaynakların kendisine tahsisi hususunda istekli olunması gerekir. Bu kaynaklar eğer kendisine tahsis edilmese o kendisi alır. Bu, herşeyin üstünde açık ve net bir stratejinin kabulünü zorunlu kılar. Belli bir andaki sınıflararası çatışmanın anabicimini nedir? Dayandığı temel nedir? Başlıca hedefi nedir?

2) *Politik güç noksanlığı, dağ kuvvetlerinin lojistik ve askeri bakımlardan şehre tabi olmasına yolaçar. Bu bağımlılık, gerilla kuvvetinin şehir liderliği bakımından terkedilmesi sonucuna varır.*

Gerilla kuvvetinin şehirdeki politik liderliğe bağlı kılınması, *guerrilleros* için pratik meseleler yaratmakla kalmaz, bu bağıllık ve aşağılık kompleksinin doğmasına da yolaçar. Herşeyi dış dünyadan beklemek zorundadırlar; politik kadrolar, tutacakları yol, para, silah ve hatta hareket programı bile dışardan gelecektir. Hiçkimseye değil kendi gücüne güvenmek şeklinde ifade olunabilecek moral ve politik ilke kaybolur, yavaş yavaş dışardan gelecek yar-

dım düşü ile yaşar duruma gelirler. Vadedilen günde gelmesi beklenecek, beklenen günde ya gelmeyecek ya da az gelecek sonra ertesi güne bırakılacak. Üç ay önce talep edilen ikmal malzemesinin gelip gelmeyeceği beklenip durulacak; çizmeler, su geçirmez naylon örtü, cephane, petrol, ilaç, elfeneri. Bu şekilde politik liderler bazan sırf tembellik yüzünden *kendi* silahlı mücadelelerinin ellerini kollanını bağlamaktadırlar.

Ve bunu doğal görmek gerekir. Kentler, hele Karaip Denizi bölgesindeki büyük Amerikan kesiminde olanlar, Asya ya da hatta Avrupa'nın şehir toplulukları ile kıyaslanırsa sönük kalır. Bu şehirlerde oturanlar ne derece Marksist-Leninist olurlarsa olsunlar, birkaç metre naylon örtünün, bir kutu tüfek yağının, bir kilo tuz ya da şekerin, bir çift çizmenin hayati önemini nasıl anlayabilirler? İşin doğrusu bunların kıymetinin bilinmesi için yaşanması gerekir. Dışardan bakılınca bunlar mücadelenin ayrıntısı, *malzeme eksikliği*, işlerin *teknik tarafı*, tali ve önemsiz kısmıdır. Bir burjuvanın reaksiyonu bunlardır ve parti üyesi bile olsa hayatını şehirde geçiren herkes *guerillero* ile kıyasla ister istemez burjuvadır. Yeme, uyuma, bir yerden diğerine göçme, kısacası hayatta kalma ile ilgili olarak malzemenin önemini takdir edemez. Kendi ellerinizle tabiattaki ham durumundan alıp üretecekleriniz dışında hiçbir varlığın bulunmayışı ancak tecrübe ile takdir edilebilecek bir şeydir. Şehirde oturanlar tüketici olarak yaşarlar. Cebinde parası olduğu sürece, günlük ihtiyaçlarını karşılayabilir. Şüphesiz cebindeki, herşeye yetmez ama, Amerika'nın yardımı ve onu takip eden bozulma ile fazla sıkıntıya girmeden fazlası da kazanılabilir.

Şehirdeki vahşi orman o kadar zalim değildir. İnsanlar üstünlüklerini ortaya koymak için birbirleriyle didişirler ama, yaşamak için artık birbirleriyle kavga etmiyorlar. Hayat hakkı eşit olmakla beraber herkese verilmiş. Dükkanlarda hazır biçimde mevcut kesilmiş et, pişmiş ekmek, akarsu, bir çatı altında yağmurdan korunmuş olarak nöbetçisiz uyuma imkanı, elektriklerle aydınlatılmış sokaklar, eczanede ya da hastanede ilaç. Sosyal düşüncelere daldığımız söyleniyor, uzayan düşünce zayıflık belirtisidir. Bu ılık ortamın insanı ne derece çocuklaştırdığını ve burjuvallaştırdığını anlamak için, o ortamdan çıkmak gerekir. Dağlardaki hayatın ilk günlerinde, bâkir denilen ormanın ıssızlığında yaşam en ufak işlerle hergün durmadan uğraşmak demektir. Özellikle, eski alışkanlıklarını

yenmek, ılık yatağın vücut üzerinde bıraktığı izleri –zaaflarını– silmek için *guerrilleronun* kendisi ile savaşması gerekir. İlk aylarda yenilecek düşman, gerillanın kendi içindedir ve bu savaştan her zaman galip çıkılmaz. Çoğu kampı bırakır, kaçır ya da başka görev almak için şehre döner.

Pek çok *foconun* aylarca, bazan yıllarca çektiği müthiş terkedilmişlik duygusu şehirdeki organların gizli sabotajı, ilgisizliği ya da ihaneti gibi sebeplerden çok, yaşam şartlarındaki –bu sebeple de düşünce ve hareketteki– büyük farktan ileri gelir. Başkentten ya da başka yerlerden gelen en iyi arkadaşlar –önemli görevlere verilenler, işlerine çok bağlı olanlar bile– *objektif ihanet* diyebileceğimiz bu farkın kurbanı olurlar. Bir gerilla grubu şehirdeki liderlik ya da onun dışardaki temsilcisi ile iletişim kuran kendi burjuvazisi ile temas ediyor demektir. Eğer böyle bir burjuvaziye ihtiyaç varsa –nefes darlığında yapay ciğere ihtiyaç olduğu gibi– bu ilgi ve ortam farkı, gözden uzak tutulmamalıdır. İki dünya aynı havayı solumamaktadır. Fidel Castro bu durumla karşılaşmış ve en zor anlarda yalnız kalma tehlikesini göze alarak, ilke dışı ittifaklara giren kendi burjuvazisini tanımamakta kararsızlık göstermemiştir. Örneğin, Miami Paktını, 14 Aralık 1957 tarihli o hayran olunacak mektubu ile itham etmiştir. Güdülen burjuvaca politikasına karşı Asi orduya zaten hakim olan proleter bir ahlak anlayışı savunulmuştur. Bu proleter ahlak anlayışı, sonradan proleter bir politika olarak da devam etmiştir.

Lojistik Bağlılık: Bazı gerilla cepheleri, bağlı buldukları politik örgütün kendilerine gönderdikleri 200 dolarla bir yıl yaşamak durumunda kalmışlardır. Aynı zaman diliminde aynı örgüt, tecrit edilmiş ve muharebe teçhizatından yoksun bile olsa bu gerilla cephelerinin varlığından doğan güçten faydalanmak amacı ile içerde ve dışarda yürüttüğü propaganda işleri, yayımlar ve af kongreleri toplanması için binlerce dolar harcamıştır. Bu ve benzeri tecrübelerden şu sonuçlar çıkartılabilir: Bir gerilla grubu için gıda ve eşya (sırt çantası, battaniye, çizme, elbise v.b.) elde etmek için gerekirse bir araçla (bir kamyonu ele geçirip sonra bırakmak şeklinde) kendi üssünden komşu köylere baskın vermesi daha az tehlikeli ve daha emindir. Gömmek ya da saklamak suretiyle kendi ikmal depolarını yaratarak birkaç ay için hareket serbestliği kazanmak tek çıkar yoldur.¹⁴ Bu baskınlar ne kadar tehlikeli olursa olsun,

elikolu bağı beklemekten iyidir. Şehir teşkilatının iyi niyetine, ya da yardım imkanlarına bel bağlamak, taşıma tehlikeleri düşman kuvvetlerinin çevirme harekâtı ya da başka türlü faaliyetlerinin yaratacağı güçlükler bu beklemeyi büsbütün çekilmez hale getirecektir. Üstelik, şehirden dağlara, dıştan içe doğru yürütülen sızma veya gerilla gruplarının yeri bulma imkanı artmış olacaktır.

Askeri yönden bağlılık.– Askeri harekât dikta sınıfının tespit ettiği milli politik takvime göre tıpkı Cumhurbaşkanı ya da parlamento seçimi, kongre oturumları, resmi seyahatler gibi belli bir gün için aylarca önceden planlanamaz. Şurası açıktır ki, sefer planları, askeri sorunlar üzerinde derin, ayrıntılı taktik bilgisi olan politik liderler ile bu harekâtı yürütecek lider tarafından beraberce hazırlanır. Fakat bu bilgiden yoksun politik bir lider, politik bir manevraya destek olsun diye, ya da burjuva rejimi üzerinde baskı yaratmak için kendi işine geldiği gibi tek başına askeri planlar düzenleyip, sonrada bu planları, müşterinin aşçıya iletmesi için emir vermesi gibi uygulanmaya konulmak üzere askeri makamlara havale edemez. Bu benzetme ne kadar gülünç görülürse görülsün, teori ile pratiğin, politik ve askeri öncülüğün birbirlerinden ayrılmaması bu abesliklere kadar uzanmıştır ve uzanmaktadır da.

3) Tek bir kumanda yokluğu

Bu durum genel bir harekât planının yokluğuna varır. Eldeki imkanların birleştirilmesi ve koordinasyonu ile temel hareket yönüne sevki mümkün olamaz. Tek bir kumanda yokluğu devrimci kuvvetleri, ateş edeceği yön söylenmeyen topçunun, ana hücum yönü olmayan hücum hattının durumuna sokar: Taarruz edenler arazide kaybolur, gelişigüzel ateş eder ve boşuna ölürlür. Plansızlık

¹⁴ Bu bakımdan da bugün birçok Latin-Amerika ülkesinde olup bitenler Küba Devriminin tarihinde önceden anlatılmıştır. Fidel Castro'nun Asi Ordu adına silah ikmalinden sorumlu şahsa gönderdiği mektuptan şu parçanın alınması kafi gelecektir:

“Sierra Maestra, 25 Nisan 1958.

Sevgili Bebo;

Dışardan silah elde etmek için kendi teşkilatımızı kurmaya karar verdik. Onyediy ay sonra teşkilattan en ufak yardım almaksızın (müstakil olarak alınan tedbirler sonucu birkaç hafta önce bazı yardımlar aldık) artık kendi gayretlerimizden başka şeye güvenmek imkansız. 200.000 pesosdan fazla harcandığı halde bize tek silah ya da mermi ulaşmadı. Bir yıldan daha fazla bir süredir Meksika'dan beklediğimiz şeylerin çoğu şimdi düşmanın elinde. İhtiyacımız olan silahlar oraya buraya tahsis edile edile kayboldu. Buna neden de bazı arkadaşların, bizim açmış olduğumuz cepheyi takviye etmek yerine başka cepheler açmanın daha lüzumlu olduğunu düşünmeleridir.”

ile, yoğun ya da çapraz ateşe tutulacak bir bölge tespit edilmemesi ateş gücünü sıfıra düşürmüş olur. İşte merkezi bir yürütme liderliği, bir politik-askeri liderlik bulunmaması böyle bir israfa ve faydasız insan yitimine yolaçar. Cephe'nin olsun, Parti'nin olsun birisi askeri, öteki kanuni ve barışçı iki kolu vardır. Peki, bu ikisinin faaliyeti nasıl koordine edilecek. Daha zoru da; örgütün iki kolu, dağdaki gerilla ile şehirdeki yeraltı direnmesi nasıl koordine edilecek? Ancak, doğru bir politik analiz ile hareket edebilen ve uzun süreli rasyonel bir stratejik planı olan kendi içinde tutarlı ve gayretli bir lider, direkt faaliyetin bu iki cephesini koordine edebilir. Ayrıca liderin kendi güvenliği de sözkonusudur. Eğer şehirde kalırsa politik liderlik ya imha olunacak ya da dağıtılacaktır. Bugünkü liderler, bunu biliyorlar veya hiç değilse bundan şüphe ediyorlar. Ne var ki, geleneğin kuvveti, zamanla kök salmış eski örgüt şekillerine sadakat, kurulu düzeni bozarak savaşın gerektirdiği yeni bir mücadele biçimini benimsemeye engel olmaktadır. Bu karşı koyma normaldir: Lenin ve Bolşevik Partisi 1917 Ekimine kadar aynı şeyle karşılaşmışlardır. Bugün bazı dikta ülkelerinde politik liderler belli bir anda şehri terk ederek dağlara gitme ve böylece, artan yıldırımdan kurtulma hususunda anlaşmaya varmış olabilirler. Fakat hergün hareketi geri bırakırlar; hergün havada bir *hükümet darbesi* korkusu vardır, bunalım gözaçıp kapayınca kadar belki de çözümlenecektir. Daima bir bahane vardır. Ama bir gün artık geç kalınmıştır; polis ya hapse atar, ya öldürür. Böylece geleneksel liderlik düşer. Alt kademeler ile öteki örgütlerden kopuk, şimdi hapse atılmış ya da yok edilmiş eski liderlerin vasıflarından yoksun bir yeraltı liderliği alelacele kurulur. Her işe nezaret eden yeni lider, günlük yeraltı faaliyetlerine tamamen gömülmüştür. Hiç olmazsa partiye benzer bir kuruluşu ayakta tutmaktan memnun, ana kararlar almakta tedirgin, daha iyi günlerin ve hep vad edilen yardımların umudu içinde gerilla kuvvetlerini kendi haline terkeder. Her zaman, her çeşit mücadele şekline faydalanmak için gayret sarfedilir, mücadele biçiminin birisini asıl, ötekisini tabi olarak seçme reddedilir. Her kol bağımsız olarak birbirine el sallayacak, hareketlerinde koordinasyon ya da bir öncelik derecesi olmaksızın herbiri kendi sorumluluğunu taşıyacaktır. Bu yönü belirsiz soyut politika, devrimci hareketi eklemleri kopuk bir kuklaya çevirecektir. Savaş halinde tepedeki liderin yanlış bir hareketi zıt yönde başka yanlış dönüşlere yolaçar.

Silahlı sektörün iki kolunda, politik liderliğin kanun çerçevesi içinde kalma gayreti, silahlı sektörde, şehirde kontrolsuz teröre, kırdaki eşkıyalığa varabilir.

a) *Şehirde kontrolsuz hareket*: Tek bir kumanda bulunmayınca, silahlı mücadelenin aydınlık bir stratejisi olamaz. Aydınlık bir strateji olmayınca da hareket planı bulunmaz. Gerilla gruplarının şehirlerle bağları kopmuştur, herbiri kendi başına hareket eder. Şehir kuvvetleri ile onlara bağlı olarak hareket eden kuvvetler açık-seçik olarak Sierra'nın komutası altına konulmamıştır. Zaten bunun için, gerilla kuvvetinin emir ve komuta kanadı ve hareketin itici kuvveti olduğunu kabul etmek gerekir. Bunların neticeleri, hem gerillaların planlarını, hem girişilen savaşın anlam ve özelliğini tehlikeye atan anarşik hareketler olur. "Şurasını teslim etmek gerekir ki," diye yazıyordu 1960'da Che Guevara, "şehirlerdeki gerilla çetesi kendiliğinden ayağa fırlamaz... bu çeteler daima başka bir bölgedeki şeflerin direk emri altındadır. Bu gerilla çetesinin fonksiyonu bağımsız hareketlere girişmek değil, faaliyetlerini tamamen stratejik planlar ile koordine etmektir."¹⁵ Şehir terörizminin kesin bir rol oynayamayacağı, sadece mevcut politik durum için bir tehlike teşkil edeceği doğaldır. Ne var ki, bu hareket asıl kırdaki yürütülen mücadeleye bağlı kılınırsa askeri yönden bir değeri olabilir; binlerce düşman askerini hareketsiz hale getirir, saldırı mekanizmasını fabrikalar, köprüler elektrik santralleri, daireleri, yolları, petrol borularını, vb. korumak gibi pasif görevleri yürütmeye zorlar ve böylece neredeyse ordunun dörtte üçü oyalanmış olur. Hükümet madem ki hükümettir, her yerde varlıkların çıkarlarını korur, oysa *guerrilleros*'un korunacak bir dikili ağacı bile yoktur. Gereksiz ağırlıkları bulunmaz. Bu sebeple kuvvet nispeti tamamen aritmetik terimlerle ölçülemez. Örneğin Küba'da, Batista bir defada gerillalara karşı 50.000 kişilik kuvvetinden ancak 10.000' ini kullanabiliyordu. Ve Asi Ordu, komutanının bize anlattığına göre, beş yüze karşı bir nispetine ulaştığı zaman yenilemez hale gelmiştir. Bu düşünceyle Fidel ta ilk günden açık strateji ortaya koymuştur. Çünkü 16 Temmuz hareketleri, mücadelenin bu döneminde şehirlerde (Santiago ve Havana'da) dağlardakinden daha çok ve daha iyi organize edilmişti. Ağırlık noktası, millet ölçüsündeki hareketin liderliğinin merkez-

¹⁵ Che Guevara, Gerilla Savaşı.

leştiği kır gerillalarının pekiştirilmesi, yani Asi Ordu üzerinde toplanmıştı. Karaya çıktıktan sonra Fidel, Faustino Perez'i Havana'daki hareketi organize etmekle görevlendirdi ve kendisine, bu hareketi 20 kişiden ibaret olduğunu bildiğimiz (1957 Ocağında 20 kişiydi) bir kuvvetin liderliği altına sokma yetkisini verdi. Mevcut bütün silahlarla Sierra Maestra'ya gönderilecekti; direnişe tek bir silah bile verilmeyecekti. Bu direnişin genişlik derecesi ile silaha olan hakiki ihtiyacı gözönüne alınırsa bu direktif pek yersiz görülebilir. Gerçekten de hareketin şehirdeki koluyla çeşitli çatışmalara ve kırgınlıklara sebep olmakla beraber, en kısa zamanda Sierra Maestra'daki ilk cephede *seyyar stratejik bir kuvvetin* Asi Ordunun kurulması ancak böyle mümkün olabildi. İşte kurulan bu kuvvet, dikta rejiminin kökünü kazıdı. *Bütün silahlar Sierra'ya!* Fidel'in Santiago'daki hareketin başında Frank Pais'e yazdığı mektubun özü buydu.

Frank Pais'in ölümünden sonra da Fidel, bu fikir üzerinde ısrarını sürdürdü. 11 Ağustos 1957'de Aly'ye (Celia Sanchez) şöyle yazıyordu: "*Günün en uygun sloganı, bütün silahlar, bütün mermiler ve bütün kaynaklar Sierra'ya olmalıdır.*" Gene Aly'ye yazdığı 14 Ağustos tarihli başka bir mektupta aynı sloganı tekrarlıyordu.

Kurtuluş hareketinin iki kanadı arasındaki çatışma kaçınılmaz olarak derinleşiyordu. İki kanat her yerde insan gücü ve kalite bakımından eş olmayan bir gelişme gösteriyor, bu da güçlükler yaratıyordu. Bildiğimiz gibi, dağ, burjuva ve köylü elemanları proleterleştirir; şehir, proleterleri burjuvalaştırır. Çıkacak taktik çatışma ve değerlendirmedeki farklar, bir sınıf çatışmasını gizler ve proletaryanın çıkarı paradoksal gibi görünür ama, beklenen tarafta değildir.

Küba'da bu çatışmaların hızla çözümlenmesi mümkündü ve iktidar alınır alınmaz aynı hızla sosyalizme doğru ilerlenmiştir; çünkü Fidel ilk günden kır proletaryasının hakimiyetini savunmuş ve bunu elde etmiştir. Şehrin teklif ettiği ve kabul ettirdiği birkaç hareketten birisi, felaketle sonuçlanan ve bütün hareket üzerinde etkileri olan Nisan 1958 genel greviydi.

Asi Ordu kumandanları Birinci Cepheye Fidel, İkinci Cepheye Raul, grevi kabul ettiler ve bütün iyi niyet ve güçleriyle hazırlanmasına yardım ettiler. Neticede, "*şehirde olacak işler üzerinde şehirde oturanlar karar verir*" diye düşünüyorlardı. Sierra, şehirdeki

durumu şehirdekiler kadar bilemezdi. Bu sağduyu ilkesi nedeniyle Fidel, greve karşı çıkmadı. Böylece de hareketin sivil kanadının *subjektivizminin* kurbanı oldu.

Genel grevin başarısızlığı, uyuyan bir bunalımı yüzeye çıkarttı ve çözümlenmesine imkan verdi. Örgüt düzeyinde liderlik yeniden düzenlendi ve Sierra üzerine konuları bütün ayak bağları çözüldü. Asi Ordu yüksek kumandanlığı, hareketin milli sorumluluğunu yükledi. Mücadeleye sivillerin verdiği anlam tamamen reddedildi. Şehir için gerilla hareketi, amacı, başkentte darbe için gerekli şartları yaratan bir semboldü. Sierra için gerilla hareketi, başka yollarla çözümlenemeyen politik meselelere askeri bir çözüm getirebilen ve getirmek zorunda olan bir hareketti.

Grevden önce Fidel şöyle yazıyordu: “*Eğer Batista grevi ezilmeyi başarırsa hiçbir şey çözümlenmemiş olur. Mücadeleye devam ederiz ve altı ayda durum daha beter olur.*” (Nasin’e mektup, 23 Mart 1958). Bir genel grevi bastırmak ve ezmek için dikta sınıfı her türlü araca sahipti, fakat bu araçlar gerilla savaşına karşı etkisizdi. Böylece, şehirde ezilen devrimi kurtarmak Sierra’ya düşüyordu. Grevin başarısızlığı sonunda, devrimin ancak Sierra tarafından kurtarılabileceğinin herkesçe anlaşılması üzerine liderlik sorumluluğunu Sierra’nın yüklenmesi mantıklı bir sonuçtu. Zaferden sora, konuşmalarından birisinde Fidel, bu hataya sebep olan strateji çatışmalarının temelindeki sorunu ve onu izleyen tartışmaları anlatmıştır.¹⁶

¹⁶ Che bu çatışmayı şöyle açıklamaktadır: “*Fidel bir yerde açıkça şunu söyler: Bir devrimcinin gerçeği yorumlamayı bilmesi önemlidir. Nisan grevine işaretler, o anda gerçeği yorumlayamadığımızı, bu sebeple de felakete uğradığımızı anlatır. Nisan grevine niçin gidildi? ‘Sierra’ ve ‘Llano’ dediğimiz hareketler arasında, silahlı mücadeleler ile ilgili kararların alınmasında çok büyük önemi olan elemanların birbirleriyle yüz seksen derece zıt şekilde beliren bir dizi çatışma niçin meydana gelmişti? Sierra, sık sık savaşa tutuşmaya, savaş arkasından savaş kazanmaya, silah ele geçirmeye ve Asi Ordu temel olmak üzere birgün iktidarı bütünüyle ele geçirmeye hazırdı. Llano (şehir) bütün ülkede, savunma Batista diktatörlüğünü sürüp çıkaracak genel bir devrimci grevle tepe noktasına ulaşan toptan bir silahlı mücadeleyi, ‘sivil’ bir hükümetin kurulmasına, yeni ordunun politikadan elini eteğini çekmesine taraftardı. Bu tutumlar arasındaki çatışma devam edip gidiyordu ve bu gibi zamanlarda gerekli kumanda birliğini güçleştiriyordu. Nisan grevi, neticesinde kuşkulu olmakla beraber engel olmaya kendisini yetkili görmeyen Sierra liderliğinin onayı ve muhtemel tehlikelere zamanında dikkati çeken komünist partisinin ihtirazi kayıtları ile Llano tarafından hazırlanmış ve emredilmişti. Devrimci kumandanlar yardım için Llano’ya gittiler. Unutulmaz ordu komutanımız Camilo Cienfuegos ilk defa bu münasebetle Bayamo bölgesine akın etmiş oluyordu. Fikir ayrılıklar taktik anlaşmazlıkların çok ötesindeydi. Asi*

Bugün Amerikadaki deneyler de, şehir ve dağ kuvvetleri arasında bu gibi anlaşmazlıklar ve bölünmeler olduğunu doğrulamaktadır.

b) *Kır gerillalarının parçalanması*: Tek bir kumanda ve merkezi bir liderliğin bulunmayışı, henüz olgunlaşmamış bir dizi *foco* doğmasına yolaçar. Başlangıçta gerici ve popüler kuvvetler arasındaki eşit olmayan kuvvet oranı gözönüne alınırsa, bu bölünme, gerillaların saldırı ordusundan daha da zayıf düşürür. Ordu kuvvetini dağıtmakla gerillalardan daha az etkilenir çünkü o gerilla gruplarına hep birden değil, birer birer saldıracaktır. Böylece her bölgede, gerillaların tek bir *foco* halinde birleşmesine oranla daha büyük bir mutlak üstünlük kazanacaktır. Peru denemesi bunun en açık örneğidir.

Geniş bir arazide harekâta bulunma zorunluluğu gözönüne alınarak, asgari ateş gücüne sahip ufak seyyar bir kuvvetin küçük bir bölgede, ancak etkili saldırılarda bulunabileceği önerülebilir. Bu de, kuvvetlerin birleştirilmesi aleyhinde yeterli bir sebep sayılmaz.

Venezüella'da 1962'den sonra *foco*'ların sayısı birdenbire arttı, fakat bu yapay bir artıştı ve ne gerilla harekâtındaki, ne de bu harekâtın taarruz kapasitesindeki gerçek büyümeye tekabül etmiyordu.

Doğruyu söylemek gerekirse –tek bir komuta yokluğunun bir sebep ve neticesi olan– bu zoraki büyüme gerillaları zayıflatmıştır. Belki de bu durum, Venezüella gerillalarının kendilerini politikaskeri bir öncü olarak kabul ettirmelerindeki gecikmenin ve nihayet 1966 yılında tek bir komuta altında birleşmelerinin başlıca sebebidir. Ne olursa olsun, –erati eğitimden geçmemiş ve çoğunluğu ilk aylarda bertaraf edilen– *foco*'ların bu başıboş ve düzensiz dağılışı, Venezüella gerillalarının bir harekât planına göre faaliyette bulunmayan birleştirilmiş bir hareket olmadığını göstermektedir. İlk taarruz dalgasından (Falcon, Lara, Truillo, Oriente) sağ çıkan *foco*'lardan hiçbirisi kendi etrafında geniş bir mücadele çemberi yaratabilecek hızda ve kuvvette gelişmemiştir. Böyle olunca da

Ordu, zaten ideolojik olarak proleterdi ve her yoksul sınıf gibi düşünüyordu; şehir ise küçük-burjuva olarak kalıyor, liderleri arasında geleceğin hainlerini yetiştiriyor ve geliştiği çevrenin etkilerini taşıyordu.” (Che Cuevara, El Partido marxista-leninista'ya önsöz.)

yakın zamana kadar bunlardan hiçbirisi, mevcut siyasi partilerin temsil ettikleri dağınık kuvvet merkezlerine karşı önemli bir denge unsuru olamamıştır. Silahlı m¼cadelenin hakikaten yetkili ve etkili tek bir liderlikten yoksun bulunuşu, cephelerin dağılmasına ve bu dağılmalarda tek bir liderliğe doğru ilerlemenin gecikmesine yol-açmaktadır.

Bu gecikme kasıtlı olabilir; yani, tek bir liderliğin kurulmasını engellemek için yeni gerilla cepheleri yaratılabilir. Fakat bu durumda amaç etkin gerilla cephelerinin kurulması değil, zaferden sonra kullanılmak üzere yedek kuvvet biriktirmektir. Amaç bunları savaşa sokmak değil, el altında yedek propagandacı ve politik personel bulundurmadır. Elde gerilla kuvvetinin bulunması moral güç sağlar. İnsanın sesini yükseltmesi ve iktidar sahnesine çıkabilmesi mümkün olur. Birbirleriyle rekabet eden kuruluşlar arasındaki çekişme, ya da kurulmuş bir önc¼ kuvvet karşısında küçük-burjuva duygularına kapılma, gerillaların dağılmasına sebep olur. Kendisine özg¼ şartlar içinde Küba, tabii olarak büyüyen tek bir çekirdekten doğan gerilla kuvvetinin uyumlu gelişmesine bir örnektir. Bu çekirdek, birlikleri bölgesel olarak doyurulamayacak ve ikmal-leri sağlanamayacak duruma gelince parçalanırlar. Ana hücreden (Sierra Maestra'dan) doğal bölünme yoluyla öteki tohum taşıyıcı hücreler koparlar. İlk orijinal kol 120-150 kişiye kadar çıkar. Bu rakamdan sonra belli bir bölgenin kaynakları tükenebilir ve birlik düzenli olmayan savaşın yürüt¼lebileceđi araziye göre çok büyümüş olur. Bu koldan artık 45, 50 ya da 60 kişilik başka kollar doğar. (Sierra Maestra'da 1957 Temmuzunda doğan ilk kol Che'nin kumandasına verilmişti). Bu kollar yeni cepheler kurar ve aynı gelişme tarzıyla yeni taktik birliklerin anası olur. Şayet bu kollardan birisi, ana kolla taktik koordinasyonun mümkün olmadığı ufak bir bölgeye gönderilirse, yeni kol başka bir cephe kurarak kollar üretmeye devam eder. Raul, Sierra Maestra'dan ayrılarak 60 kişi ile kuzey Oriente'ye hareket etti ve sonunda birkaç kola ayrılan yeni bir cephe kurdu. 1957 Martında Almeida, Santiago de Küba bölgesine hareket ederek sonradan Üç¼nc¼ Cephe adını alan cepheyi kurdu. 1958 Ağustosunda Che, Sierra'dan inerek 120 kişiyle beraber Las Villas'a gitti ve 90 eratla Pinar del Rio'da Batı Cephelerini açmak amacıyla Sierra'dan daha önce ayrılan Camilo Cienfuegos'un desteğiyle savaşı adamakıllı kızıştırdı. Fakat Aralık ayı başında, sa-

vaşın başıdöndüren gelişmesi karşısında kesin sonucun alınabilmesi için Camilo'ya, Che'nin Las Villas'da giriştiği harekâta tam bir destek sağlamak hedefiyle bütün birliklerini savaşa sokması emri verildi. Amaç araziye ikiye bölerek Doğuda toplanmış Batista ana kuvvetlerini imha etmektir. Bu kolay ve basit gibi görünen küçükten büyüğe doğru gelişme tarzının avantajı, merkezi kumanda sisteminin bozulması aynı zamanda ayrılan kollara kumanda eden subaylara büyük bir taktik serbestlik sağlamasıdır. Merkezi kumanda ne derece kuvvetli, ne derece berrak ve sağlam olursa, kendisine bağlı cephelerin ve kolların hareket serbestliği ve taktik esnekliği o derece büyük olur. Kaynakların ve insan gücünün tek bir *foco*'da toplanması, tek bir askeri doktrinin mükemmelleştirilmesine ve eratin muharebe sırasında uygulamalı eğitime tabi tutulmasına imkan verir. Bu seviyede *askeri doktrin* etkisi kanıtlanmış ufak taktik kurallarının biraraya getirilmesi demektir; kıtalara karargâhlarında, ya da mola verdikleri sırada değil, harekât halinde iken saldırmak; düşmanın takviye kuvvetlerine adım adım, yani yürüyüş hattı boyunca pusular hazırlayarak saldırmak; pusudan sonra çekilen düşman kıtalarna karşı vurucu kuvvet olarak kullanılmak üzere yedek kuvvet ayırmak; savaşçıların çoğunu ateş başlamadan önce silahlarını doldurmaktan alıkoymak; düşmanın öncü kolunu çifte pusuya düşürerek ikiye bölmek ve imha etmek; uzun menzilli elektrikli mayınları azami ölçüde kullanmak; düşmanın imhasından çok silahlarının ele geçirilmesini tercih etmek; şaşkırtma hareketleri ile tahrik metodlarında değişiklikler yapma konusunda insiyatifi elde bulundurmak, yani düşmanı belli yerlerde aynı çeşitten harekete alıştırdıktan sonra, aynı yerde değişik bir hareketle şaşkırtmak; esirleri evlerine göndermek; yaralı düşmanlara iyi bakmak vb. Böylece subaylar azar azar belli bir moral, politik ve askeri eğitimden geçirilerek günü gelince bir bölgenin ya da cephenin stratejik liderliğine, faaliyetlerini kontrol gereği duyulmaksızın getirilebilir. Aynı okulda hep birlikte eğitim gören, ortak bir anlayışa ve taktik bilgiye sahip olan subaylar politik ve askeri faaliyet planını da adım adım öğrenmiş olurlar. Birkaç defa, herhangi bir şaşkırtma hareketinin büyük bir fayda sağlayacağı anlarda bile Fidel, 1957 Mayıs'ında Miranda Şeker Merkezi yakınında kurulmuş olan ve felaketle sonuçlanana benzer, henüz olgunlaşmamış gerilla cephelerinin kurulmasına daima karşı çıkmıştır.

“Canlılığımızı göstermemiz gerekiyordu, çünkü Llano tarafından ağır darbelerle maruz kaldık; Miranda Şeker Merkezinde başlayan bir cephenin açılması için gönderilen silahlar, aralarında Faustino Perez’in de bulunduğu birkaç değerli lideri elinde tutsak olarak bulunduran polisin eline geçti. Fidel kuvvetlerin parçalanmasına karşıydı ama, Llano’nun baskısı karşısında boyun eğdi. Bu olay üzerine Fidel’in savunduğu tezin doğruluğu oraya çıktı, kendimizi Sierra Maestra’yı gerilla ordusunun genişletilmesinde ilk adım olarak kuvvetlendirmeye verdik.”¹⁷

c) *Gelişigüzel kurulan politik cephenin yapay liderliği:* Kuvanda birliğinden yoksunluk bir dizi denge mekanizmasının doğmasına yol açar. Bunlar içinde en gözde olanı da silahlı kesimin liderliğinin resmen eline bırakılacağı bir milli cephe kurulmasıdır.¹⁸ Kendisini kuran partinin üyelerinden oluşmuş hayali bir cephenin meydana getirilmesi için büyük enerji sarfedilir. Tek bir parti, bir cephe kurmaya yetmeyeceği için, parti hesabına yeni örgütler eklenir ve tanınmış ilerici *bağımsız şahsiyetlerin* peşine düşülerek isimleri kulaktan kulağa fıslanır. Silahlı mücadeleden esirgenen büyük bir enerji ve gayret, bu ismi var cismi yok kuruluşu harcanır. Alışılan tepkiler.. Ardından beylik cevap gelir: Yerleşmiş bir kuvvet etrafında belli hedefler için gerçek ittifaklar yapmayınız, sadece gösterişe önem veriniz. Dış ülkelerde muhteşem programlar ilan edilir ama, içerde kimsenin bunlardan haberi bile olmaz. Bu programları kalem alanlar bugünü zerre kadar hesaba katmadıkları halde, geleceğe bir yön verdiklerini sanırlar. Program, Cephe, İttifaklar... Bütün bu parlak laflar dikkatleri üzerinde toplar ve politik bir cepheye tarihi özelliğini ve etkinliğini verebilecek olan halk ordusunu faaliyete geçirme hususundaki isteksizlik gözlerden saklanmış olur. Savaş ile propagandayı birbirine karıştırmamız gerekir. Askeri politik liderlik yokluğunun yarattığı boşluğu hiçbir yapay cephe dolduramaz. Bir boşlukla başka bir boşluk doldurulamayacağı gibi, olsa olsa boşluğun sayısı ikiye çıkmış olur.

Daha önceki bütün denemelere rağmen, kurumlar eylemin

¹⁷ Che Guevara, *Souvenirs de la guerre revolutionnaire*.

¹⁸ Guatemala’da (1963) *Frente Unido de Resistencia ile Edgar Ibarra* gerilla grubu tarafından yersizliği ortaya konulan FAR’ın ilk sıraları, (daha önce sözü edilen mektuba bakınız).

bir defa daha önüne geçirilmektedir. Harekete geçmeden önce, emekleme dönemindeki devrimci hareketler ya da üç beş kişilik küçük gruplar, sanki bir devrim hareketi, tali birliklerin sayısı ile ölçülebilir gibi, bir bakanlığinkinden daha kaşık ve anlaşılmaz kadrolar düzenlenmekte, emirler, direktifler hazırlanmaktadır. Örgüt biçimleri, özden önce gelir ve öz daima teşkilatlanmamış olarak kalır.

Bütün bunların sebebi nedir? Bu gibi kimseler hâlâ kendilerini eski tutkularından kurtaramamışlardır. Bunlar devrimci organizasyonun daima devrimci eylemden önce geldiğine inanmışlardır. Anlamaya çalışalım: Temelde, seçim uyutmacasına inanmışlarınkine benzer budalaca bir idealizm vardır. Bunlar için, dikta altında bile, seçmen oylarının yarısından bir fazlasının alındığı gün, sosyalizm gelecektir. Şu paradoksa ulaşmış oluyoruz; reformistlerin barışçı faaliyetlerini yöneten aynı hipotezler, farkında olmadan silahlı mücadeleye uygulanmaktadır. Durum bu olunca, yapılan hataların ceremesini gerilla mücadelesinin çekmesine niçin şaşmalı?

Herşeyden önce, küçükten büyüğe doğru gitmek gerekir; tersine gitmeye çalışmak faydasızdır. En küçüğü, halk ordusunun çekirdeği olan gerilla *foco*'sudur. Bu çekirdeği cephe yaratmaz; tersine, bu çekirdek gelişerek bir devrimci milli cephenin kurulması imkan dahiline girer. Cephe bir kurtuluş programının çevresinde değil, *varolan* birşeyin etrafında yaratılır. Kitlenin *büyük motorunu* harekete geçirir ve bir cephe kurulmasına yolaçar. Zafer küçük motorların artması ile kazanılır. Fidelist gerilla tecrübesi şu paradoksa işaret etmektedir; devrimci çekirdek ne kadar zayıf olursa, ittifaklara o derece az rağbet etmelidir; (Halk Ordusu kontrolü ele aldıkça) kuvvetlendiği ölçüde bu çeşit ittifaklar aramalıdır; prensiplere (yani mücadelenin sebeplerine) sadık kalınmalıdır. Bu anlayış, silahlı çekirdeğin saflığını ve temizliğini muhafaza için öne sürülmüş olsa sekterce olabilir, fakat insafsız bir taarruz savaşının itici gücü ve lideri olarak anlaşılan dinamik bir çekirdek olarak kabul edilince, hiç de sekterce değildir.

Kendi kurtuluşu adına bu grup hareketsiz ve tecrit edilmiş şekilde kalamaz. Herşeyini tehlikeye atar. *Patria o muerte!* (Vatan ya da ölüm). Ya ölecek, ya yenecek, ülkeyi ve kendisini kurtaracak. Bir bakıma Asi Ordu, özellikle savaşın başlangıç döneminde, bir ilkeye dayanmayan gelişigüzel ittifaklara ve diktatöre karşı veri-

len savaşa katılmaları için başka partilerin militanları ile halkın seferber edilmesine daima karşı koymuştur. Sürgündeki teşkilatlara yazılmış olan ve Miami Paktını beğenmeyen mektubu bu konuda örnek olmak üzere bir defa daha hatırlatınız. Mektup şu cümle ile sona eriyordu: “*Şerefle ölmek için, insanın yanında başkalarının da bulunması gerekmez.*”

Bu garip diyalektiğin gerilla kuvveti ile ordu arasındaki ilişkiler üzerinde yankıları olmuştu. Başlangıçta asiler zayıfken, Fidel, hükümet darbesi teşebbüslerine ve askeri makamlar ile temasa şiddetle karşı koymuştur. 26 Temmuz hareketi, lehine olsa bile, bir hükümet darbesi Asi Ordu aleyhine olurdu. Karşıt kuvvet eksikliği nedeniyle bir kurtuluş cuntası idareye elkoyar ve devrimci oluşumu durdurabilirdi. Sonraları Sierra Maestra güçlenip de öncülüğü yavaş yavaş halk tarafından görülmeye başlayınca, Fidel askeri makamlarla temasa geçmek için hiçbir fırsatı kaçırmadı. Amacı darbeyi teşvik etmek değildi, diktanın devrilmesini hızlandırmak ve ordu içindeki (özellikle küçük rütbeli subaylar ile Havana’daki yüksek kumanda heyeti arasındaki) çelişmeleri keskinleştirmekti. Artık bir darbe yapılırsa bile, halkın mücadelesini rayından çıkartamazdı. Darbe gerilla kuvvetlerini değil, düşman kuvvetlerini bölebilirdi ve gerilla kuvvetleri kendisine karşı çıkabilecek askeri kuvvetler ile daha da şiddetle savaşılabildi.¹⁹

1958 Ekiminde Fidel örgütteki bir arkadaşına şöyle yazıyordu: “*Devrimcilik hükümet darbesi sanatı değil, askeri gücün silahlı mücadele içine katılmasıdır.* “ (Camacho’ya yazdığı 10 Ekim 1958 tarihli mektuptan). Böyle bir katılma orduya sadık kalan askerlere ihanet gibi gelebileceği düşüncesiyle Fidel, bunlarla konuşmaya, kendilerini incitmeksizin silahlarını bırakmaya iknaya daima hazır-
dı. Konuşmayı kabul etmek, yarı yarıya ikna olmak demektir ve gerilla kuvvetlerinin hücumları arttıkça, Batista’nın asileri asker katili diye damgalamasına rağmen, subayların, asi kumandanlığın mesajlarına olumlu cevap vermeleri de artıyordu.

¹⁹ Frank Pais’e yazılan 21 Temmuz 1957 tarihli mektuptan: “*Hiç acelemiz yok. Burada, gerektiği sürece savaşıcağız. Mücadelemiz ya ölümle son bulur, ya da devrim için zafere kadar sürer. Eski kaygı ve kuşku yok oldu. Bir askeri rejim tehlikesi azalıyor, çünkü halkın örgütlü gücü hergün artıyor. Bir darbe olur, ya da cunta kurulursa buradan programımızın uygulanmasını isteriz. Ve savaşa devam edersek, hiçbir cunta karşımızda dayanamaz.*“

Psikolojik savaş, eğer savaşın içinde eritilebilirse etkilidir. Askeri baskı kısa bir süre için bile olsa hafifletilince; karşı taraf üzerindeki politik etkisi de kaybolmaktadır. Askerlerin hergün öldüğünü kendi hayatlarının da daimi bir tehlike altında bulunduğunu gören Batista ordusu subayları, Fidelistler ile konuşmaya yanaştılar. Karşı taraftan gelen konuşma isteğini artık bir yana itemiyorlardı. Sızma ve baskı, savaştığınız, saldırdığınız sürece faydalıdır. Bir ordunun, halk silahlı kuvvetlerinden gelen vatanseverce ve devrimci taleplere kulak vermesi için bu kuvvetlere saygı duyması gerekir; ve bir asker, ancak korktuğunu sayar. Barış sözü, ancak savaşırken edilebilir. İşte ancak bu yoldan barış sloganı, ayaklananlara değil ezenlere karşı kullanılabilir.

Bu sırada Fidel, barış sloganını ortaya attı ve iç savaş sona erdirmek için, genel isteği dile getirdi. Aynı zamanda, sadece Batista ile dikta rejiminin bu barış yolunu tıkadığını belirtmeyi de ihmal etmedi.

Bir nokta daha var; düşünce ve teoriden öteye geçmeyen politik bir cephe bir halk savaşının liderliğini yüklenemez; ancak teknik bakımdan yetkin ve aynı ekonomik temel üzerinde birleşmiş bir yürütme organı, yani kısacası devrimci bir kurmay heyeti bu işi yapabilir. Yapısı itibarıyla homojen olmayan bir cephe sonu gelmeyen politik tartışma ve çatışmalar ve geçici uzlaşmaların hükmü sürdüğü bir yerdir. Bu cephe ancak kaçınılmaz tehlikeyle, ya da düşmanla burun buruna gelince birleşir ve bir varlığa kavuşur. Bu birleşme halinde bile her parçanın faaliyeti ayırdır ve aralarında bir irtibat yoktur. Zafer kazanıldıktan sonra her parça, içinde taşıdığı zıt çatışmalar ile birlikte hareket serbestliğini tekrar ele almış olacaktır. Ne olursa olsun bir cephe ancak savaşın diplomatik yönetimini üzerine alabilir, hareket liderliğini değil. Cephenin başkanı, ya da direktif veren organı aradaki uzlaşma varoldukça yaşayabilir. Cepheyi kuranlar iktidara geçmek için, liderlere yardımcı olabilirler ama iktidarı devam ettirmek liderlere düşen bir görevdir. Lider ise gökyüzünden inerek sınıflı toplumlardan seçip beğendiği birisinin başına geçivermez; liderlik vasıflarını zamanında etrafa kabul ettirerek bu sığara layık olur.

Açıktır ki, bu çalışma yönteminin politik bir kökeni vardır. Aksi takdirde nereden gelmiş olabilir? Moral yoksunluğundan mı? Militanların morali vardır, hem de hayran olunacak bir morali. Bu

yöntemin felakete sebep olduğu ülkelerde savaşın gerçek yükünü taşıyan militan sosyalistlerdi. Kayıp listelerini incelersek hemen hemen bütün ölümlerin (ve hapse atılanların) Parti üyesi olduklarını görürüz. Ne var ki, fedakarlık politik bir ikna yolu olmadığı gibi, şehitlikte bir delil oluşturmamaktadır! Şehitlerin listesi uzayıp da cesurca her hareket bir şehitlik ile son bulunca, bu, işlerin yanlış yürütüldüğünü gösterir. Bunun sebeplerini aramak, ölen ya da hapse atılan dostlara saygılanmızı sunmak derecesinde bir ahlaki ödevdir.

Bütün bunların temelinde, şüphesiz, yıpranmış, yanlışlığı ortaya çıkmış ve fakat gene de inadını devam ettiren eski politik kavramlar vardır: (1) Milli burjuvazi de dahil dört sınıfın müttefikliği üzerine olan eski teori; (2) *Milli demokrasi* kavramı, yani, sonradan sosyalizme dönüşümü isteyecek olan kitlelerin kontrolü altında, müdahalelerden arınmış kapitalist üretim ilişkilerinin devamı; (3) Böyle bir görünüş kendilerine gerçekten de cazip gelmeyen köylü tabakalarını küçümsemek.

Bu politik teşkilatlardan çoğu, Latin-Amerika ülkelerinde hüküm süren üretim biçimlerinin, bu üretim biçimlerinin bugünkü koşullarının, bir üretim biçiminin ötekiler üzerinde kurduğu hakimiyet şekillerinin somut bir analizini yapmamışlardır bile. Oysa, sınıflar arasındaki ilişkileri ancak bu analizler ortaya koyabilir. Bu eksiklikler bilinmektedir. Sosyal gerçeklerin kötülenmesi bunların düzeltilmesini sağlamaz. Zaten bizi burada ilgilendiren pratik sonuçlardır.

Silahlı mücadele sözü kalıplaştırdı; programlarda, kağıt üzerinde sürekli tekrarlandı, ama bu tekrarlar, birçok yerlerde silahlı mücadeleyi yürütme *azmi* ile bu mücadeleye tekabül eden stratejinin kesin bir tanımının yokluğu gerçeğini gizleyemez. Strateji sözü ile ne demek istiyoruz? Görev ve ödevlerin önceliklerini belirleyen birinci ve ikinci derecedeki sorunlar arasındaki fark. Başiboş bir faydacılık her çeşit mücadelenin sürüp gitmesini ve aralarında bir anlaşmaya ulaşmalarını öngörür. Bir noktada, stratejinin olumsuz bir tanımı yapılabilir; bazı şartlar altında, silahlı kitle mücadelesine bağlı kılınan barışçı kitle mücadelesi biçimleri, öncü partinin politik hareket çizgisinin askeri stratejiye, yani partinin silahlı organına bağlanması sonucunu doğurmuş, parti liderliğini askeri liderliğe bağlı hale getirmiştir. Aslında mesele böyle değildir. Bütün laf kala-

balığına rağmen, gerilla savaşının aslında politik bir mücadele olduğu, bu nedenle de politik olan ile askeri olanın zıt şeylermiş gibi karşı karşıya getirilemeyeceği gerçeği bir defa daha unutulmuştur.

Teknisizm ve *militarizm* terimleri, hertürlü mücadeleyi gerilla savaşı kapsamı içine sokmak isteyenlerle, politik hareket çizgisini askeri stratejiye, politik liderliği askeri liderliğe karşı tutanlara haksız olarak takılmış isimler midir? Bunlar *idealist* geleneğin etkisi altında gerçekten düalist, çifte bir alemde yaşamakta, politik olanı bir tarafta, askeri olanı öte tarafta görmekteyler. Halk savaşı, *saf* teorik, *saf* politik bir *süper teknik* olarak düşünülen politik bir çizgiye bağlı olan ve kır yerlerinde yürütülen bir tekniktir. İdealistlerin dediği gibi, ruh bedeni, baş elleri yönetir. Söz, hareketten önce gelir. Sözün dünyevileştirilmiş şekilleri –konuşma, palavra, gevezelik– önde gelir ve gökyüzünden askeri faaliyeti yönetir...

Herşeyden önce, bugün Latin-Amerika'da bir politik liderlik nasıl olur da savaşın teknik problemlerinden uzak kalabilir? Aynı zamanda askeri olmayan, sadece politik bir kadronun bulunabilmesi de aynı derecede akıl almaz bir iş. Bunu, şartlar gerektiriyor; diktaya karşı silahlı kitle mücadelesinin *kadroları* mücadeleye katılan ve savaş alanında liderlik güçlerini kanıtlayanlardır. Kaç politik lider kendisini, dünya sendikacılığı ya da uluslararası *demokratik örgütler* gibi kendi dertlerine düşmüş konulardan kopartıp da, öz halkının savaşı ile ilgili askeri meselelerin ciddi ve somut incelemesine verebilmektedir? Üstelik askeri teknik, bugün Latin-Amerika'da özel bir önem kazanmıştır. Çin ve genellikle Asya ülkelerinin tersine, devrimci güçler ile bunları ezmeye yönelmiş mekanizmanın kuvveti arasındaki büyük oransızlık ve kır bölgelerindeki sefaletin halk üzerindeki etkileri silah ve tekniğin yerini halk kitlelerini ve savaşçı sayısının doldurulmasını engellemektedir. Başlangıçtaki bu oransızlığı gidermek için tekniğin bu sahadaki uzmanlıkla birleşmesi gerekmektedir. Örneğin, mayınların, patlayıcı maddelerin, bazukaların, modern otomatik silahların bu sahadaki rolleri diğer sahalardan daha önemlidir. En ufak ayrıntının ve her dakikanın önemli olduğu bir pusuda, modern otomatik silahların kullanılması, ateşlenme planları, ateş planlarının koordinasyonu devrimci taraftaki insan gücü eksikliğini giderebilir. Bugün artık birkaç saniye içinde üç çeteci, otuz asker taşıyan bir kamyonu imha edebiliyor; oysa eski tip silahlarla bu iş için aynı sayıda çeteciye ihtiyaç vardı. Aynı

sebepten dolayı bir gerilla grubunun ilk amacı, silahlarını ele geçirmek için gerektiği durumlar hariç, düşmanı yok etmek değil, silahlarını elde etmektir. Kısacası politik-askeri liderin en ufak ayrıntısına kadar herşeyle uğraşması, herşeye göz kulak olması gerekir.

Sonra, şurası kanıtlanmıştır ki, devrimci kadroların eğitimi için savaş, gerilla tecrübesinden yoksun politik faaliyetten çok daha faydalı olmaktadır. Bugün Latin-Amerika'da geleceğin liderleri gençtir ve gerillalara katılmadan önceki politik tecrübeleri sınırlıdır. Hâlâ *politik kadroyu, askeri kadroya, politik liderliği, askeri liderliğe* karşı görmek gülünçtür. *Saf politikacılar* –hele saf kalmayı akıllarına koyanlar– silahlı halk mücadelesini yönetmeyi akıllarından çıkartmalıdırlar. Bu işi ancak *saf askeri kişiler* yapar ve bir gerilla grubunu yönetirken kazandıkları tecrübe ile *politikacılığı da* öğrenmiş olurlar. Küba denemesiyle daha yakın zamanda Venezüella, Guatemala ve öteki ülkelerin denemeleri göstermiştir ki, halk –hatta küçük-burjuvalar ya da köylüler– gerilla savaşlarında, eğitim okullarında aynı sürede öğrendiklerinden çok daha fazlasını öğrenmektedirler. Bu gerilla savaşlarının politik karakterine özgü bir sonuçtur. Parti içinde, sendika mücadelesinde, ya da milli olsun milletlerarası olsun politik okullardaki *geleneksel* eğitime nazaran iki katlı bir avantaj sağlanmaktadır. Böyle bir politika kursta (ayrıntı hariç) hiçbir askeri eğitim gösterilmez, üstelik politik eğitimin de en iyisi olduğunu söylemek güçtür. Örneğin Küba'da, Asî Ordu ile yeraltı faaliyeti, devrimci öncü kadrolar ile faal unsurların bir çekirdeğini oluşturmuştur. Bugün bile bu öncülüğün cephe hatlarında, Devrimdeki en radikal ve sosyalistçe görüşleri savunmaktadır. *Politikacıların* anladıkları anlamdaki askeri kişiler için bu çok garip bir kader değil midir?

Gene de bazı ülkelerde *politikacılar* bu geçeği unuttur görünmektedirler. Latin-Amerika şartları altında abes olan bu *politikacı-asker* ayrımını yine de sürdürüyorlar. Bu konuda birkaç örnek verelim:

* Belli bir parti liderliği önemli miktarda savaşçıyı gerilla kuvvetinden çekiyor ve bunları yabancı bir ülkedeki politik kadroların yetiştirilmesine ayrılmış bir okula gönderiyor.

* Başka bir liderlik, askeri kadroların etrafını şehirden yeni gelme *politik komiserler* ile çevirerek bunların politik gelişmelerini durduruyor ya da *kontrol altına* alıyor. Böylece, ikili bir liderlik ku-

rulmasa bile, gerilla grubunun bağrında iki tip *kadro* bulunmuş oluyor. Bu durum, iyi yetişmiş politik-askeri liderlerin doğal bir şekilde ortaya çıkmalarını baltalıyor. Bu tutum Küba savaşı sırasında Fidel'in tutumu ile ters düşmektedir: *Askeri kabiliyet gösterenlere politik sorumluluklar da veriniz..* Bu tutum tehlikeyi göze almaya değer; Raul Castro, Che Guevara, Camilo Cienfuegos ve bugün devrimin öndegelen birçok simaları bu yolla yetişmişlerdir.

Fakat burada saklanmaması gereken bir gerçek var; liderleri bu tarzda çalışan –yani, çekirdek halindeki orduyu dıştan kontrol eden, ikili bir kuruluş sürdüren, gerilla kuvvetlerinden çektiği kimseleri politik eğitim için yabancı ülkelere gönderen– partiler ya da teşkilatlar, Marksist teoride bulunan ve askeri-politik arasındaki seçimi gerektiren kutsallaştırılmış ilkelere dayanmaktadırlar. Bunlar üstelik, Çin ve Vietnam'daki uzun süreli halk savaşlarında ortaya çıkan uluslararası oluşuma göre hareket etmektedirler. Prensiplerin kötü uygulandıkları, kabahatin ilkelerde olmadığı söylenebilir. Politik bir ilkeyi teşkilatın özel bir biçimiyle, ya da bazı partiler dahilindeki geçici durumlarla mı kanştırıyoruz yoksa? Partinin farklılığını, iktidarı ele geçirmeden önceki dönemde halk ordusu üzerindeki hakimiyetini öngören kutsallaştırılmış bir ilkeyi, ilkenin kötü bir şekilde uygulandığı bahanesine dayanarak kötülemiş olmuyor muyuz? Yoksa bu ilke her yerde geçerli değil mi?

Bu sorunu köküne inerek inceleyelim.

II. BUGÜN İÇİN ALINACAK DERS

1. *Bugün hangisi kuvvetlendirilmeli? Parti mi, yoksa halk ordusunun çekirdeği gerillalar mı? Zincirin sonuca etkili halkası hangisidir? Gayretin büyüğü nereye harcanmalıdır?*

Gerilla hareketinin olduğu Latin-Amerika'nın öncü milletlerinde militanları bölen sorular bunlardır.

Yarın diktaya karşı çıkacak öteki milletlerin militanları da aynı sorunlarla karşılaşacak.

Bugün bu sorunlar, bir çıkmazı dile getiriyorlar.

Bu sorunlar Marksizmin tarihinde ve genel tarihte standart cevaplarla karşılandılar. Cevaplar öylesine değişmezdi ki, sorunu bu şekilde ortaya koymak bile çoğuna küfür gibi gelebilirdi. Cevap şöyleydi: Halk ordusunun yaratıcısı ve çekirdeği olan işçi sınıfının

Partisi, hakiki halk ordusunu yaratabilir ve işçilerin çıkarına olan iktidarı ele alır.

Teorik Katılık: Esneklikten yoksun bir görüşle sorun, şu şekilde ortaya konmaktadır. Amaç, sosyal yapıyı değiştirmek için orduyu imha etmek değil, devlet gücünü ele geçirmektir. Burjuva devlet iktidarının ezici organları ile kanştırılması gerekli olan kendi üst yapısı (politik, hukuki, anayasaya bağlı vb.) vardır. Sorun, mevcut politik iktidarı kırmak ve onu sömürülenlerin demokratik diktatörlüğünün bir aracı haline getirmekse, devrimci iç savaş da dahil, politik mücadeleyi yürütmek, sömürülen sınıfların temsilcilerine ve öncü sınıfındaki işçi sınıfına düşer. Böyle olunca, bir sınıfı askeri bir kuruluş değil, bir politik parti temsil eder. Proletaryayı temsil eden bu parti, onun sınıf ideolojisi olan Marksizm-Leninizm'i ifade eder. Ancak bu partinin liderliği sınıf çıkarlarını bilimsel olarak savunabilir.

Sosyal yapının bütününe müdahale etmek sözkonusu olunca, toplumu bütün karmaşıklığı içinde, her yanıyla (politik, ideolojik, ekonomik vb.) ve gelişme halinde bilimsel bir incelemeye tabi tutarak bilmek gerekir. Bu her seviyede toptan bir mücadeleyi yürütenin ilk şartıdır. Öteki alanlar arasında tek bir alanı temsil eden askeri mücadele, burjuva toplumuna karşı halk kuvvetlerinin bütün alanlarda giriştiği savaşın içeriği içinde bir anlam taşıyabilir. Sosyal yapı ile mevcut şartların bilimsel anlayışına dayanan işçi partisi ancak sloganları, hedefleri tespit eder ve o an için gerekli ittifakları kurar. Kısacası, politik içerik ile izlenecek yolu parti kararlaştırır, halk ordusu sadece bir uygulama aracıdır. Halk ordusunu partinin yerine koymak, aracı amaç olarak kabul etmektir. Bu durum teknokraziye yaraşan bir kanştırma ve bu sapmaya da *teknisizm ve militarizm* denir.

Tarihi Katılık: Bu ilkeler şimdiye kadar, politik öncülük ile askeri uygulama aracının birbirlerinden ayrılması şeklinde ve politikanın askeri yürütmeye tam bir üstünlüğü şeklinde çağımızın devrimci mücadelelerinde başarıyla uygulanmıştır. 1917 Ekiminde Bolşevik Kızıl Muhafızlar, Parti Askeri Komitesi'nin emri altında o da Merkez Komitesinin kontrolü altındaydı. Bu örneğin yerinde olmadığı, çünkü bir halk savaşını değil, bir şehir işçileri ayaklanmasını anlattığı söylenebilir. Oyleyse, şimdi de şehir dışında başlayan ve uzun bir halk savaşını sürdüren sosyalist ülkeleri ele alalım.

Askeri uygulama aracının politik öncülüğe bağlı tutulması durumu Çin ve Vietnam'da en keskin biçimiyle görülebilir. Çin'de (Mao Tse-Tung' un) *politika silaha* yön verir ilkesinin, partinin orduya sağladığı uyanık liderlik ile nasıl uygulandığını biliyoruz. Vietnam'da ise Giap şöyle yazıyor: “*Ordumuzu kurmada ilk temel ilke, ordunun, parti liderliği altına konulması, parti liderliğinin ise durmadan kuvvetlendirilmesi gereğine dayanır. Parti, ordunun kurucusu, örgütleyicisi ve eğitkenidir. Ancak partinin liderliği, ordunun bir sınıf çizgisini tutmasını, politik yönünü devam ettirmesini ve devrimci görevini yerine getirmesini sağlar.*”²⁰

Bu ilkenin uygulanışını Vietnam Kurtuluş Ordusundaki politik komiserler ile parti komitelerinde görebiliriz. Bunlar sadece politik yardımcıları değil, askeri birliklerin fiili liderleridir. Yetki konusunda, birlik kumandanları, kollektif liderlik ve kişisel sorumluluk ilkeleri gereğince bütün kademelere direktifler veren Parti Komitesine karşı sorumludur. Giap, “*ufak birlikler zayıfsa, bölükte zayıftır*” diyor. Çin'de Parti Komitesi alay düzeyinde etkinlik gösterir ve yedi ya da dokuz üyesi vardır. Bu parti komitesi ast birlikleri yönetir. Takım ve bölüklerde parti komitesi yoktur; fakat militanları çeşitli mangalarda görevlendiren politik yönetmen vardır. İlke en üst kademede de en alt kademede de uygulanır. Kurmay Heyeti, kapitalist ordularda olduğu gibi dört beş servise değil, iki ana kola ayrılmıştır; lojistik ve politik-askeri. Politik kol ile hareket kolunun rütbeleri eşittir. Kısa olsun diye sembolere başvuralım. Politik ve askeri arasındaki ayrım bazı isimler ile sembolleşmiştir: Mao Tse-tung ve Çu Teh, devrimci içavaş ve Uzun Yürüyüş; Ho Şi Minh ile Giap, Fransızlara karşı savaş sırasında. Buraya Sovyetler Birliğine emperyalistlerin giriştikleri müdahale savaşı sırasında Lenin ile Troçki'nin isimlerini de belki katabiliriz.

Küba'da askeri (harekât) ve politik liderlik tek bir adamda, Fidel Castro'da toplanmıştı. Bu, sadece önemsiz bir tesadüf müdür, yoksa tarihi bakımdan farklı bir durumun belirtisi midir? Bu, bir istisna mıdır, yoksa temel bir sebebi mi yansıtmaktadır? Latin-Amerika'daki bugünkü denemelere ne gibi bir ışık tutmaktadır? Bu deneyi zamanında çözmeli ve hazır ilkelere uymuyor diye, tarihi suçlamamalıyız. Daha yakınlarda Fidel diyordu ki: “*Sapma ile*

²⁰ *Guerre du Peuple, armée du pueple*, s. 123.

*suçlanıyorum. Marksist-Leninist kampta bir sapık olduğum söyle-
niyor. Hımm! Devrimci doğruya sahip çıkma konusunda birbirleri-
yle kedi köpek gibi dövüşen sözde Marksist kuruluşlar, bizi Küba
formülünü mekanik olarak uygulamak istemekle suçluyorlar,
Marksist-Leninist kampta bir sapık olduğumuz için kötülüyorlar.”*

Gerçek şudur ki, hazır formülleri Latin-Amerika gerçeğine mekanik olarak uygulamak isteyenler bu *Marksistlerdir*, çünkü ya-
vuz hırsız ev sahibini daima bastırmak çabasıdadır. Peki, Fidel
Castro'nun, *sapık, sübjektif, küçük-burjuva* diye suçlanmasına se-
bep olan sözleri nelerdir? Fidel'in hangi patlayıcı bildirisi, hepsi de
telepati ile devrimci savaş yapma ya da hiçbir prensibe bağlanma-
ma taraflısı olan, Amerika'nın kapitalist, Avrupa ve Asya'nın sosya-
list kişilerini Küba devrimine karşı bir koro halinde birleştiriyor?

*“Latin-Amerika'da devrimi kim yapacak? Kim? Partili ya da
partisiz halk, devrimciler!”* (Fidel) Fidel Castro açıkça, öncüsüz
devrim olamayacağını söylüyor; bu öncü mutlaka Marksist-Leni-
nist parti değildir, diyor. Devrim yapmak isteyenin, bu partilerden
bağımsız olarak kendilerini öncü olarak kabul ettirmeleri hakları
ve ödevleridir.

Gelenekle zıt düşen doğruların yüksek sesle söylemek cesa-
ret işidir. Öncülük = Marksist-Leninist parti, diye bir metafizik denk-
lem yoktur. Sadece belli bir görev –tarih içinde öncülük– ile belli
bir teşkilat –yani Marksist-Leninist parti– arasında diyalektik bir
bağ vardır. Bu bağ tarihten önce var olduğu gibi tarihi de dayanır.
Partiler burada, yeryüzünde varolur ve dünyamıza mahsus diya-
lektiğe bağlıdırlar. Doğdukları gibi ölebilir ve başka biçimlerde yeni-
den doğabilirler. Bu yeniden doğuş, nasıl olabilir? Tarihi öncülük
hangi biçimde yeniden ortaya çıkabilir?

Sistemantik olarak ilerleyelim.

İlk soru: Bugünkü şartlar altında *parti ile ya da partisiz* bir
devrim olabileceğini nasıl düşünebiliriz ya da söyleyebiliriz? Bu so-
ru (dünyanın dört bir yanındaki karşı-devrimcilerin işine pek gele-
cek) faydasız, kısır anlaşmazlıkları tazelemek amacıyla değil, ikinci
sorunun cevabı kendisine bağlı bulunduğu için sorulmak zorunda-
dır.

İkinci soru: Tarihsel öncü ne biçimde ortaya çıkabilir?

Bugünkü dünküne dayanır, yarınki bugünküne dayanacaktır.
Bugünkü durumları ile partiler sorunu bir tarih sorunudur. Bu

soruna cevap vermek için geçmişe bakmamız gerekir.

Bir parti, doğuş şartlarıyla, gelişmesiyle, temsil ettiği sınıf ya da sınıflar ittifakıyla ve içinde geliştiği çevreyle bir özellik kazanır. Parti ve gerilla ilişkileri için geleneksel formülün uygulanmasına uygun tarihsel şartları ortaya çıkartma amacıyla zıt örnekleri, Çin ile Vietnam'ı ele alalım.

1) Çin'deki ve Vietnam'daki partiler daha için başında devrimci bir iktidar kurma sorunuyla ilgilidiler. Bu bağ teorik olmayıp pratiktir ve ilk yıllarda çok acı tecrübeler şeklinde ortaya çıkmıştır. Çin Komünist Partisi 1921'de, Sun Yat-Sen'in burjuva devrimi –bu devrime Kuomintang ile ittifak halinde olduğu için katılmıştı– itibarlı olduğu bir sırada kurulmuştu. Kuruluşu ile birlikte, önce Joffe, sonra Borodin'in başında bulunduğu Sovyet heyetlerinden direkt yardım görmüştür. Borodin, Whampoa Askeri Akademisi'ndeki Çinli subayların eğitimini organize etmiş ve Mao'nun 1938'de söylediği gibi askeri konuların önemlerinin kavranmasına yardımcı olmuştur. Kurulmasından üç yıl sonra ilk devrimci savaşın (1924-1927), şehir ayaklanmasının felaketli sonuçlarıyla ve öncü bir rol oynadığı Kanton grevi ile karşı kaşıya geldi. Bu tecrübelerden faydalandı ve Mao Tse-tung'un önderliği altında kendi kendisini eleştiren bir anlayışa ulaşarak, Üçüncü Enternasyonal'in kır bölgelerine çekilme ve Kuomintang ile ilişkilerini kesme tavsiyelerine bile kulak asmayarak zıt bir hareket çizgisini benimsedi.

Vietnam Komünist Partisi 1930'da kuruldu, derhal bastırılan köylü ayaklanmaları düzenledi. İki yıl sonra Ho Şi Minh'in başkanlığı altında, ilk hareket programını tespit etti; kurtuluşun tek yolu silahlı halk mücadelesidir.

“Partimiz” diyordu Giap, “Vietnam devrimci hareketi tepe noktasındayken kuruldu. Başlangıçtan beri köylüleri ayaklanmaya ve bölgelerinde bir halk yönetimi kurmaya teşvik etti. Böylece, işin başında devrimci iktidarın ve silahlı mücadelenin sorunlarını anladığını göstermiştir.”

Kısacası bu partiler, kuruluşları üzerinden daha birkaç yıl geçmeden, herbiri kendi politik çizgisi olan, uluslararası sosyal kuvvetlerden bağımsız ve halklarıyla sıkı ilişki içinde öncü partiler duruma geldiler.

2) Daha sonraki gelişmeler sırasında uluslararası çelişmeler bu partileri –birkaç yıl önce Bolşevik Partilerde olduğu gibi– yaban-

cı emperyalizme karşı verilen halk direnişinin başına geçirdiler. Çin'de 1937'de Japon işgaline karşı; Vietnam'da 1939'da gene Japonlara ve 1945'de Fransız sömürgecilerine karşı. Feodalizme karşı isyan, böylece anti-emperyalist bir başkaldırma durumuna geldi ve ikinci hareket hızını birinci hareketten almış oldu. Sınıf mücadelesi, vatanseverlik biçimine girdi ve sosyalizmin kurulması milli bağımsızlığın kazanılmasıyla eş bir anlam kazandı. Yabancılar karşı halkın giriştiği savaşın öncüsü olan bu partiler, anayurdun sancaktarı olarak yerleştiler ve onun ayrılmaz bir parçası oldular.

3) Bu kurtuluş savaşının şartları, başlangıçta öğrenciler ile elit işçilerden kurulmuş bazı partileri de kır bölgelerine çekilerek işgal kuvvetlerine karşı gerilla savaşı sürdürmeye itti. Böylece tarım işçileri ve küçük çiftçilerle kaynaştılar. Kızıl Ordu ile (Vietminh) Kurtuluş Kuvvetleri işçi sınıfı partisinin liderliği altında, köylü ordular haline geldiler. Çoğunluk sınıfı ile öncü sınıfın ittifakı –işçi köylü ittifakı– uygulamada başarılıydı. Komünist partisi, bu ittifakın sonucu ve aynı zamanda yaratıcı kuvvetiydi. Liderleri de öyle. Geleneksel şekilde kongre ya da komite tarafından yapay olarak atanmamıştı, zafere ulaştırdıkları o müthiş mücadele içinde pişmiş ve bu yere yükselmişlerdi. Görev görevliyi yaratır, fakat paradoksal olarak, yalnız tarihi bireyler *tarihi yapar*.

Ayrıntıya girmeden şunu söyleyebiliriz; tarihsel şartlar Latin-Amerika Komünist Partilerinin çoğu zaman aynı şekilde kökleşmelerine ya da gelişmelerine izin vermedi. Kuruluş ve gelişme şartları ile sömürülen sınıflarla ilişkileri açıkça farklıdır. Herbirinin kendi tarihi olabilir, fakat şurası kesindir ki kuruluşlarından beri iktidarı ele geçirme tecrübeleri Çin ve Vietnam partilerinininki gibi olmamıştır. Biçimsel de olsa sözde politik bağımsızlığa sahip ülkelerde kuruldukları için, bir milli kurtuluş savaşını yönetme fırsatından yoksun kalmışlar ve bu sebeple de tarihsel şartlardan doğma bir işçi-köylü ittifakını gerçekleştirememişlerdir.

Tarihin bu doğal sonucu, doğma ve büyüme şartlarına uyan bir yönetim ve iç yapıya sahip olmuşlardır. Ne var ki, tarihsel durumlar değişmez değildir. Küba devrimi ile bu devrimin Latin-Amerika kıtasında harekete getirdiği oluşumlar eski bakış açısını altüst etmiştir. Devrimci silahlı bir mücadele, nerede olursa olsun, baş zamanı uygulamalarında temelden bir değişikliği gerektirir. Bilin-

diği gibi savaş, özel usul ve metodlarla politikanın bir devamıdır. Silahlı bir devrim mücadelesinin liderliği, yeni bir çeşit liderliği, yeni bir organizasyon metodunu ve liderliğin olsun militanların olsun yeni bir fizik ve ideolojik tutum içine girmelerini gerektirir.

Yani, *yeni bir tip liderlik*. Gerilla savaşının, hertürlü tehlikenin bütün sorumluluğunu kabul eden bir lider ile dıştan değil iten yönetildiği açıkça ortaya konulmuş bulunuyor. Böyle bir savaşın geliştiği ülkede, örgüt liderlerinin çoğu, şehirleri bırakarak gerilla ordusuna katılmak zorundadır. Bu herşeyden önce, politik liderlerin hayatlarını emniyet altına alan bir güvenlik tedbiridir. Latin-Amerika partilerinden birisi bu karan almış bulunmaktadır. Aynı parti merkez yürütme kurulunun yaşlı üyelerinden çoğunun yerine, savaşa ya da şehirlerde yeraltı mücadelesine doğrudan doğruya katılmış gençleri getirmiştir. Parti bir yandan yeniden kurulurken bir yandan da gençleştirilmektedir.

Silahlı mücadelenin günün bir numaralı konusu olduğu Latin-Amerika ülkelerinde, biyoloji ile ideoloji arasında sıkı bir bağ vardır. Bu ilişki ne denli saçma ya da şaşırtıcı görünürse görünsün, sonuç üzerinde kesin etkisi olan bir ögedir. şehir hayatına alışkın, başka şartlar ve amaçlara göre bir kalıba girmiş yaşlı bir kimse ne dağ hayatına, ne de şehirdeki yeraltı faaliyetine kolay kolay adapte olamayacaktır. Moral faktöre –kanaatlere– ilaveten fiziki elverişlilik gerilla savaşı için en gerekli ögedir. Moral ve fiziki faktör elele gider. Başlangıçta mükemmel bir Marksist eğitime mutlaka ihtiyaç yoktur. Militanlığı sabit bile olsa –üstelik devrimci eğitimden de geçmiş bulunsa– yaşlı bir insan ne yazık ki, özellikle ilk safhadaki gerilla hayatına uyamayacaktır. Fiziki uygunluk, aranan öteki vasıflardan önce gelmektedir. Bu, teorik bakımdan önemsiz bir nokta gibi gelir ama, zaten teori, silahlı mücadele hakkında pek az şey bilmektedir.

Yeni bir örgüt: Partinin, tarihsel görevine uyan etkili bir yönetim organı haline getirilmesi, milli, bölgesel ve mahalli seviyelerdeki her çeşit kongrelerden, konferanslardan hazırlık oturumlarından, toplantılardan, komisyonlardan, sekreterliklerden, kısacası bürokrasi enflasyonundan kurtarılmasıyla mümkündür. Olağanüstü hallerde ve askeri bakımdan organize bir düşman karşısında bu mekanizma en iyi ihtimalle engelleyici, en kötü ihtimalle büyük bir felaketi davet edici niteliktedir. Fidel'in sözünü ettiği *derin düşüncelere*

dalma kusurunun sebebi, merkezi düşey metodların engelleyicisidir. Oysa bu metodlar ile birlikte, tali grupların taktik bağımsızlıklarını askeri harekâtın başarıyla yürütülmesi için elzemdir.

Bu yeniden kurulma, parti iç demokrasinin geçici olarak kaldırılmasını, demokratik merkezçilik ilkelerinin gene geçici olarak lağvedilmesini gerektirir. Yeni durumda parti disiplini, askeri disiplin halini alır. İçinde bulunulan durum analiz edildikten sonra, demokratik merkezçilik bir hareket çizgisi tespitine ve bir kurmay heyeti seçilmesine yardımcı olur ve artık seçilen hareket çizgisinin uygulanması için kaldırılır. Tabi birlikler kendi yollarına gider ve yeraltı çalışmasının geleneksel kuralları gereğince liderlik ile temaslarını asgariye indirdiler. Kabul edilmiş olan genel hareket çizgisinin izlenmesi yolunda kendilerine tanınan inisiyatif en geniş ölçüde kullanırlar.

Yeni ideolojik refleksler: Bazı tutumlar objektif bir savaş şartları altında artık yersiz olmaktadır: Bütün bir politik çizgiyi, düşman sınıflar ya da aynı burjuva sosyal sınıf içinde çıkarları farklı sınıflar arasındaki mevcut çelişmelere dayandırma; bunun sonucu, burjuvanın şu ya da bu kesimi ile ittifak peşinde koşma ve neticede daima hakim sınıfların kârlı çıkacağı politik pazarlıklara, seçim manevralarına girme; yavaş yavaş partinin yaşamasını devrimden daha kutsal bir hale sokan, devrimci prensip ve çıkarlara aldırmağsızın her ne pahasına olursa olsun birliğin muhafazası; geçmişin mirası olan mevki hırsı ve bununla birlikte güvensizlik, bencillik ve sekteçilik.

Batista'ya karşı girişilen mücadele sırasında Che Guevara partili arkadaşlarına şöyle diyordu: "*İşkence ve savaşa gık demeden dayanabilecek kadrolar yetiştiriyorsunuz da, bir makinalı tüfek yuvasını ele geçirebilecek bir kadro yetiştiremiyorsunuz.*" Bu sözler herşeyden önce politik bir kıymetlendirmedir. Bu, cesaretin yerine korkaklığın ya da bir ideoloji yerine başka bir ideolojinin konulması değil, bir cesaret şekli yerine bir başkasının, bir aksiyon örneği yerine bir diğersinin konulmasıdır. Yani, bir militandan başka çeşit aksiyonlar ve kendi sinir sisteminden farklı cevaplar talep etmeye kadar varan ve kişinin koyduğu prensipleri sonuna kadar götürmesini öngören bir davranışı kabul etmektedir.²¹

²¹ Bu sözlerimizi biraz açıklayalım: Devrimci olmak için *partide* olmanın yettiğine

Şimdi artık ikinci soruyu sorabiliriz.

Bu aksiliklerin nasıl üstesinden gelinebilir? Bu partiler hangi şartlar altında gerilla savaşı da dahil öncülük görevini yerine getirebilirler? Kendi politik çalışmaları dışında başka bir eğitim tarihsel bakımdan gerekli midir? Gelecekle ilgili bu sorulara karşılık verebilmek için, geçmişe değil bugüne bakmalıyız. Kısacası, sorun şöyle konmalıdır:

2. *Öncü bir parti nasıl oluşur? Bugün Latin-Amerika'da mevcut şartlar altında parti, halk ordusu yaratabilir mi, yoksa öncü yaratmak halk ordusuna mı düşer? Bunlardan hangisi, hangisinin çekirdeğidir?*

Ellerinde olmayan sebeplerden dolayı Latin-Amerikan Komünist Partilerinden çoğu 30-40 sene önce yanlış bir çıkış yaparak, karmaşık bir durum yaratmışlardır. Ne var ki, partiler sınıf mücadelesinin araçlarından başka bir şey değildir. Aracın amaca hizmet etmediği yerlerde, sınıf mücadelesi durmalı mı, yoksa yeni bir araç mı yapılmalı?²² Çocukça bir soru; çünkü buna kimse karar verecek durumda değildir. Bugün özellikle Latin-Amerika'da sınıf mücadelesi saptırılabilir, yıpratılabilir ama durdurulamaz. Halk elinde ne varsa onunla kendi öncülerini yaratmaktadır ve devrimcilerin görevi bu gelişmeyi hızlandırmaktır. Fakat kesin olarak neyi geliştirmeli?

Bugün şurada burada enteresan tersliklere tanık olmaktadır. Che Guevara, gerilla hareketinin ne tek başına bir amaç, ne de tantanalı bir macera olmadığını, bir amaca –politik iktidarın ele geçirilmesi amacına– yönelmiş bir araç olduğunu yazmaktadır. Fakat gelin görün ki, gerilla kuvvetleri çeşit çeşit amaçlara hizmet etmektedir; burjuva hükümetleri üzerinde bir çeşit baskı; politik at cambazlığında bir faktör; ihtiyaç halinde önesürülecek bir koz... İşte bazı liderlerin gerilla hareketine yükledikleri ödevler. Devrimci

inanma devri artık geçmiştir. Devrimci olmak için *anti-parti* olmanın gerektiğini savunanların ters, hırslı ve kısır tutumlarına bir son verme zamanı da gelmiştir. Bu iki tutum da aynı kapağa çıkar. Parti manyaklığı (parti dışında devrim olmaz) anti-parti manyaklığında (parti ile devrim olamaz) kendi yansıyan yüzünü görür; her ikisi de miskinliğe varır. Bugün Latin-Amerika'da bir devrimci, parti ile olan resmi ilişkileri ile –yani ya partiden yana, ya da partiye karşı olması ile– tanınmaz. Devrimcinin değeri tıpkı parti gibi yaptığı iş de ölçülür.

²² Bizim analizlerimiz, iktidar için ciddi bir mücadele yokluğunun politik kuruluşları böylesine gerillere itmediği ülkelere uygulanamaz.

yöntem reformcu amaçlar için kullanılmaktadır.²³

Bu gidişin sonu neye vardı? Bir süre bekleyen gerillalar, dışarıdan empoze edilen bu hedeflerden yüz çevirdiler ve politik liderliklerini kendi ellerine aldılar. Kendisiyle uyuşabilmek için gerilla kuvveti politik bir liderlik olarak kuruldu ve çelişmelerini bu şekilde çözümlenerek askeri bakımdan gelişmeye başladı. Şurası gözden uzak tutulmamalıdır ki, hiçbir gerilla hareketi yeni bir parti kurmaya kalkışmadı, tersine saflarındaki doktrinci ya da partici bölünmeleri ortadan kaldırmaya çalıştı. Birleştirici faktör, savaş ve savaşın getirdiği hedeflerdi. Gerilla hareketi, artık politik görevler haline gelmiş bulunan en acil askeri görevler etrafında bir birlik yaratmasıyla başlar. *Guerrilleros* içinde temsil olunan partili partisziz bütün elemanlar, bu birliğin içindedir. En kesin politik ayrım, Silahlı Kurtuluş Kuvvetlerine bağlı bir gerilla birliğine üye bulunmaktır. Böylece bu küçük ordu, büyüdükçe ve zaferlerini kazandıkça, bütün partiler arasında bir birlik yaratır. En sonunda geleceğin Halk Ordusu, teorik bakımdan kendisinin bir aleti durumunda bulunacağı partiyi doğurur; ve bu parti ordudur.

Küba Devrimi de aynı bu paradoksla karşılaşmadı mı? İktidarı elde etmenin her zamanki aracı olan partinin, iktidarın kazanılmasından sonra geliştiği, bir içburukluğu ile söylendi. Fakat hayır, parti zaten embriyon halinde, Asi Ordu biçiminde vardı. Başkomutanı Fidel, ta 1959 yılı başında, gayri resmi parti lideriydi. Yabancı bir gazeteci Küba'da birgün parti liderlerini sırtlarında savaş elbiseleri ile görünce şaşırılmıştı. Ona göre savaş elbisesi ile tabanca, Devrimin anıları arasındaydı ve şimdi artık göstermelik diye giyiniyordu. Zavallı adam! Bunda hiçbir göstermece yoktu; gözlerinin önündeki manzara devrimin tarihi ve büyük bir ihtimalle Amerika'nın gelecekteki tarihiydi.

Tıpkı sosyalizmin adı devrime resmen bir yıllık sosyalist uygulamadan sonra uygulandığı gibi, partinin adı da emekçi partisi üniforma içinde üç yaşını doldurduktan sonra kullanılmaya başlandı.

Küba'da Vietnam'da olduğunun aksine, parti halk ordusunun direktif veren çekirdeği değildi. Partiyi meydana getiren çekirdek Asi Orduydü. İlk parti liderleri 26 Temmuz 1953'de Moncada'da

²³ Bak: El Caiman Barbudo'da Fernandez Y Zanetti'nin yazdıkları *Politica Y Guerrillas* makalesi, No. 8, Havana.

doğmuştu. Parti devrimle yaşitti; 26 Temmuz 1967'de 14 yaşına basmıştı. Moncada hem Asi Ordunun, hem partinin döl yatağıydı. Bu çekirdek etrafında ve bu çekirdeğin politik-askeri bir liderliği bulunması sebebiyle öteki politik kuvvetler etrafında toplanabildi ve hem tabanını, hem de başını gerilla ordusundan gelme silah arkadaşlarının oluşturduğu bugünün Küba Komünist Partisi kurula bildi.

Latin-Amerika devrimi ile bu devrimin öncüsü Küba Devrimi böylece devrimci tecrübeye kesin bir katkıda bulunmuş oldu.

Belli şartlar altında politik ve askeri organlar ayrı ayrı olmayıp, çekirdeği gerilla ordusu olan bu halk ordusundan ibaret tek bir organik bütünü teşkil ederler. Öncü parti, gerilla foco biçiminde zaten mevcuttur. Gerilla kuvveti, embriyon halinde bulunan partidir.

Bu, Küba devriminin getirdiği sarsıcı bir yeniliktir.

Ve gerçek bir katkıdır. Bazıları bunu, ilerisi için herhangi bir özellik taşımayan, o çünkü istisnai durumun ve şartların bir neticesi sayabilirler. Tam tersine, kıtadaki silahlı mücadelenin öncülüğünü yapan ülkelerdeki yeni gelişmeler bunu hem doğruluyor, hem de kuvvetlendiriyor. Asi Küba Ordusunun ideolojisi, Marksist olmadığı halde, yeni gerilla kumandasının ideolojisi açıkça böyledir ve amaç edindikleri devrim de sosyalist bir devrimdir. Tuttukları yolun bu denli açık ve kararlarının kesin olması sebebiyle, mevcut öncü partilerden bir yerde ayrılmak zorunda kalmışlar ve muhtemel bir anlaşma zemini olarak kendi politik ve organizasyon fikirlerini, ya Guatemala'da olduğu gibi güzellikle, ya da Venezüella'da olduğu gibi zorla kabul ettirme yolunu tutmuşlardır. Kısacası, her iki durumda da politik partilere organik bağlılığa bir son verilmiş ve gücünü yitirmiş politik öncülerin yerine geçilmiştir. Başka bir deyişle Küba Devriminin başlangıç noktasına gelinmiştir. Böylece devrimci teori ile devrimci pratik arasında birkaç on yıl süren ayrılık sona ermiştir. Bu birliği, kendi politik liderliğini bizzat kendi ellerinde bulunduran gerilla hareketi temsil eder. Bu bir avuç insan için, "ölüm ya da zafer dışında bir tercih bulunmadığı gibi, çoğu zaman zaferin bir hayal olmasına karşılık, ölüm binlerce defa daha gerçek bir kavramdır." (Che) Bu insanlar ölebilir, ama yerine yenileri geçer. Tehlikeyi göze almak gerek. Teori ile pratiğin birliği bir kaçınılmazlık değil, bir savaştır ve hiçbir savaş peşinen kazanılmaz.

Bu birliğe burada ulaşılamazsa hiçbir yerde ulaşılamaz. Bir gerilla kuvveti şayet topyekün bir politik savaşın peşindeyse görev ve iktidar bölüşülmesine uzun zaman göz yumamaz. Che Guevara birlik fikrini o derece ileri götürmektedir ki, Amerika'da ayaklanma mücadelesini yöneten askeri ve politik liderlerin mümkünse tek bir kişi olmasını teklif etmektedir. Bu, Fidel'de olduğu gibi tek bir kişi ya da kolektif olabilir; fakat asıl önemli olan taraf, liderlik, askeri ve politik birlikte homojen olmalıdır. Meslekten askerler, halk savaşı sürecinde politik liderler olabilirler (örneğin, yaşasaydı Luis Turcios böyle olabilir). Militan politik liderler, savaşarak savaş sanatını öğrenir ve askeri lider olabilir. (örneğin Douglas Bravo). Her ne olursa olsun, bu işin üstesinden gelecek insan olmaları gerekir. *Bir gerilla kuvveti, politik bir öncü olamazsa, askeri seviyede de gelişmez.* Kendi hareket çizgisini kendisi çizmedikçe, bir politik baskı grubu, ya da aracı olarak kaldıkça, faaliyetleri kısmi olarak başarılı olsa bile, yaptığı zaman israfından başka birşey değildir. İnsiyatifi nasıl ele alabilir? Manevi bütünlüğünü hangi temel üzerine kuracaktır? Halkın bütün eğilim ve enerjisine katalizörlük etmesine izin vermek süreti ile direktif veren bir kuvvet olmasına meydan vererekle *çok ileri* gitmiş olmayacak mıyız? Gerilla hareketi kitle mücadelesinin en radikal şekli olduğu için, *askeri* zafere ulaşabilmesi için sömürülen sınıfların çoğunluğunu, *politik bakımdan* etrafında toplamak zorundadır. Halkın aktif ve organize katılımı olmaksızın zafer imkansızdır. Çünkü genel bir grev, ya da diktatöre karşı şehirlerdeki genel bir ayaklanma, bu rejime son darbeyi indirecek, – son anda bir hükümet darbesi, yeni bir cunta, seçimler gibi– son manevralarını boşa çıkartacaktır.

Fakat bu son noktaya ulaşmak amacıyla, dağ kuvvetlerinin her çeşit mücadeleyi koordine etmek, milislerle düzenli kuvvetlerin faaliyetlerini ahenkleştirmek, şehir gerillalarının gerilerde giriştiği sabotajları, ana gerilla grubunun yürüttüğü harekâtle birleştirmek için uzun ve sabırlı bir gayret sarfetmesi gerekmeyecek midir? Ve silahlı mücadelenin ötesinde, ülkenin sivil hayatında gitgide daha fazla bir rol oynamak için bir çaba gösterilmeyecek midir? Bütün bunlardan, gerilla kuvvetlerinin emrinde bir radyo vericisinin bulunmasının önemi belirmiş olur. Radyo, harekât sahası dışında oturan halkla, karargâhın günlük ilişkisini kurmaya yarayacaktır ve yönleri kolayca öğrenebilecektir.

Küba'da 1958'de yayına başlayan *Radio Rebelde*, sık sık Fidel tarafından kullanılmış ve Asi Ordu Genelkurmayının devrimci hareketinin direktif veren organı olduğunu doğrulamıştır. Gitgide katoliklerden komünistlere kadar herkes, güvenilir haber almak, *ne yapılacağını ve harekâtın nerelerde geçtiğini* bilmek için Sierra'ya bakmışlardır. Devrimci metodlar ile hedefler radikalleştikçe halkta radikalleşmiştir.

Batista kaçtıktan sonra Fidel başkentte hükümet darbesi için girişilen manevraları radyo ile gözden düşürmüş ve hakim sınıfı son dakikada son kozlarından mahrum bırakarak nihai zaferi pekiştirmiştir. Zaferden önce bile, bugün gerilla zaferi veren bütün ülkelerde uygulanan hükümet sansürünü askeri harekât üzerine bilgiler vermek yoluyla etkisiz hale getirmiştir. Radyo aracılığıyla ancak gerilla, doğru haberleri halka ulaştırabilir. Bunun için de *Radio Rebelde*'nin uyguladığı ilkeleri benimsemesi gerekir: Yanlış haber yayınlamamak, yenilgileri gizlememek, zaferleri olduğundan büyük göstermemek. Kısacası, radyo, gerilla hareketinde bir nitelik değişmesi meydana getirir. Bugün bazı parti liderlerinin, gerilla hareketinin bu propaganda amacını kullanmalarına üstükapalı ya da açık bir şekilde karşı çıkmalarının içyüzü böylece açığa çıkmış olur.

Küçük motorun kitlelerin büyük motorunu harekete geçirebilmesi için, halkın gerillayı kendilerinin tek yorumcusu ve rehberi gibi görmeleri gerekir. Bunun başaramadığı yerlerde halkın gücü parçalara bölünmüş ve zayıflamış olacaktır. Halkta bu güveni yandırabilmek için gerillalar politik ve askeri otoritenin bütün görevlerini yüklenmelidir. Latin-Amerika'da halk savaşını sonuna kadar izlemek ve gerektiğinde düzenli bir ordu durumuna gelerek bir harekât ve mevzi savaşına başlamak isteyen her gerilla hareketi, liderliğin temel elemanlarının askeri kumandada bulunduğu rakipsiz politik bir öncü olmak zorundadır.

Bu *sapma* nasıl haklı gösterilebilir? Gerilla hareketi, bu politik sorumluluğu, tek başına yüklenme hakkını nereden almaktadır.

İşte cevap: Başarılması mümkün tek sınıf ittifakı; iktidarı ele alabilecek ve yürütebilecek, ortak hedefleri sosyalizm olan ittifak, işçiler ile köylüler arasındaki ittifaktır. Gerilla ordusu politik liderliğin gerektirdiği sorumluluğu yüklenmekle kendi sınıf niteliğine uy-

gun bir harekette bulunmakta ve geleceğin tehlikelerine göğüs germektedir. Halk iktidarının zaferden sonra yozlaştırılmayacağını, ancak o garanti eder. Kendi kurtuluşu sırasında politik liderliği üzerine almazsa, savaş bitince bu liderliği artık bir daha alamaz. Emperyalistlerin gerekli desteği ile burjuvazi hiç şüphesiz bu durumdan yararlanacaktır. İçerdeki mücahitler ile ülke dışındaki hükümetler arasındaki görev taksimi sebebiyle Cezayir'in bugün karşılaştığı güçlülere bir gözetmemiz yeter. Sosyalist bir öncü parti yokluğunda askeri ve politik görevlerin ayrılmasından doğan tehlikelere, bundan iyi örnek bulunamaz. Yeni toplumun tarihsel unsurlarını devrimci iç savaş kuvvetlendirmektedir. Lenin son notlarında şöyle diyor: "*iç savaş, işçi sınıfı ile köylüleri biraraya kaydattı; yenilmez bir gücün garantisi budur.*"²⁴

İşçiler, köylüler ve aydınlar, ilk defa dağlarda karşılaşiyor. Kaynaşmaları başlangıçta kolay değil. Heryerde sınıflara bölünme olduğu gibi gerilla kampında bile böyle bir bölünme ortaya çıkabilir. Köylüler, hele Kızılderili soyundansalar, biraraya toplanır ve aralarında kendi dillerini (Quechua ya da Cakchiquel) konuşurlar. Ötekiler, yani okur-yazar takımı hemen bir çevre kurar. Güvensizlik, çekingenlik ve adetler, liderlerin örnek olacakları yorulmak bilmez bir politik çalışma ile yavaş yavaş ortadan kaldırılmalıdır. Herkesin birbirinden öğreneceği birşey vardır. Hepsinin aynı hayat şartlarına uyma zorunda oluşu ve aynı davaya katılmaları sebebiyle birbirlerine alışmaları mümkün olacaktır. Birarada bulunma, savaşlar, beraberce çekilen sıkıntılar dostluk kuvvetinde bir birliğin doğmasına yardımcı olur. Üstelik, gerilla hayatının ilk kanunu kimsenin bir başına hayatta kalamayacağıdır. Grubun çıkan herkesin, herkesin çıkan grubundur. Yaşama ve yenme hep birlikte; yaşama, hep birlikte yenmedir. Tek bir savaşçı bile, yürüyen bir kolun gerisinde kalsa bütün kolun hızına ve güvenliğine etkili olacaktır. Ardınız düşman; arkadaşınızı ne geride bırakabilirsiniz, ne de eve gönderebilirsiniz. Bu durumda onun yükünü paylaşmak kendisine yol boyunca yardım etmek herkese düşer. Bu şartlar altında sınıf bencilliği uzun zaman dayanamaz. Küçük-burjuva psikolojisi, yaz güneşi gören kar gibi erir ve kendisiyle birlikte o sınıfın ideolojisini de

²⁴ 1922 Aralık ayında toplanan Rus Sovyetleri Onuncu Kongresi'nde yapacağı konuşmanın taslağı.

eritir. Böyle bir karşılaşma, böyle bir ittifak, başka nerede kurulabilir? Bir gerilla grubunun benimseyeceği tek hareket çizgisi bu kitle çizgisidir. Bu çizgi onların desteği ve hergünkü teması ile yaşayabilir. Bürokratik yüreksizliğe yer yoktur. Geleceğin sosyalist lideri ve kadroları için bu en iyi eğitim şekli değil mi?

Devrimciler, devrimci iç savaşı yaratırlar; fakat daha geniş ölçüde, devrimci iç savaş, devrimcileri yaratır.

Lenin şöyle yazar: “İç savaş eğitir ve sertleştirir. (Denikin ve ötekiler iyi öğretmendir; herşeyi iyi öğretiler; en iyi militanlarımız ordudadı).”

En iyi öğretmen, halk savaşında yüzyüze gelinen düşmandır. Çalışma ve çıraklık gereklidir, fakat muhakkak gerekli değildir. Akademik eğitim görmüş kadro yoktur. Devrimci kadrolar, ortak muharebe tecrübelerinden uzak teorik okullarda yetiştirilmez. Tersini düşünmek, Batı Avrupalı için hoşgörülebilir bir saflık, başkaları için affedilmez bir budalalıktır.

Gerilla grubunun politik liderliği yüklenme ya da böyle bir liderliği kurma sorumluluğu ilk kurtarılmış bölgeyi organize eden, daha da açıkça kendini gösterir. Geleceğin devrimci tedbirleri (Oriente’de İkinci Cephe’de olduğu gibi) bu bölgede denir; tanım reformu, köylü kongreleri, vergi salımı, devrimci mahkemeler, ortak hayatın disiplini gibi. Kurtarılmış bölge, geleceğin devleti için bir prototip ve örnek, idarecileri devletin gelecekteki liderleri için model olur. Böyle bir sosyalist provaya silahlı halk kuvvetlerinden başka kim yapabilir? İşçi-köylü ittifakı, çoğu zaman gerilla kumanda kadrosunun büyük bir kısmının devşirildiği burjuva kökenli bir devrimci grup ile irtibat halindedir. Sosyal sınıfların kutuplaşması sebebiyle, artık bu eğilim azalmakla beraber tamamen ortadan kalkmış değildir.

Sınırlı bile olsa sömürgeleştirilmiş ülkelerde eşdeğerini alma yasası işte budur. Sınırlı büyüklükte, ya da reformcu bir sendika aristokrasinin etkisi altındaki işçi sınıfını, tecrit edilmiş ve aşağılanmış bir köylü kesimi, burjuva kökenli de olsa, politik liderliğe kabul eder. Köylüleri uyandıran ve harekete getiren bir mücadele sırasında iktidar adayı olarak geçici bir delegasyon ortaya çıkar.²⁵ Bu

²⁵ Bu konuda bak: El Caiman Barbudo dergisinde Rachid’in yazdığı *Tercer Mundo e Ideologia* başlıklı makale. N°2 (Havana)

tarihsel görevi üzerine almak ve geçici süre için kendisine düşen bu görevi gasbetmiş olmamak için, bu ilerici küçük-burjuvazi, Amilcar Cabral'ın sözleriyle, “*halkının en derin arzularını sezebilen devrimciler olmaları sebebiyle yeniden dünyaya gelmek için sınıf olarak intihar etmelidir.*” Bu intihar için en uygun zaman ve yer gerilla hareketi sırasında gerillaların yanındır. Burada şehirlerden gelen küçük gruplar dağ gerçekleri ile ilk defa karşılaşır, çevreye yavaş yavaş alışır ve halkın arzularını anlamaya başlarlar. Laf ebeliğini bir yana iterek, bu arzuları hareketlerinin rehberi haline getirirler. Bu deri değiştirme, bu yeniden doğma bir gerilla ordusundan daha iyi nerede olabilir?

Politika kelimesi, burada, ete kemiğe bürünür. Devrimci, ideal formüllerin bulanıklığından sıyrılır ve günışığında gerçek bir varlık kazanır. Bu dirilme insanı şaşırtır. Çin’de, Vietnam’da, Küba’da ve başka yerlerde bu canlanmaya tanık olanlar hayretlerini gizleyemiyorlar.

“Canlara can katan ruh, elbirliği ile en iyiye ulaşma arzusu, daha iyi olan günlere inanç, hiç eksiksiz ve hergün de gelişmekte. Bunları duyar, sözlerin, soyut çekiciliğine kapılırdık, fakat şimdi içinde yaşıyoruz, bütün duyularımız ile algılıyoruz onu. Gerçekten eşsiz bir şey. Onun inanılmaz gelişmesini bizim küçük dünyamız Sierra’da gördük. Çoğu zaman belirsiz bir anlamda kullanılan halk kelimesi burada, yaşayan, olağanüstü ve gözükamaştıncı bir gerçek oluyor. Şimdi artık halkın kim olduğunu biliyorum; her yerde etrafımızı çeviren o yenilmez kuvvette görüyorum onları. Otuz kırk kişilik çeteler halinde ellerinde fenerleri, sırtlarında 30 kiloluk yükleriyle bize yiyecek getirmek için sabahın ikisinde üçünde çamurlu yamaçlardan iniyorlar. Bunları böylesine fevkalade organize eden kim? Bu kadar büyük kabiliyeti, azmi, cesareti ve fedakarlığı nereden elde etmişler? Kimse bilmiyor. Bu, hemen hemen bir sır! Kendi başlarına ve birdenbire örgütleniyorlar. Tek adım atmaya halleri kalmamış yorgun hayvanlar oldukları yere yığılınca, heryandan insanlar fıskırıyor ve yükleri taşıyorlar. Kuvvet, bunları yenemez. Hepsini, son köylüye kadar öldürmek gerek, bu da imkansız. Diktatörün gücü buna yetmez. Halk da

bunu biliyor ve her geçen gün kuvvetine giderek güveniyor.”²⁶

Birarada işleyen bütün bu faktörler, bazı fotoğraflardan pek renkli görünen ve aptallığımız sebebiyle sadece kılık-kıyafetleri ile uzun sakallarının etkisi altında kaldığımız acayip bir çeteye şekil verdi. Bunlar zamanımızın militanları; şehitleri değil, dövüşçüleri. Ne bir makinanın yaratıkları, ne de sahipleri; bu aşamada sadece kendileri birer makina. Saldırgan insanlar, hele geri çekilirken.. Kararlı ve sorumlu, herbiri bu silahlı mücadelenin anlam ve amacını, sırtlarında hergün kendileri gibi aynı yükü taşıdığını gördükleri, yürüyüşte aynı ayakkabı vurgunundan ve susuzluktan acı çeken ve kendileri gibi birer savaşçı olan liderlerinden öğrenmişler. *Rousseauvari* bu imaja bıkkın insan gülümseyecektir. Fakat şurasını işaret etmemiz gerekir ki, bunları buraya, dağa sürükleyen ne tabiat aşkıdır ne de mutluluk bulma umudu; onları buraya tarihsel bir zorunluluk itmiştir. İktidar şehirde ele geçirilir ve elde tutulur, fakat sömürülenleri iktidara götüren yol dağdan geçmek zorundadır. Özelliği sertlik olan savaş ve askeri disiplin *Social Contract* (Toplum Sözleşmesi) için bilinmeyen birşey olduğunu burada hatırlatmaya gerek var mı? Bu disiplin gerilla için düzenli ordudan da gereklidir. Gerilla gruplarından bazıları, öncü rolünü üzerlerine almadan yokolmuşlardır.

Büyük tehlikelere gebe bu çeşit bir mücadelede ilk emekleme döneminde sözkonusu yenilgiler normaldir. Önemlerini bütün Latin-Amerika –Venezüella, Guatemala, Kolombiya– ülkelerine kabul ettiren öteki gruplar, artık yerleşmişler ve ileriye doğru adım atmaktadırlar. İşte bu gibi ülkelerde bugün, tarih yürüyüş halinde. Yarın bunlara başka ülkeler katılacak ve öncülük rolünde onların yerini alacaklardır. Şurası bilmem farkedildi mi, hemen hemen bütün bu gerilla hareketlerinin ne siyasi komiserleri var, ne de bunu istiyorlar. Savaşçıların çoğu sosyalistler arasından geliyor. Bunlar, siyasi komiser sistemini benimsemeyen ilk sosyalist gerilla

²⁶ Fidel Castro'nun 21 Haziran 1957de Sierra Maestra'dan Frank Pais'e yazdığı son mektuptan alınmıştır. Bugün, Turcios'un, Douglas Bravo'nun, Camilo Torres'in ve öteki gerilla liderlerinin mektuplarında gene aynı hayranlık ifadeleri görülmektedir. Tabii bu köylü desteğinin hemen kolaylıkla kazanıldığı anlamına gelmez. Fakat bir defa kazanıldı mı, mucizeler yaratır. Fidel bu mektubu Sierra'ya çıkışının sekizinci ayında ve birkaç defa köylü ihanetinden kaçtıktan sonra yazmıştır.

kuvvetleri. Bu sistemin Latin-Amerika gerçeğine uymadığı görülüyor. Eğer bütün bu söylediklerimiz bir anlam taşıyorsa politik işlerde uzmanlaşmış bir insanın bu çokluğu, askeri işlerde uzmanlaşmış kimsenin yokluğunu doğrulamaktadır. Halkın ordusu, kendi kendisinin politik otoritesidir. *Guerrilleros* birbirinden ayrılmaz bu iki rolü de oynamaktadır. Komutanları, savaşçılar için politik eğitimcileri; politik eğitimcileri komutanlardır.

Şimdi Özetleyelim. Bu durumun teorik ve tarihi yeniliğini iyice anlamamak silahlı mücadelenin tam göbeğinde tehlikeli halalara yol açar. Mevcut partiyi, gerilla kuvvetleriyle birlikte büyüyen yeni tip partiden farklı ve ona üstün sanmak mantıken şu iki tutuma çıkar:

1) *Gerilla kuvveti partiye bağlı* kılınmalı. Siyasi komiser sistemi bu bağlı kılmanın bir sonucudur. Yani, gerilla ordusu kendisini yönetmeye yeterli sayılmıyor, dışardan güdülmeye gereği duyuluyor. Devrimci yön, eskiden mevcut öncü içindeki bir liderden öğrenilecek demektir ki, bu varsayım maalesef bugünkü gerçeğe uymuyor.

2) *Gerilla kuvveti partiyi taklit etmeli.* Diğer bir deyimle halk ordusu, geleneksel parti modeline göre kurulmalıdır. Organizmanın fonksiyonu yaratabileceği inancı ile örgütlenme konularını, hareket görevlerinin üzerine çıkartan bu sistemin bir etkisini daha önce görmüştük. Başka bir netice, hücre toplantılarını taklit eden savaşçı toplantılarında görülür. Bu *demokratist* metod, parlamento, sosyalist demokrasi için de aynı şeydir. Tamamen yabancı bir metodun tutturulması gayretinin ötesinde tehlikeli bir oyundur da. Savaşçılar arasında politik ve ideolojik tartışmalar için toplantılar yapılmasını teşvik etmek doğaldır. Fakat, askeri ve disiplin sahalarında açık ve sağlam hükümleri olması gerekli kumandanlara ait kararlar vardır. Her adımda toplantı yapmak, savaşçıların hem kumandana hem de kendilerine olan güvenlerinin kaybolmasına yol açar. Bilinçli disiplin gevşer, birlikler arasında ahenksizlik ve zıtlıklar başgösterir ve askeri gücün önemli bir kısmı ziyan edilmiş olur.

İspanya'daki savaşın hikayesinden öğreniyoruz ki, Cumhuriyetçi askerler, verilen emirleri bazan savaşın en kızıştığı sırada tartışıyorlarmış. Bir mevziye saldırmayı ya da geri çekilmeyi reddediyor, düşman ateşi altında taktik sorunlar üzerinde toplantılar

yapıyorlarmış. İspanya iç savaşının sonunu çok iyi biliyoruz. Küba'da, savaşın başında araya benimsenen bu metod, silahı kazara ateşlenen ve bir arkadaşının ölümüne sebep olan etrafının saygısını kazanmış bir yüzbaşının neredeyse hayatına malolan bir halk mahkemesi vesilesiyle, gerilla grubundan silah terkederek kaçmalara yolaçmıştır. Buna benzer pek çok örnek sayılabilir.

Yeni durumlar, yeni metodları gerektirir. Yani, gerek hatalı, gerekse eskimiş olması sebebiyle, yeni öze uygun düşmeyecek olan hareket biçimlerini benimsemeye karşı kendimizi korumalıyız. Başlangıçta ortaya attığımız çıkmazı, şimdi artık çözebiliriz. Uzun sürede Amerika'nın bazı bölgeleri diyalektik sebeplerden dolayı, öncü bir parti ile bir halk ordusu arasında bir seçme yapmak ihtiyacında değildir. Bugün için tarihsel temele dayanan bir *görev sırası* vardır. *Halk ordusu, partinin çekirdeği olacaktır; parti, halk ordusunun değil.* Gerilla kuvveti *çekirdek halinde* politik öncüdür, bu çekirdeğin gelişmesiyle gerçek parti meydana gelir.

İşte bu yüzden politik öncünün gelişmesi için, gerilla kuvvetinin gelişmesi şarttır.

Gene işte bu yüzden, bugünkü durumda, *bütün dikkatler mevcut partilerin kuvvetlenmesi ya da yeni partilerin yaratılması üzerinde değil, gerilla savaşının geliştirilmesi üzerinde toplanmalıdır.*

Ayaklanma ve başkaldırma faaliyeti bugün bir numaralı politik faaliyettir.

III. GELECEK İÇİN BAZI SONUÇLAR

Buradan, bir hareket çizgisi çizilebilir.

Buradan, Küba devrimin benimsemekle bir an tereddüt etmediği tarihsel bir sorumluluk çıkartılabilir.

Che Guevara bir defa daha ayaklanma içine giriştiği zaman, Küba Devriminin lideri Fidel Castro'nun temsilcisi olduğu hareket çizgisinin sonuçlarını uluslararası bir düzeyde kabul etmiştir.

Che Guevara'nın yeniden gerilla hareketinin başına geçişini, *bu hareketin politik ve askeri liderliğini birarada ele alması* şeklinde yorumlamak hiç de yanlış olmayacaktır.

Küba'nın Latin-Amerika devrimci hareketlerine bu katkısının genel sonuçlarını bugün artık herkes özetleyebilir.

1) Politik *focoların* değil, askeri *focoların* kurulması, gelecek için kesin sonuçlar veren ilk adımdır. Pratik sonuçları bakımından kritik olan bu ayrım basit bir ayrımın çok ötesindedir. Askeri *foco* ile politik *foco* arasında, sadece bir öncelik ya da sonuç üzerinde etkili olmak bakımından fark yoktur: Bu fark, önce klasik kurallara uygun olarak Marksist-Leninist ya da milliyetçi politik bir cephe kurarak bir ayaklanma cephesi açılmasının hazırlanabileceğini sananlar başta olmak üzere, herkes tarafından iyice anlaşılmalıdır.

Hayır! Bu *yeni bir diyalektik görev* konusudur. Şematik olarak anlatmak için, askeri *foco*'dan politik harekete geçilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Bu, aslında politik olan silahlı mücadelenin doğal bir genişlemesidir. Fakat çok istisnai olarak *saf* politik bir hareketten askeri bir *foco*'ya gidilebilir. Burjuvazi kendi arazisinde yenilemez. Silahlı mücadele şartlarının bulunduğu çoğu ülkelerde askeri bir *foco*'dan politik bir *focoya* geçmek mümkündür, fakat ters yönde hareket etmek hemen hemen imkansızdır.

Şu klasik sözler hep tekrarlanır: Yeni bir devrimci örgüt sahneye çıkar, kendisine bir isim yapmak ve böylece silahlı mücadele şartlarını hazırlamak için bir süre normal politik faaliyete katılacaktır. Fakat, yağma yok, normal faaliyetlerinin alanı haline gelen bu politik hayatın çarkına çok geçmeden kapılıp gidecektir. Birkaç üye, birkaç eylemci devşirir, ilk kongresini yapar, bir gazete ve birkaç bülten basar. Ardından yüzlerce yıllık kongre, binlerce politik gösteri, *ilk uluslararası temaslar*, dış ülkelere delege gönderilmesi (mübarek, katılacak ne de çok kongre vardır!..), öteki kuruluşlarda daimi temsil ve halkla ilişkilerin sağlanması. Bilanço sonucu hep olumludur; görevliler görevini yerine getirmiş, matbaacılar basmış, delegeler seyahat etmiş, uluslararası dostluk artmış, liderlerin işleri başlarından aşmış; kısacası makina sürekli çalışmıştır. Masrafın maşallahı var! Örgüt *kuvvetleniyor*.

Mücadele tasarıları yavaş yavaş tozlanıyor, önce birkaç ay, sonra birkaç yıl erteleniyor. Zaman geçiyor, bazı şeyler değişiyor ve çatışmaya girişmek bir tür saygısızlık, bir çeşit macera, henüz olgunlaşmamış bir iş gibi görünmeye başlıyor. Sabrı taşan ve hesap sormaya başlayan militanların yatıştırılması da lazım; küçük bir *askeri kadro* hazırlanıyor; yüksek liderliğin yürüttüğü bu *faaliyet* kulaktan kulağa fışıldanıyor. Militanlar arasında bir umut doğuyor. Ne yazık ki, zaman henüz erken ve arada bilinmeyen faktörler var.

Bir anda silahlı mücadeleye girişmenin, örgütün kutsal birliğini bozacağını, yasallığını sabote edeceğini ve liderlerin hayatlarını tehlikeye atacağını militanlarında takdir etmeleri gerek.

Kıscacı, artık politik kuruluş, bir amaç olup çıkmıştır. İlk önce, öncü bir parti olarak sağlamca yerleşene kadar beklemek gerektiği için, silahlı mücadeleye geçmeyecektir. Oysa, silahlı mücadele dışında hiçbir şey, partinin öncü olarak kabul edilmesini sağlayamayacaktır. Bu kısır çember, yıllarıyla devrimci mücadelenin başına bela olmuştur.

Bütün bunların sonucu şunu söyleyebiliriz ki, mevcut politik kuruluşların kan damarlarına mikrop kancı ilaçların sınıra edilmesi faydasızdır. Fırsatçı cerahate engel olmak şöyle dursun hem artacak, hem şiddetlenecektir. Bazı politik ya da ideolojik mücadelelerin, açık polemiklerin dikta idaresine karşı girişilecek kesin sonuçlu kitle mücadelesini geciktirdiği ispatlanmış bir gerçektir. Bir tane daha politik *foco* yaratmak, zaten seferber olanı seferber etmektir. Birkaç militan ile bir avuç eski lider bir partiden ötekine geçmiş olacak, aynı meslek içinde bazı ince ayarlamalar yapılacak fakat mücadelenin seviyesinde bir yükselme olmayacaktır. Hatta böylece seviye daha da düşecektir, çünkü mücadele gerçek bir temele dayanmayacak –milli gerçekler bakımından zaten böyle bir temele dayandırılmamıştır– kişisel dedikodulara, çekememezliklere, kırgınlıklara dayanacaktır. Bu değişiklikler, olup bitenden habersiz olan işçileri ve köylüleri zaten ilgilendirmeyecek ve yönetici sınıfın kılını bile kıpırdatmasına sebep olmayacaktır. Olsa olsa iltihabın yayılmasını önleyici tedbirler alacaklardır. Başkentte hepsi de yasalara uygun bol bol kongreler, konferanslar, bültenler, afişler vardır. Bu sırada aynı ülkelerde, aynı hükümetler *sessiz fakat etkili* olarak çalışmakta olanları anlamaya devam edeceklerdir.

Yeni aşilar, üslerde, kitleler seviyesinde, bunlara ulaşabilecekleri gerçek alternatif hedefler teklif edilerek yapılmalıdır. İşte o zaman mevcut politik liderlik değişecektir. Latin-Amerika ülkelerinin çoğunda silahlı mücadele başladığı ya da başlamak üzere olduğu zamanlarda, devrimi saklandığı delikten çıkarmak, akademik gezvelik seviyesinden kurtarmak, profesyonel gezginci laf ebelerinin dilinden çekip almak mümkün olmaktadır. Felsefi bir deyişle, Küba Devriminden beri belli bir *problematik* yok olmuştur. Yani, sorunları, muhtemel bütün karşılıkları kapsayacak şekilde ortaya

koymaktan vazgeçilmiştir. Zaten değiştirilmesi gerekli olanlar cevaplar değil, sorunların kendisidir. Bu *Marksist-Leninist* bölünmeler, ya da partiler, burjuvazinin koyduğu *problematikler* dahilinde çalışmaktadırlar; bunu değiştirecekleri yerde, iyice yerleşmesine yardım etmişlerdir. Sözde problemlerin içinde boğulmuşlar, fırsatçı *problematik*in suçortaklığını yapmışlardır. Sol kuruluşlarda öncelik ya da makam çekişmeleri, seçim sırasında cephe kurma, sendika manevraları, kendi üyelerine karşı şantaj hep bu sahte *problematik*in sonuçlarıdır. Buna da politika yapmak deniliyor. Bunlardan kurtulmanın tek yolu, içinde yaşanan havanın ve çevrenin değişmesi ile mümkündür.

Yeni politik kuruluşlar –Küba Devriminden beri kurulan bütün *Marksist-Leninist* partiler ya da gruplar– hepsi de revizyonistlerin sabote ettikleri silahlı mücadeleyi hızlandırmak amacıyla kurulduklarını iddia etmişlerdir. Hedeflerine varamadıkları gibi, emekçilerin öncülüğü rolünün tek sahipleri olmak iddiasını haklı göstermek için bu kuruluşlar, nerede varsa silahlı mücadeleleri sabote etmekle son bulmuşlardır. Propagandaları uygulama cesaretini gösterenleri itham ederken, kendilerini ilişkilerini kestikleri partilerin (sözde hasımları olan fakat aslında aynı oyunu oynayan ortaklarının) liderleri ile aynı tarafta bulmuşlardır. Eğer Latin-Amerika'ya özgü bir hesap varsa, bölmenin, çarpmaya eşit olduğunu söyleyebiliriz. Bu *yalancı alternatif*, karşı çıktığını iddia ettiği kötülüğü arttırmaktadır. Kendilerini özellikle Çin modeline göre kurduklarını söyleyen kuruluş ya da partilerin başarısızlıklarını incelemek çok sıkıcı ve uzun bir iş olacaktır. Kuruluşun ilk safhalarında, programları ile vaatleri yüzünden samimi ve kararlı militanları çekmeyi başarmaktadırlar. Çok geçmeden çalışma metodları, politik çizgilerinin şamatacı fırsatçılığı, kendi resmi tutumlarının silahlı mücadeleyi sinsice sabote etmesi, devrimcileri ve özellikle gençleri bunlardan uzaklaştırmaktadır.²⁷ Ardından kendilerini başka bir politik teşkilatla boğuşur bulmaktadırlar.

Söylemesi acı ama, bazı ülkelerde, silahlı mücadele için ciddi hazırlıkların ortasındaki devrimci gruplar, içlerinden çıktıkları

²⁷ 1965'de Peru'nun pro-Çin Komünist Partisi'nin (*Bandera Roja*) gençlik kolu partiden ayrılarak FALN'ı kurmuşlardır. Böylece zayıflayan parti sonradan birkaç dar gruba bölünmüştür. Aynı şeyler başka yerlerde de olmuştur.

bu *Marksist-Leninist* partilerden çektiklerini kendilerini ezmekle görevli makamlardan çekmemektedirler. Bu gruplar, uluslararası polemiklerin sonucu olarak Komünist partiler içindeki bölünmelerin yanlış sorunlar üzerinde olduğunu, biryanda devrimci marksistler ile öte yanda geri kalanın toplandığı asıl tarihsel bölünmenin başka bir cinsten olduğunu ve başka bir alemde cereyan ettiğini anlamışlardır.

Böyle olunca bölücülüğü kötülemek, bir politik liderliği ya da ideolojik tutumu bir diğerine karşı tutmak değil, bir metodu, bir devrimci mücadele biçimini, kısır, eksiksiz ve önesürdüğü hedeflere zıt olduğu için kötülemektedir. Yani, hem çıkmaz sokağı göstermek, hem kestirme yola işaret etmektir. Amerika'da silahlı politik öncülüğün bulunduğu yerlerde, artık devrimle sözlü-ideolojik ilişki kurmaya ya da polemiklere girişmeye yer yoktur. Yeni bir zemin üzerinde, yeni sorunlarla karşı karşıyayız. Emperyalizme fiilen karşı koyulan her yerde, bölünen gruplar yeniden biraraya gelmekte, devrimciler halk savaşına bağlanan metod ve amaçlar üzerinde birleşmektedir. Gelin biraz da sosyoloji yapalım. Böyle bölünmüş gruplara, *öncülere*, *faal* gerilla hareketinin bulunduğu ülkelerde –Venezüella'da, Guatemala'da, Kolombiya'da– rastlanmamaktadır. Bu ülkelerin gerilla hareketleri, savunucuları, moral ve politik idealleri olarak Küba Devrimine bakmaktadırlar. Bu gruplara, silahlı mücadelenin tarihin gündeminde bulunduğu ülkelerde –Peru, Bolivya, Brezilya vb– rastlanmaktadır. Bunlar silahlı mücadeleden uzak, belirli bir devrimci öncünün faaliyette olmadığı ülkelerde bir dereceye kadar varlık göstermektedir. Başka bir deyişle, bu *Marksist-Leninist* grupların öncüleri, buldukları ülkenin devrimci durumlarıyla ters orantılıdır. Sınırlı başarılarını tutarlı devrimci olmalarına değil, orada mevcut duruma borçludurlar.²⁸

²⁸ Hayalimizi zorlayarak *Çin taraftısı* bir grubun, Guatemala'da, ya da Venezuela'da etrafına şu kadar budalayı topladığını farzetsek bile bunlar iki hafta bile dayanamazlar. Kolombiya'lı ya da Guatemala'lı guerrillero ile Santiago ya da Montevideo'lu *Çin taraftısı* kimseler arasında ortak bir dil yoktur. Tesadüfen biraraya gelince, birbirlerinin konuşmasını bile anlayamıyorlar. Aşağı-yukarı aynı olaya Afrika'da da rastlanabilir. Böylece bir paradoks ile karşı karşıya bulunuyoruz: *anti-revizyonist* teşkilatların bu biçimleri, teorik bakımdan Avrupa'da daha uygun bir atmosfer bulmaktadır; burada epeyce samimi ve tutarlı Marksist-Leninist'i biraraya getirebilmektedirler. *Fırtına merkezleri* ve devrimci öncüleri Çin'li arkadaşlarının ilham ettiği örgüt ve propaganda biçimlerinden uzaklaşmaktadırlar. Buna karşılık Avrupalı militanlar arasında ve politik bakımdan sakin bölgelerde, daha uygun bir zemin bulmaktadırlar.

İşte bundan, gayret ve kaynakları saf politik, saf ideolojik cephelere yöneltmekten kaçınmak, enerjinin sekterce rekabet ve düşmanlıklar içinde kaybolup gitmesine engel olmak gereklidir.

İşte bundan, Latin-Amerika ülkelerinin çoğunda pek çok kimse, devrimci hareketin dikta yönetimine karşı bir ayaklanma ile başlayacağına, bütün gayretlerin politik-askeri teşkilat üzerinde toplanması gereğine inanıyor. *Devrimci politika, önlenemese bile, sadece politika olmaktan kurtarılmalıdır.* Politik kaynaklar hertürlü polemğin üzerine çıkılarak, aynı zamanda hem askeri ve hem de politik olan örgüte tahsis edilmelidir.

2) Silahlı mücadele olmaksızın, belirli bir öncü yoktur. Uygun şartlara rağmen silahlı mücadelenin bulunmadığı yerlerde bunun sebebi, henüz politik bir öncünün olmamasıdır. (Halen silahlı mücadele için şartların bulunmadığı, fakat buna karşılık kuvvetli bir militan kitle hareketinin varolduğu Uruguay'da örneğin durum böyle değildir.) Bu ülkelerde yerleşmiş bir ülke olmamasının sebebi, bütün sol kanat kuruluşlarının öncülük makamında eşit olarak hak iddia etmelerindedir. Eğer bunların hepsi de bu makama aynı derecede layık iseler, bunların içinde sadece bir tanesi ile ilişkileri sürdürecektir, gerçekten temsil kabiliyeti olan bir öncünün kurulması kolay olmayacaktır. Bu gibi şartlar altında sekterlik hem gülünç hem de temelsizdir. Fidel daha geçenlerde, "*Ne bir tarikata ne uluslararası mason cemiyetine, ne de herhangi bir kiliseye bağlı değiliz.*" diyordu. Devrimci zorunluluklarını yerine getirmeyen Marksist-Leninist partiler, tehlikeye düşen çıkarlarını korumak üzere bir birlik kurarak yeni teşkilatlar ve devrimci hareketleri önlleyici bir hale gelmekten alakonulmalıdır. Taşdıkları isim ve benimsedikleri ideolojiyle, halk öncülüğünün yerini işgal etmektedirler; fakat eğer bu yeri bilfiil işgal etmiyorlarsa, boş tutmalarına da izin verilmemelidir. Devrim, kimsenin tekelinde değildir. Fidel son aylarda tekrar tekrar, "*Politikamız bütün sol gruplarla ve halk kuruluşları ile, Havana Deklarasyonu gereğince aktif ilişki kurmaktır.*" diyordu. Bir seçim süresi için kurulan bir ittifak ya da burjuva grupları arasında kaybedilen iktidarı ele geçirmek üzere kurulmuş bir pakt olmayıp, hakiki bir devrimci cephe olmak niyetindeyse, böyle bir cephenin silahlı mücadeleden önce kurulması çok güçtür. Geniş bir anti-emperyalist cephe, ancak halk savaşı yoluyla kurulur. Öteki ülkelerin aksine, devrimci Küba ondan destek isteyenlere sade-

ce şu şartı öne sürmektedir; öncülük iddiasında, emperyalizme karşı sadece sözle değil eylemle de karşı koymak gerekir. Üçüncü Enternasyonal'e katılmak isteyen bütün Marksist kuruluşlar için Lenin de aynı şartı koymuştu. Marksist-Leninistler Lenin'in şu sözlerini de kendilerine uygulamalıdır: *"Sosyal-demokratların ne düşündüklerini bilmek için ellerine bakınız, dillerine değil."*

3) Bugün Latin-Amerika'da emperyalizme karşı mücadelenin, sonuç üzerinde kesin etkisi olduğunu hiç kimse görmemezlikten gelemez. Mademki bu mücadele sonuç üzerinde bu derece kesin rol oynuyor, başka şeylerin hepsi de ikinci derecede önemlidir demektir.

Kitlelerin emperyalizme karşı silahlı mücadelesi, uzun sürede, halkı sosyalizme götürecektir bir cepheyi kendiliğinden yaratabilecektir; kendisini reformculuk ya da mevcut öteki kuruluşlarla ilişkiler çerçevesi içinde değil, emperyalizmle olan ilişkileri bakımından değerlendirmelidir. Faaliyetlerinin hızını reformcuların hareketsizliğine göre ayarlarsa, yalnız zaman kaybetmekle kalmaz, sonuç üzerinde kesin olanı, ikinci derecede olan şeylere feda etmiş olur.

Üstelik, kararsızlığa son vermenin en iyi yolu şartların olgunlaştığı yerlerde hemen emperyalizme ve onun yerli ajanlarına karşı taarruza geçmektir. Böylece sorun tersine çevrilmiş olur. Durumlarını devrimcilerin zıttına değil, devrimcilere göre ayarlamak artık ara yerde kalanlara düşecektir. Gerçeğe ve ortadaki bir emrivakiye göre hareket çizgilerini çizmek zorunluluğunu duyacaklardır. Eğer emperyalizme karşı mücadeleye katılırlarsa, bu, herkesin yararını olur; yok böyle yapmayıp geri dururlarsa kendilerine yazık olacaktır, çünkü bunların bir kıyıya atılmaları için tarih gereğini yapacaktır. Başarılı bir pusu harekâtı, şu ya da bu Amerikan ülkesinde ortaya çıkabilecek reformcu yüreksizler için en iyi cevaptır.

Küba Devriminden ve Santa Domingo'nun işgalinden beri Latin-Amerika'da olağanüstü bir durum vardır. Deniz piyadeleri, hareket eden herşeye, hangi partiye bağlı olduğuna bakmaksızın ateş etmektedir. Hem bu, *olağanüstü durum*, hem de ilke bakımından silahlı bir devrimci cephe zorunluluktur. Kavganın yükselen bir çizgiyi izlediği ve halk kuvvetlerinin olağanüstü duruma cevap verdiği yerlerde kuvvetler manyetik birlik alanına doğru hareket etmektedirler. Başka yerlerde dağınık ve zayıf durumdadır-

lar. Olaylar, bütün gayretlerin sosyalist prensipler temeli üzerinde bir birliğe ulaşmak amacıyla, silahlı mücadelenin pratik olarak organizasyonu üzerinde toplanması gereğine işaret etmektedir.

Bugün Latin-Amerika'da silaha sarılanlar, bu hareket çizgisi etrafında toplanmışlardır. Silahlı mücadeleye yaklaşan bütün gruplar da bu çizgiye doğru dönmektedirler. Bunda ne rastlantının rolü vardır, ne de *fesat yuvalarının*. Oligarşilerin zannettikleri gibi, kimşenin işaret falan verdiği yok. Bu aynı çizgide buluşma sadece akıl bir gereğidir. Belli bir tarihsel durumda, devrimi yapmaya karar verenler arasında tek bir ortak nokta üzerinde birleşmek zorunluluğu vardır.

REGİS DEBRAY
VE BREZİLYA DEVRİMCİ HAREKET
J. QUARTİM

* Bu metin, Brezilya'daki silahlı devrimci örgütlerden birisi olan VPR'nin saflarında yer almış J. Quartim tarafından 1968 Ekim'inde kaleme alınmıştır. 1969 yılında Paris'te *Les Temps Modernes* tarafından ilk kez yayınlanan metin, Ocak-Şubat 1970 tarihli *New Left Review* dergisinin 59. sayısında İngilizce olarak yayınlanmıştır.

Brezilya'da şehir gerilla savaşını ilk başlatan örgüt olan VPR'nin, o tarihteki görüşlerini içeren bu yazı, ülkemizde ilk kez 1974 yılında THKO saflarında ortaya çıkan tartışmalar çerçevesinde çevrilmiş ve az sayıda dağıtılmıştır. 1974-1976 yılları arasında silahlı mücadele üzerine yürütülen her tartışmada şu ya da bu oranda atıf yapılan J. Quartim'in Regis Debray eleştirisi, kendi içinde taşıdığı tüm yanlış ve eksikliklere rağmen, bu dönemde silahlı devrimci mücadelenin politikleşmiş bir askeri savaş olup olmadığı yönündeki tartışmaları kesinkes sona erdiren bir özelliğe sahip olmuştur. Yazının, THKO'nun Nurhak kır gerilla deneyimi üzerine başlayan iç tartışma ve bu deneyimin genel değerlendirilmesi içerisinde ve THKO içinde çoğunluğun silahlı mücadeleyi ve gerilla savaşını reddetmesiyle sonuçlanan bir süreçte ortaya çıkması, yazının kendi içinde bir eleştirisinin yapılmasını engellemiştir.

Burada yayınladığımız metin, *A Yayınları* tarafından 1979 yılında yayınlanan "*Regis Debray ve Brezilya Devrimci Hareketi*" adını taşıyan kitapçıktan alınmıştır.

Regis Debray'ın ortaya atmış olduğu Latin-Amerika devrim stratejisi, tartışmaların önemli bir aşamaya getirmiştir. Ortodoks komünist partilerinin reformizmi ile bunlara karşı olan sol akımlar aralarına bir çizgi çekmişlerdir. Bu görüşler, aynı zamanda, sol akımı da ikiye bölmüştür. Bir yanda proletarya devriminin ana görevinin gerilla fokusu kurmak ve geliştirmek olduğunu savunanlar, öte yanda çürümüş komünist partilerinin ve koltuk solcularının radikal unsurlarının, “Komünist İşçi Partisi”, “Devrimci Komünist Partisi” (sanki işçi partisi komünist, komünist partisi devrimci olmazmışcasına) gibi parlak isimler altında biraraya getirmeye çalışırlar. Debray'ın en önemli başarısı, örgütlenmesi şehirlerde merkezilemiş olan komünist partilerinin, iktidarın ele geçirilmesi için proletaryaya önderlik etme yeteneğinden yoksun bulunduğunu göstermek olmuştur. Latin-Amerika'daki sınıf mücadelesinin özel koşulları, yeni bir tip öncüyü, gerilla kolunu gerektirmiştir. Latin-

Amerika'daki devrimci deneyi sistemize etmeye çalışan bu görüşlerin etkisi büyük olmuştur. “*Devrimde Devrim*” adlı kitabın yayınlanmasından sonraki bir yıl içinde Brezilya solu Debray'ın yanında ya da karşısında yer almak zorunda kalmıştır.

Bundan sonra sorunlar, hem daha açık, hem de daha karmaşık hale gelmiştir. Debray'ın kitabı bir bakıma soldaki ideolojik tartışmanın geçmiş bir aşamasına ait olarak kalmıştır. Bu, tartışmanın şiddetini yitirdiği anlamına gelmez. Tam tersine, Debray sorununu lehte ya da aleyhte açmanın koşullarını yaratan “ya gerilla, ya parti” sorusunun ortaya çıkardığı ideolojik ve stratejik kutuplaşmanın bizzat kendisiydi. Bir başka deyişle, Debray'ı aşanlar onun fikirlerini reddedenler değil, bu görüşü *derinleştiricilerdir*. Solun büyük çoğunluğu bunları reddetmeye devam ediyor: Bunlar, emperyalizme karşı ve sosyalizm için mücadele tarihsel görevine sadece sözde bağlı kalan müzmin oportünistlerdir. Bugün gerçek devrimciler ABD emperyalizminin egemen olduğu toplumlarda iktidar alternatifi olabilecek bir gücün, ancak ve yalnız, en yüksek biçimi devrimci halk ordusu olan gerilla fokosunun teşkil ettiğini, devrimci halk savaşı ile zafer kazanılabileceğini bilmektedirler.

Debray'ın görüşlerini derinleştirmek neden gerekiydi? Bu soru başka bir soruya bağlıdır: Bunları kim derinleştirdi? Ya da en azından kim bu işi yapabilecek hale geldi? Devrimci teori olmadan devrimci pratik olamayacağına göre, devrimci pratik olmadan da devrimci teori olamaz. Gerçekleştirilemeyen ya da gerçekleştirilmesi halinde toplumun değişmesine önderlik edemeyen teori, hiçbir zaman pratiğin bütün gerçeklerini önceden tam olarak belirleyip, bunlara ayrıntılı çözümler getiremez. Yaratıcı bir şekilde uygulama alanına konulduğu ölçüde eksiklikleri ve sınırlılığı ortaya çıkar. Bu yüzden devrimci pratik teorisinin sürekli olarak yeniden formüle edilmesi ve sürekli gelişmesidir. Yalnız bulanık beyinli küçük-burjuva entelektüellerine göre, teori ve pratik arasında kesin bir ayrılık vardır. Bu nedendir ki, Debray'ın teorisini derinleştirmek durumunda olanlar, ancak Che Guevara'yı, Küba Devrimi'ni, Vietnamlıların kahramanca mücadelesini ve genel olarak sömürülen halkların savaşan öncüsünün en büyük düşmanı ABD emperyalizmi ile dünya çapında çatışma örneğini izlemeye çalışırken onun teorisini somut pratiğe uygulama yolunda çaba harcamış olanlardır.

Brezilya devrimcileri, geleneksel örgütlerinin oportünizmin-

den kopma süreci içinde kaçınılmaz olarak Debray'ı güvenilir bir rehber olarak görmüşlerdir. Aynı derecede kaçınılmaz olarak, onun tezlerini harfi harfine kabul ettiler. Ve bir süre için (bunları somut pratiğe uygulamak için gereken zaman), "*Devrimde Devrim*"in sınırlılığını anlayamadılar. Bu eser, kendileri için devrimin başlıca bütün teori ve örgütsel sorunlarını çözüme bağlamış gibi geldi onlara. Bir kez bu kitap okunduktan sonra, artık devrimci yoldaşları ile buluşmak, sırt çantalarını, mataralarını, silahlarını, haritalarını, pergellerini kapıp dağa çıkmak kalıyordu yalnız.

Ama sorunlar bu denli basit değildir. Eski partiden, işçi sınıfı ile bağları koparmaksızın nasıl ayrılacaktır? Gerilla kolu için sömürülen yığınların desteği nasıl sağlanmalıdır ki, gerilla kolu sadece kendisinin değil, sömürülen yığınların da öncüsü olabilsin? Emperyalist baskıya başarıyla direnebilecek bir gerilla cephesi ağı somut olarak nasıl örgütlenebilir?

Debray, fokonun en önemli görevi, yani hazırlanması konusunda hiçbir öneri getirmemiştir. Tahlillerde silahlanmış, teçhiz edilmiş, düzenlenmiş ve yerleştirilmiş varsaymıştır.

1967'de böyle sorular sormak, bir süre daha kentlerde kalmamızı ve stratejik harekete başlamamızı engellemek için ortaya atılmış oyalayıcı manevralar, salt oyalama olarak görülebilirdi. Ama 1967, aynı zamanda, Bolivya gerillalarının geçici olarak bozguna uğradıkları ve Che Guevara'nın katledildiği yıldır. Latin-Amerika devriminin en büyük kahramanının yönettiği bir grubun yanlış yapacağına inanmak oldukça güçtü. Sadece hazırlık yanlışlıkları (eğitim alanları ile harekât alanlarının birbirine karıştırılması, ilişkilerdeki düşüncesizlik, karargahların, haritaların, erzakın daha önceden hazırlık yapılmaksızın anında temin edilmek istenmesi) değil, aynı zamanda kavram yanlışlıkları, ne yazık ki Guevara, fokoya destek olması için bir politik cephe kurmak gibi büyük bir yanlışa düşmüş, bu cephe içinde uzlaşmaz değilse bile, birbirlerine muhalif gruplara bağlı çok farklı teorik ve stratejik görüşlere sahip bürokrat ve oportünist unsurları biraraya getirmiştir.

Bu yanlışları ve bunun yol açtığı trajediyi Debray önceden görmemiştir. Bolivya köylülerinin gerillanın kahramanlığı karşısındaki özel kayıtsızlığının farkına varamamıştır. Debray için sosyal sınıflara ve somut toplumlara ait özgül sorunların ve isteklerin tahlili, sloganların ve programların doğru formülasyonu önem-

siz şeylerdir, aylak toplamalardır. Silahlı propagandayı yığınların desteğini sağlamak için evrensel bir formül olarak görür. Onun anlayışınca, kişinin kitlelere ne söylediğinin pek fazla önemi yoktur, yeter ki kişi bunları söylerken silahı elinde olsun. *Proletarya programının ancak silahla* savunulduğunda gerçek bir iktidar alternatifini haline geldiğini göstermek, teori ile pratiğin karşılıklı bağımlılığı üzerinde direnmek yerine, Debray, egemen sınıfın baskı aracına karşı mücadelenin kitleleri proleter devrimine kazanmak için yeterli olduğu kanısının uyanmasına yol açmıştır.

Yazılarında *silahlı propagandayı* silahların propagandasından kesinlikle ayırmamış, böylece Marksist bilimi küçümseydiğini ortaya koymuştur.

1968 yılında Brezilya'da, silahlı mücadeleye hazırlanma deneyleri başlamıştır. Debray'ın devrimci teorisini deney alanına koyan devrimci pratik budur. Bu deney şimdiye dek bize ne öğretmiştir? Teorinin doğrulandığı söylenebilir mi? Yoksa bu konuda karara varmak için henüz vakit erken midir? Biz devrimci pratiği –henüz bir tohum halinde olsa bile– Marksizmin bilimsel ilkelerinin ışığı altında geliştirmek için vaktin hiçbir zaman erken olmadığına inanıyoruz.

Eğer diyalektiğin yasaları varsa, bunlardan birine göre, gerçek bütünseldir. Bu yasanın ışığı altında bakılırsa, Debray'ın teorisi *asılsız bir hale gelmiştir*. Çünkü tamamlanmamıştır. Bunu söylemekle teorinin devrimci sürecin bütün görünüşlerini, aşamalarını, sorunlarını incelememiş olduğunu kastetmiyoruz. Eğer eleştirmiz kendini sınırladılmış olsaydı, o zaman eleştiri olmaktan çıkardı. Çünkü hiçbir teori, gerçeğin karmaşıklıklarını önceden düşünsel (teorik) planda tam olarak aydınlatamaz. Bu nedenle, Debray'ı söylemedikleri için eleştirmiyoruz. Ama kendisi için koyduğu teorik hedeflere ulaşmak amacıyla *söylemiş olması gereken şeyler* için eleştiriyoruz.

Debray, kendine özgü tipte bir teorisyen, bir Marksist entelektüeldir. Bir Marksist entelektüel, politik kadrodan biri olabilir. Debray böyle değildir. Bir entelektüel ne kadar çok gözlemlemiş, ne kadar çok çalışmış, çok okumuş olursa olsun, devrimci sorunlar ve görevler konusundaki değerlendirmeleri, daima dışardan olacak, bunları hiçbir zaman çözümlenmesinin, örgütün yaşayabilmesini belirleyecek, kendi acil sorunları olarak benimseyemeye-

cektir. Devrim, sadece genel görünüşü ve kaba çizgileriyle entelektüellerin beyninde var olabilir, ya gerilla ya parti... Bir hareketli stratejik kuvvet olarak mı, yoksa partinin silahlı kolu olarak mı gerilla; kır gerillası; günümüzde kır gerillasından çıkarılacak dersler ve geçmiş deneyler, entelektüel Debray'ın üzerinde çalıştığı kavramlar bunlardır. Geçmişlerinde "komünist" militan olan bir sürü bürokratin strateji dersleri verdiği su götürmez bir gerçektir. Ama entelektüelin durumu bu derslere bazı kısıtlamalar koymaktadır. Bazı temel görüşleri hala geçerlidir, ve katkısının önemini hatırlatmaktadır. İsyancı göz boyamaların eleştirisi, öz savunma, Latin-Amerika'da kırsal alanlarda "Çin halk savaşı kavrayışı" vs. öteki formülasyonları daha az memnun edicidir. Ve sebepsiz yere oportünist "sol"un kötü niyetli saldırılarına karşı savunmasız kanatlar bırakmaktadır. "Dağ, burjuva ve köylü unsurları proleterleştirir; şehir, proletaryayı burjuvalaştırır." (Bkz. R. Debray, *Devrimde Devrim*) Bu eğlendirici budalalığı çürütmek çok kolaydır: Ekim Devrimi'ni "burjuvalaşmış" Petrograt proletaryası yapmıştır ve "burjuvalaşmış" İspanyol milisleri Madrid kapılarında faşizme karşı iki yıl kahramanca direnmişlerdir.

Daha kötüsü var. Sorun sadece cümlelerde değildir. Bunun arkasında parlak yalınlık ve dogmatizm karışımı ile Debray'ın "Stalinist formülasyonu" yatmaktadır. (Latin-Amerika'daki öncünün niteliğini ve stratejinin karakterini mükemmel bir şekilde tam olarak kavrayış ve sunuşu bunu kavrayan ideolojik ve teorik temel yüzünden değerinden pek çok şey yitirmiştir.) Bu cümlelerin kelime kelime yorumlanması, bizi, gerilla fokosu harekâtının başlamasından önceki hazırlık aşamasını küçümsemeye, kitle hareketlerinin kendiliğindenciliği kavrayışına, silahlı propagandanın yararını abartan fokoist bir anlayışa, sosyal ve politik analizlerde formalizme ve skolastizme ve de sonuç olarak, öncünün ve devrimci sınıfların örgütlenişinde militarizme götürür. Bu sorunların her birisini derinlemesine incelemek zorunludur.

I. EKONOMİK HAZIRLIK AŞAMASININ KÜÇÜMSENMESİ

Yazının hiçbir yerinde Debray, gerilla fokosunun nasıl ve kim tarafından hazırlanacağı sorusunu ciddi olarak ortaya atmamış-

tır. *Pratik bu sorunun temel sorun olduğunu göstermektedir.* Çin ve Vietnam tipi devrimci savaşın Latin-Amerika'ya mekanik olarak aktarılmasını kesin bir şekilde eleştirmesine olanak tanıyan duru zekâsı, Debray'ı, Küba Devrimi'ni körü körüne taklit etmeyi savunmaktan geri koymamıştır. Bu yanlış doğru bir evrensel amaçtan yola çıktığını haklı bir gerekçe olarak gösteren, dönemlere karşı savaşımdır. Ama Küba Devrimi'nin bir daha tekrarlanabileceği durumlar ile tekrarlanamayacağı durumları kesinlikle birbirinden ayırtetmek gerekir. Debray bunu yapmamıştır. Bunun yapılabilmesi için, Küba Devrimi sırasındaki ve şimdiki kuvvet ilişkilerinin ve dünya çapındaki sınıf mücadelesinin karakterinin doğru bir tahlili gerekir.

“Sol” oportünistlerin gerilla savaşı stratejisini tartışmak için kullanabilecekleri ender konulardan birinin üzerinde ciddiyetle durmak gerekir. Sanki Venezüella komünist partisinin reformist bir parti olduğu için değil de, parti olduğu için gerillaya ihanet ettiği öne sürülmektedir. Bu tartışmanın doğru yanıtı nedir?

Başlangıçta şu kabul edilmelidir ki, Debray'ın büyük eksikliği, “parti” ve “gerilla” soyut kavramlarını kullanma biçiminden ortaya çıkmaktadır. Geleneksel komünist partilerinin ihanet ve sapmaları, sanki politik sapmalara yol açan teorileri değil de, tam tersi örgütsel yapılarıymış gibi, parti olarak örgütlenmelerine bağlanıyor. Materyalist diyalektiği kullanmak, program, parti ve sınıf mücadelesi kavramı ile mücadelenin pratik yöntemleri arasındaki karşılıklı bağımlılığı incelemek, reformist pratiği haklı gösteren şeyin reformist teori olduğunu göstermek yerine, Debray, böyle bir parti örgütlenmesinden tümevarım yolu ile oportünist strateji ve küçük-burjuva sapmaları çıkarıyor.

Debray'ın özümsemeyi başaramadığı kalıcı bir Leninist miras vardır ki, onun yanlışlarını açıklar. Sınıf mücadelesinin her aşamasında, her özel konjonktüründe devrimci stratejinin bilimsel formülasyonu. Lenin, hiçbir zaman sınıf tahlilini, teorik çizginin işleyişini ve öncü örgüt biçiminin tartışmasını birbirinden ayırmamıştır. (Debray bunu yapmıştır.) Bu cephelerden herhangi birini kesinlikle açıklamış kabul edip, dikkatini yalnız diğerleri üzerinde toplamaya çalışmıştır. Evrensel stratejik hedefler ile her an mücadelenin her kesimindeki özel görevler ve yapısal koşullar ile konjonktürel koşullar arasındaki farkı hiçbir zaman akıldan çıkarmamıştır.

Debray'ın önemsemediği gerilla *fokosunun* hazırlığı, tüm devrimci savaş içerisinde en az ötekilerden herhangi biri kadar önemli temel bir basamaktır. Bu basamak, Debray'ın yazılarında devrimci sürecin bir aşaması değil de, devrimin bir çeşit tarih öncesi olarak yer alır. “*Devrimde Devrim*”in sonunda, kesin olarak “politik harekete girmek isteyen biri askeri fokodan geçmelidir” der. Bu yüzden, en önemli soru –ne yapmalı?– ile karşılaşan devrimcilere verdiği yanıt çok basittir: Bir askeri foko kurun. Taktik soruya da –askeri foko nasıl kurulur?– verdiği yanıt aynı ölçüde basittir: Askeri eğitimle kadroları bir araya toplayın, para ve teçhizat edinin, hareket alanlarında depolar kazın, savaş alanlarını tanıyın, hareket savaşını ile düşmanı oyalamak için bekleyin.

“Başarılı bir pusula, işkencecinin yok edilmesi, nakledilen silahlara el koyuş, bunlar herhangi bir Amerikan ülkesinde ortaya çıkabilecek reformist yüreksizliğe en iyi yanıtıdır.” (R. Debray, *Devrimde Devrim*)

Debray'ın göremediği, gerilla mücadelesini başlatmaya hazır olan bir devrimci örgütün en önemli sorununun bu olmadığıdır. Daha kötüsü, yalnızca askeri eylemlerin *politik etkilerine* önem vermek, politik sorunları askeri mücadelenin içinde boğmaktır. Çünkü, sorun, gorillere ve kukla ordularına karşı nasıl ateş edileceğini bilmekte değildir; ama bu işi nasıl yapmalıdır ki, devrimci sınıflar, a) silahların kendi öncüler tarafından atıldığını anlasınlar ve b) onun başlattığı kampanyaya her yoldan ve her seviyeden katılsınlar.

Asıl sorun bunun nasıl yapılabileceğini bilmek sorunudur.

Öncü tarafından gerçekleştirilen pusular, cezalandırmalar, kamulaştırmalar ve askeri-politik eylemler, Debray'a göre, “reformist yüreksizliğe en iyi yanıtıdır”. Biz, sorunun bu şekilde konulmasını son derece büyük bir talihsizlik sayıyoruz –ki bu yanlış demek değildir. Silahlı mücadele reformizme yanıt değildir. Bu işle uğraşanlar bunun pekâlâ farkındadırlar. Karşılaştıkları en büyük güçlük, silahlı eylemleri başlatmak ya da gerilla eylemlerini başatabilecek kadroları kırlara göndermek değil, *bunu doğru olarak saptanmış bir stratejinin çerçevesi içinde yapmaktır.*

Aşın bir Debray taraftan, fokonun hazırlık aşaması, onun üç klâsik metnini yazmaya sevk eden ön düşünceler arasında yer almıyordu ve bu nedenle bu tür eleştiriler boş ve değersizdir diye-

bilir. Biz bunları kabul etmiyoruz.

Politik bir metin (ve Debray'ın hocası Althusser genel anlamda teorik metnin ne olduğunu göstermiştir) sadece söyledikleri açısından değil, söylediği şeyler ile ima ettiği, “söylemedikleri” açısından da önem taşır. Debray'ın metninde “söylenmemiş” olan, onun tamamen ihmal ettiği, kendi yasaları ve zorunluluklarıyla sınıf mücadelesinin *özgül bir aşaması* olan devrimci savaşın *hazırlık aşaması*dır ki, bu proletarya devriminin tarihsel görevlerinin sorumluluğunu üstlenmiş olan siyasi bir örgüt tarafından Marksistçe, yani bilimsel ve devrimci bir tarzda ele almayı gerektirir.

Gerilla kolu, proletarya öncüsünün hareketli stratejik gücüdür. Aynı zamanda, sınıf mücadelesinin en yüksek düzeyidir. Ve proletarya öncüsü, buna ulaşırken, böylece kendini objektif olarak kurmuş olur. Ama ana mücadele tek mücadele değildir ve salt ana mücadele ile uğraşan bir örgüt kitlelerden kopar ve egemen sınıflarla karşı karşıya geldiğinde kitlelerden kendisini tecrit edilmiş olarak bulur. Bu, devrimci örgütün tüm popüler mücadele ile tüm mücadele biçimlerinde hazır bulunması ve sonra sınıf mücadelesinin “nihai anı” olarak stratejik hareketi başlatması anlamına gelmez. Bu anlayış, sadece sınıf mücadelesine oturdukları yerden katılmaya kalkışan ve ancak iktidar ele geçtiğinde yerlerinden kalkarak kokuşmuş bürokratların kafasında bulunur. Böyle düşünenler için ele geçirilecek iktidar yoktur. Biz, devrimci örgütün kendisini tamamen gerilla kollarının stratejik harekâtına vermesine karşı çıkarken, bununla iki sapmayı da reddediyoruz:

1) Baskı aygıtı ile kesinkes karşı karşıya gelmeyi sadece öncünün görevi sanan ve sınıf yerine öncünün devrim yapacağına inanan darbecilik. (Blanquizm ya da militarizm)

2) Kitlelerin kendiliğinden gerilla örgütlerine katılacağını ve hareketli stratejik kuvveti kendi öncüleri olarak tanıyacağını iddia eden kendiliğindencilik. (spontanizm)

Brezilya'daki devrimci savaşa hazırlık deneyi, bu sapmaların en tehlikelisini ve bunlardan kaçınma yollarını göstermiştir. Yeni bir Caparao ya da yeni bir Camiri'den kaçınmak için bazı önemli dersler çıkarılmalıdır.

Birincisi, pratik içindeki birçokları gibi Debray da, bir temel ilkeyi görmezlikten gelmiştir: Gerilla, devrimci eylemin başlangıcı değildir. Debray'ın kelime kelime sekterce yorumlanması (Debray'ın

kendisinin öyle yorumlar yapılmasını mümkün kıldığını göstermiştik) kendisi için, yapılan askeri ve lojistik hazırlıklar hariç, geriladan önceki tüm politik çalışmayı oportünist olarak yorumlamaya yol açar. Bolivya deneyi göstermiştir ki, şehirlerde oportünist bir politikaya yol açan şey öncü görevlerinin böylesine militaristçe basitleştirilmesidir. (Kırlarda savaşın) Çünkü Bolivyalı devrimciler sadece fokoyu düşünmüşler ve gerilla kolunun desteklenmesi için gerekli politik-askeri çalışmaları müzmin oportünistlerin eline bırakmışlardır. Bu kimseler, devrimin görevlerini üstlenmek konusundaki yetersizlikleri herkesçe bilinen bu politik örgüt militanları, işi Che Guevara ve arkadaşlarına ihanet etmeye kadar vardırmışlardır.

Böylece tüm halkın savaşı olan gerilla savaşını hazırlayacak devrimci örgütün gerekliliği ortaya çıkmış oluyor. Bu örgütün ana hedefi (stratejik hareket) gerilla kolunu yaratmak ve geliştirmektir, ama evrensel hedefi, tüm halkın savaşıdır. Kendiliğindencilerin yaptığı gibi, popüler mücadelenin tüm biçimlerinin gerilla koluna objektif olarak yardımcı olacaklarını iddia etmek bir anlam taşımaz. Öncü ile kitleler arasındaki bağı kurarak, devrimci pratiğin temel kuralına –ne daha az, ne daha çok, kitlelerden sadece bir adım önde– saygı göstererek bu yardımı titizlikle tasarlamak bir anlam taşır ancak. Öncüler tarafından başlatılan mücadeleye girmeleri kitlelere bağlı değildir; kendisini kitlelerin devrimci birikimlerini değerlendirecek biçimde örgütleme öncünün görevidir. Eğer öncüler, sınıf mücadelesinin somut sürecinden kopmak istemiyorlarsa, objektif olarak devrimci olan sınıflarla sağlam bağlar kurmayı baskılamalıdır. Gerilla kolunun hazırlığı demek olan başlangıç aşamasından itibaren, ister örgütsel, ister politik olsun, her iki durumda da, işçileri, köylüleri ve çıkarları proletarya doğrultusunda olan küçük-burjuvazinin bazı kesimlerini kapsayan kitle hareketlerinin doğru çizgisini temsil etmelidir.

II. SİLAHLI MÜCADELENİN ÖNEMİNİN FOKOCU TARZDA ABARTILIŞI

Debray'ın yazılarında silahlı propagandanın silahların propagandasından kesinkes ayrılmadığına değinmiştik. Burada bir kelime oyunu değil, temel bir sorun yatmaktadır.

“*Devrimde Devrim*” kitabında Debray, Latin-Amerika’daki ve Asya’ daki devrimci savaş koşullarında değişiklik olduğunu gösterdikten sonra, Latin-Amerika devriminde silahlı propagandanın özgül niteliğini tespit etmeye kalkışmaktadır.

“Propaganda ve ajitasyon çalışmaları –yani örgütü halka tanıtırma ve anlatma, bölgesel yönetimi kitle örgütüne dönüştürme çabaları– temel sorun olur ve ilerdeki savaşlar buna bağlıdır. Propaganda savaşın kurtarıcı yapısına tanıklık eder ve bu mesajı yavaş yavaş kitlelerin bilincine yerleştirir. Bundan başka üretimin örgütlenmesine, vergi toplanmasına, devrim yasalarının anlaşılmasına yardımcı olur.” (R. Debray, *Devrimde Devrim*)

Debray devam ediyor:

“Bugün Latin-Amerika gerilla hareketlerinde bu eylemlerin gündeme alındığı bir aşamaya gelindiğini görmedik... Bir başka deyişle, silahlı propaganda askeri harekattan önce gelmez, askeri harekâtı izler. Silahlı propagandanın işi gerilla cephesinin dışından çok içindedir. Önemli olan şudur: Mevcut koşullar altında en önemli propaganda biçimi askeri eylemdir.” (R. Debray, *Devrimde Devrim*)

Bunu okuyunca Debray’a olan saygımıza rağmen, yukardaki sözlerle yanıt olarak yine onun bir sözü aklımıza geldi: “*Bazı politikalar kriminolojinin ihtisas alanına giriyor...*” Bu bölümler, gerçekten böyledir. Bizim militarist Debray’ın kendisi, mevcut aşamada politik yanın askeri yana indirgenmesinde diretir.

Babacan diyebileceğimiz bir devrimci pratik, anlayışını gizlemektedir. Öncüler kitleleri “daha sonra” politik açıdan kazanabilmek için önce askeri açıdan kazanmalıydılar. Öncü güç, egemen sınıfın baskı aygıtına karşı verdiği savaşın başlangıç aşamasında kimseye karşı değil, sadece kendine karşı sorumludur. Dağda ve ormanda yaşayan köylüler artık kırsal alanın parçalandırlar. Konuşan silahlar ve yalnızca silahlardır. Bolivya’da böyle olmuştur. Orada neler olduğunu anlatmak için köylülerin Che Guevara ve yoldaşlarının kahramanca mücadelesini anlayamadıklarını söylemek yetmez. Çünkü Che Guevara onları kazanmanın gerekli olduğunu bilen bir insandır.

Che Guevara günlüğünün 1967 Mayıs’ı bölümünde o dö-

nemin en önemli karakteristikleri arasında köylülerle birleşme konusunda kesin eksiklikler yer alır.

“Bize karşı olan korkularını yitirmeye başladılar. Onların saygısını kazanmak yavaş ve sabır isteyen bir görevdir.” (Che Guevara, *Bolivya Günlüğü*)

Haziran ayı özetinde Che Guevara yeniden aynı konuya değiniyor:

“Köylülerin birleşmesinin eksikliğini hissetmeğe devam ediyoruz. Şu kısır bir döngüdür: Bu birleşmeyi sağlamak için kalabalık nüfuslu alanlarda kalıcı eylemler koymak ihtiyacındayız ve bunu yapmak için daha fazla adama ihtiyacımız var.” (Che Guevara, *Bolivya Günlüğü*)

Aynı ifade Temmuz ayında trajik bir tek düzelikle tekrarlanır:

“Eski köylü tanıdıklar tarafından bazı cesaret verici kabul işaretleri veriliyorsa da, köylülerle birleşme eksikliği kendisini hissettirmeye devam ediyor.” (Che Guevara, *Bolivya Günlüğü*)

Yani gerilla savaşlarını askeri mücadele aracıyla *politik olarak* alevlendirdikleri eski ilişkiler. Askeri kamulaştırmaların basit yankısı cesaret, gerilla kolunun ispatladığı savaşıllığı ve mahrumiyete katlanışı, kendi başına yığınları öncü gücün çevresinde toplamaya yeterli değildir.

Bunu izleyen iki ay boyunca gerilla kolunun askeri çöküşü başlar. Politik tecrit daha da belirgin hale gelir.

“Hiçbir ilişki kurmadan ve yakın gelecekte de kuraçağımıza dair geçerli bir umut ışığı olmadan devam ediyoruz. Onlarla daha önce kurduğumuz küçük ilişkileri gözönünde bulundurursak, bunun nedenlerini anlayabiliriz” (Che Guevara, *Bolivya Günlüğü*, Ağustos ayı özeti)

“Ordunun eyleme daha etkili bir biçimde karşı koyması ve köylü yığınlarının artık yardım etmemesi ve hatı ihbar etmesi. Durum geçen aykinden farksız.” (Che Guevara, *Bolivya Günlüğü*, Eylül ayı özeti)

Ama Debray'ın görüşlerinin tersine, Che ve İnti Perodo, silahlı propagandayı, ancak silahlar devrimin hedeflerini kitlelere doğru olarak açıklamasıyla desteklenirse propaganda sayıyorlardı. Örneğin, Eylül'ün 22'sinde Bolivyalı gerillalar şöyle yapmışlardır:

“Gece İnti, bölge okulunda 15 kişilik suskun ve şaşkın köylü grubuna devrimin hedefleri konusunda dersler verdi.” (Che Guevara, *Bolivya Günlüğü*)

Ne politik başarısızlığı mekanik olarak açıklayan askeri başarının eksikliğidir, ne de askeri çöküşü mekanik olarak açıklayan politik başarısızlıktır. Bu iki yan sürekli diyalektik ilişki içindedir. Şöyleki, politik başarıya dönüştürülemeyen askeri başarı, bir askeri başarı olmaktan çıkar ve askeri mücadeleye yol açmayan bir politik çalışma, politik çalışma değildir.

Debray'ın öne sürdüğünün aksine, bu dönemde Latin-Amerika'daki sınıf mücadelesini karakterize eden politik yandan önce gelen askeri yan (darbecilik, Blanquizm ya da militarizm) değildir; emperyalistlerin ve yerli işbirlikçilerinin sınıf egemenliklerini sürdürdükleri koşullar altında sömürülenler için başlangıcından itibaren politik-askeri mücadele olmayan politik bir tercih söz konusu olamaz.

Che'nin sözleriyle, eğer eski köylü tanıdıkları olmazsa, emperyalist baskı gerillaların çevresindeki stratejik kuşatmanın etkisini artıracak ve onları Che'nin sonsuz kahramanlığı bile kurtaramayacaktır. Silahlar kördür.

Bu nedenle, silahlı propagandanın abartılması dediğimizde, silahlı mücadele olmaksızın devrimci propaganda olmaz önyargısından yola çıkıyoruz. Debray'ın yanışı, aralarında salt küçük ilişkiler varsa, gerilla kolunun köylülerle birleşmesinden yoksun kalmasının mantıklı olduğunu unutarak, silahlı eylemi kendi başına propaganda olarak değerlendirmesidir. Gürültü çıkarsalar bile, silahlar sağırdır. Sınıf düşmanlarının baskı aygıtına karşı ana mücadeleye girişmekle gerillalar, sömürülenlere objektif olarak proleter iktidarı öneriyorlar. Ama bu objektif sürecin sömürülenlerin bilincine yansımalarının birçok yolu vardır. Eğer gerillalar sömürülenlere yakın iseler, alıcı kulaklar bulma şansları büyüktür. Ama tüm alıcı kulaklar vurulan gerillaların silahlarını devralan öteki eller haline getemezler. Aynı şey, öncü mücadelesini proleter devrimiyle objektif olarak ilgilenen sınıflara tanıtma biçiminde olduğu kadar, sınıf mücadelesinin, köylülüğün ve tarım proletaryasının her bir katındaki ve her bir yerdeki somut koşullarına bağlıdır.

Che Guevara, OSPAAL (Asya, Afrika ve Latin-Amerika Halkları Dayanışma Örgütü) sekreterliğine yazdığı “*İki, üç, daha fazla*

Vietnam” diye başlayan mektubunda, Roma arenalarında pleplerin gladyatörleri yüreklendirmesine benzeyen “*ilerici dünyanın Vietnam halkıyla dayanışması*”ndan söz eder. Bolivya trajedisi, belli bir ölçüde aynı durumun tekrarıdır. Gerilla savaşçıları, gladyatörler ve Bolivya köylüleri de pleplerdir. Bu neden böyle oldu ve gelecekte böyle bir çelişkidenden nasıl kaçınılabilir? Debray’ın yazıları Latin-Amerika devrimi için yaşamsal önem taşıyan bu sorulara sadece yanıt vermemekle kalmamış, aynı zamanda okuyucuya bunları unutturmuştur da bir ölçüde.

Debray’ın silahlı propaganda ile ilgili görüşlerinde olağanüstü görünen ve mekanik, şematik, anti-diyalektik karakterini ortaya koyan yan, politik ve askeri yan arasındaki *soyut karşıtlıktır*. Yukarıda politik yan karşısında askeri yana kesinlikle öncelik tanıdığını gördük. Görüşlerini haklı çıkarmak için politik çalışmaya başlamasının ve daha sonra askeri düzeye ulaşmanın imkansız olduğunu anlatmaya çalışır. “Silahlı propagandayı askeri harekattan ayrı bir aşama saymak ve öncelik tanımak” yok yere düşmanı kışkırtmak olur.

“Latin-Amerika ülkelerinin çoğundaki köylülüğün belli, sosyal, ideolojik ve psikolojik koşulları ... Olgunlaşmamış bir ajitasyon grubu, silahlı olsun ya da olmasın, gerekirse gözlenecek, açıkta bırakılacak ve tasfiye edilecektir...” (R. Debray, *Devrimde Devrim*)

Bu sözlerle karşılaşınca ortaya yapılacak iki şey çıkıyor:

a) Politik-askeri hareket demek olmayan silahlı propagandanın ne anladığını incelemek;

b) Gerilla savaşında askeri yan ile politik yan arasındaki ilişki sorununun doğru yanıtının Debray’ın savunduğu (askeri yan politik yandan önce gelir) biçimini ya da her ikisi değil de, onun hiç değinmediği bir biçimini (*devrimci savaş başından itibaren politikleşmiş askeri savaştır*) olduğu konusunda şüpheye düşmek.

Bu objektif olarak ayrı olan mücadelenin iki yanını, sadece söz olarak mı ayırmaktadır? Bir kimse, pusu kurmakla mı, yoksa toplantı ya da herhangi bir politik eylemin ardından bir köyü ele geçirmekle mi işe başlamalıdır? Sorunu böyle ele almak, stratejik harekâtın (politik-askeri) niteliğini özel harekâtların karakteriyle karıştırmak olur. Debray’ın yaptığı kesinlikle budur. Görüşlerini dile getirmek için başvurduğu ayrıncı fikirlerle dolu önyargılar Debray’ı somut olarak birleşen kavramları ayırmaya ve soyutlamaları ger-

çeğе yeğ tutmaya götürmektedir. Bu karşılaştırmaların nedenini açıklayan kuramsal yanışı belirtmiştik: Reformist komünist partilerin oportünist pratiklerinin nedeninin parti olarak oportünist biçimde örgütlenmeleri olduğunu ortaya koymadığı için mekanik olarak devrimci politikayı askeri biçimdeki örgütten ayırmaktadır.

III. KENDİLİĞİNDENCİ KİTLE HAREKETİ ANLAYIŞI

“İlk önce küçükten büyüğe doğru ilerlemek gerekir. Aksi yönde ilerlemeye kalkışmak anlamsız olur. En küçüğü halk ordusunun çekirdeği olan gerilla fokosudur. Çekirdeği yaratacak olan cephe değildir, ama çekirdek geliştikçe ulusal devrimci cephenin yaratılmasını sağlar. Sadece bir kurtuluş programının çerçevesinde değil, mevcut olan bir şeyin çevresinde cephe yaratılır.” (R. Debray, *Devrimde Devrim*)

Eğer biri çıkıp ta bir kendiliğindencilik antolojisi yayınlayacak olsa, hiç kuşkusuz bu sözleri antolojinin başına alırdı. Bütün kötü tahlillerde olduğu gibi, Debray, suni bir alternatiften (cephe mi çekirdeği yaratır, çekirdek mi cepheyi?) yola çıkıyor ve yine yanlışlığı meydanda; bir alternatifi reddediyor (cephe çekirdeği yaratmayacaktır), böylece tersini gerçek olarak gösteriyor (çekirdek ulusal devrimci cephenin yaratılmasını sağlar). Ya gerçek Debray’ın sunduğu aşamadan daha karmaşıksa? Gerilla çekirdeğinin gelişmesi ile vanlacak şey cephe değil, halk ordusudur. Ordu sadece ordulu cephe değildir. Debray’ın görüşlerinin Brezilya’ya aktarılmış biçimi gerilla çekirdeğinin gelişmesi sonucu Amazon’dan Rio Grande Desol’e kadar tüm mücadele biçimlerinin birleştirildiği bir ulusal kurtuluş cephesi yaratılacağı fikrini ima etmektedir. Ülkenin her eyaletinde ve her eyaletin her bölgesinde sadece “silahlı mücadele” için değil, *silahlı mücadeleye* hazırlanmak için en iyi kadroları kırlara gönderen, halk savaşını ilerletebilmek için malzeme birikimi yapan örgütler kurulmuştur. Debray’a göre, bu değişik her bir gerilla kolu *yerine oturmadan* önce ve bağımsız olarak aralarında bağ kurmamalıdır. (Ama sihirli bir gücün etkisiyle, aralarında taktik sorunlarda anlaşılır ve bir gün içinde birleşmeyi başarırlarsa mesele kalmaz.) Çünkü diyor Debray, sadece bir kurtuluş progra-

mı çevresinde değil, mevcut olan birşeyin çevresinde cephe yaratılır. Sonuç olarak, foko mevcut olmadıkça, bu dönemde temel mücadele biçimiyle tali mücadele biçimlerini ve temel mücadele için gerekli olan unsurları birleştirmek için, ne araç, *ne de herhangisi bir neden vardır ortada*.

Debray'ın görüşü, bizi daha ötelere bile götürecektir. Debray, “en küçükü gerilla fokosudur” demekle, *foko*, öncü örgütün ilk biçimidir, fokodan önce kelimenin tam anlamıyla öncü yoktur ve öncü ancak *kırlarda olduğu ölçüde öncüdür* demek istiyor. Burada *öncünün rolü* ile *sınıfların rolü* trajik bir biçimde birbirine karıştırılıyor. Debray, öncünün kitleleri *sadece kırdaki* iktidarın ele geçirilmesi için örgütlediği takdirde (çünkü ancak bundan sonra işçi sınıfı şehirlerde iktidarı ele geçirebilir) şehirlerde örgütlenilebileceğini ve *öncü örgüt* olarak kendisini takviye edebileceğini anlayamamaktadır.

Nasıl ki gerilla fokosu köylüleri devrim için örgütleyemezse, şehirlerde politik-askeri öncü olmadan proletarya gerilla fokosunun stratejik harekâtına ve silahlı köylülere destek olma olanağını bulamaz. Şehir proletaryası arasında öncü güçlerin varlığı, köylülerin tüm katlarının kazanıldığı, savaş durumuna geçildiği ve gerilla kolunun halk ordusuna dönüştüğü dönemde olduğu kadar, köylülerden soyutlandığı dönem için de zorunludur. En küçük “gerilla fokosu”, değil stratejik harekâtı, gerilla fokosunun yaratılması ve geliştirilmesi olan sınıfların tüm mücadele biçimleri içinde öncü olarak var olduğu ölçüde harekâtı etkileyebilir.

Debray'ın bu gerçeği bazen anlamış gibi gözükmediği doğrudur. Bu yüzden “Devrimde Devrim”de şöyle yazar:

“... Eğer gerilla kuvvetli politik öncü haline gelmezse, askeri düzeyde gelişmesi imkansızdır ... Çünkü bu bir kitle hareketidir ve gerilla hareketi askeri zafer kazanmak istiyorsa, bunun için radikal çare sömürülen sınıfların çoğunluğunu politik olarak bir araya getirmesidir.”
(R. Debray, *Devrimde Devrim*)

Ama bu nasıl başarılacaktır? Debray'ın bu konuda düşündüğü tek çözüm bir radyo vericisidir.

“Böylece gerilla kuvvetlerinin düzenlenmesinde radyo vericisinin önemi ... radyo aracılığıyla gerillalar gerçeğin kapısını zorlayabilirler ve tüm halka açabilirler ... kı-

sacası radyo, gerilla hareketinde nitel bir değişmeyi sağlayabilir.” (R. Debray, *Devrimde Devrim*)

IV. TOPLUMSAL TAHLİLLERDE VE ÖRGÜT MİLİTARİZMİNDE ŞEKİLCİLİK

“*Devrimde Devrim*”, kelimenin Leninist anlamıyla bir taktikler kitabıdır. Bu kitap, devrim anlayışını ve karakterini incelemiyor, sadece nasıl yapılacağını inceliyor. Devrimci olduğunu iddia eden her çizgi şu somut soruya yanıt bulmak zorundadır: Kapitalist devlet iktidarı nasıl yıkılacaktır?

“*Latin-Amerika’daki Devrimci Stratejinin Sorunları*” adlı yazısında Debray, Latin-Amerika’da uygulanan çeşitli oportünist taktikleri, özellikle “başçı mücadele” (kitle hareketlerinin iktidar doğrultusundaki mücadelesi), ayaklanma (işçi ya da köylü) ve millî burjuvazi ile ittifak gibi konuları inceler. Bu kavramların iflasını anlatır. “*Devrimde Devrim*”de silahlı mücadeleye ilişkin iki taktik incelenir: Silahlı savunma ve gerilla üssü. Salt taktik açısından burada eleştirilecek bir yan yoktur. Debray’ın tahlilleri mükemmeldir, ama stratejiye bağlı olmayan bir taktik olamayacağını, antagonist güçlerin ve aralarındaki mücadelenin özünün niteliğinin kesinlikle tespit edilmeden bir strateji belirlenemeyeceğine göre, Debray’ın taktik görüşünü Latin-Amerika devrim stratejisi ile ilişkisi açısından incelemek gerekir.

Taktiklerin temel hedefi, devrim sürecinin belli bir aşamasında ana mücadele biçimini kararlaştırmaktır. Bu görevi başarmak için Debray, Latin-Amerika’daki çeşitli komünist örgütlerin uyguladığı taktiklerin elverişsizliklerini tahlil ederek tamamen deneyci bir yönetime başvuruyor. Bu yöntem, oportünist taktiklerin *neden işlemediğini* gösteriyor; “*Devrimde Devrim*”i okuyan bir kişi, kitabı bitirdiğinde, gerilla savaşının kendi doğruları içinde doğru bir yöntem olduğu için değil de, öteki yöntemler başarılı olmadığı için gerekli olduğu kanısına varır. Debray, sınıf mücadelesinin temel mücadele biçimi olarak gerilla savaşının fonksiyonunu, doğru tahlil yaparak değil de, yanlış çözümleri çürüterek ve gerilla savaşının fonksiyonunu doğru tahlil ederek doğru yöntemi saptadığı şeklinde bir izlenim doğurmaktadır.

Debray, tartışmayı “ya parti ya gerilla” alternatifi üzerinde

yoğunlaştırmakla gerilla savaşını çağımızda en uygun bir biçim haline getiren nedenleri gözden kaçırmaktadır. Kırsal alanların askeri ve yöresel elverişliliği, Debray'a politik tartışmayı tasfiye eden sihirli formülü sağlamıştır.

Marksizm-Leninizm bir bilim ve yöntemdir. Ancak doğru olarak yararlanıldığı takdirde, proletarya devriminin strateji ve taktiğinin tanımlanmasını sağlar. Proletaryanın ve müttefiklerinin taktikleri, mücadelenin ana yönünü, ikincil yanlarla birleşmesinin bir evrimi olan ulusal ve uluslararası düzeyde sömürülenler ile sömürerler arasındaki güçler ilişkisini önceden haber veren her tarihsel dönemdeki sınıf mücadelesinin ana yanının bilimsel tanımı sayesinde doğru olarak saptanabilir. Gerilla savaşı koşulları, ancak, devrimci Marksistlerin “başçıl yoldan sosyalizme geçiş”i reddetme nedenlerini titizlikle incelemekle ve silahlı mücadeleyi insan soyunun en büyük düşmanı ABD emperyalizmine karşı nihai yol kabul etmekle yaratılır. (Sadece eylem ve iyiniyet ya da istek yetmez buna) Geleneksel komünist partilerinin bu sorunu “anlamakta” direnmelerinin nedeni ortaya çıkmaktadır. Ama bu sorun, bu partilerin –SBKP ile başlayarak– her yerde proletaryanın davasına ihanet edişlerinin nedenlerini araştırarak, bilimsel olarak çözümlenmelidir. Vietnam’ı “trajik biçimde yalnız” bırakan, sadece görünüşü kurtarmak için bir takım göstermelik işler yapan kimseleri kınamak gerekir. Debray, bu kınamanın pratiğe geçirilmesi konusundaki ısrarında tamamen haklıdır. Ve bir açıdan bütün yazılan, tüm “sol” oportünist “dokümanlardan” bin kat daha değerlidir. Ama bir Marksist şu kesin varsayımla yola çıkar: “Devrimci teori olmadan, devrimci pratik olamaz”. Biri ötekinden ayırlamaz, *toplumun devrimci değişimi* bu ikisinin biraraya getirilmesiyle mümkündür. Debray, geleneksel komünist partilerinin “burjuvalaşması”yla bu partilerin politik programları arasında bu anlamda bir ilişki kurmamıştır. Reformizmin başlıca nedeninin şehir yaşantısının günahları ve tatlılığı olduğunda direktmesi, tek kelimeyle saçmadır. Bu noktaya birçok kez değindik. Ama tek düze olmayı, yüzeyselliğe yeğ tutuyoruz. Oportünizmin temel belirtileri ve geleneksel partilerin ihanetleri, kırlara açılmaya karar vermemeleri ya da şehirlerde savaşmak istemeleri değil, baş düşmana karşı savaşmamalarıdır. 1968’de kokuşmuş FKP bürokratları, proletaryayı Fransız Marksizmine götürmekle başarısızlığa uğradıkları için ihanet etmişlerdir.

Debray, bu sorunun derinliğine inip, geleneksel komünist partilerine Sovyet diplomasisinin ve “barış içinde birarada yaşama stratejisinin” uluslararası aracı olduklarını söyleyebilecek teorik sertliğe sahip değildir. (Cesaret sahibi olduğuna inanıyorum.) Dönek Protes kendi adını taşıyan gerilla kolu zamanında, kırlara açılmak *cesaretini* bulmuştu. Debray’ın dediği gibi, 1964’de “şehrin sıcak odalarında yumuşadığı” değil, süreci tekrarladığı apaçıktır. Protes, 1964’de şehir ve kır silahlı mücadelesinin hazırlanması ile ilgili somut koşullar ortaya koymuştur. O zaman devrimci iç savaş için tüm koşullar mevcuttur, köylü hareketine ve Rio’daki gemicilerin isyanına tanık olanlar bunu çok iyi bilirler. Eğer Protes ve yardımcıları, bu savaşı sabote etmişler ve tek kurşun sıkmadan teslim olmuşlarsa, bunun nedeni, “*Devrimde Devrim*”i okumayışları değil, (Küba devrimi gözlerinin önündeydi) herkesin bildiği gibi, ABD emperyalizmine karşı savaşıyan sömürülen halkların öncülerini sabote etmek için ellerinden geleni artlarına koymayan Sovyet devletini yöneten bürokrasinin uşağı olmalıdır.

SONUÇ

Devrimci stratejinin kurulması, sadece askeri karakteristikleri ve gerilla kolunun tanımlanması değil,

- 1- Mevcut tarihi aşamadaki sınıf mücadelesinin,
- 2- Gerilla kolunun temel ve doğrudan biçimi olduğu, ama tek başına yeterli olmadığı, halk savaşı olarak gerilla savaşının tanımlanması gerekir.

1- Dünya kapitalizminin ABD emperyalizmi tarafından politik ve ekonomik olarak birleştirilmesi, mevcut aşamada sınıf mücadelesinin karakterini belirlemiştir. Kapitalist metropoller arasındaki pazar rekabeti, Washington’daki kapitalizmin hegemonik merkezi tarafından politik kontrol altına alınmak suretiyle, bugün dünya burjuvazisi ABD emperyalizminin egemenlik sistemi içine girmiştir. Zamanımızdaki dünya konjonktürü ile Lenin dönemi arasındaki fark, *emperyalist metropoller arasındaki ulusal antagonizmanın kaybolması* ve böylece ABD emperyalizmi önderliğinde bir tek blok haline gelmesidir. De Gaulle kendisini Fransız emperyalizminin (Fransız tekelci kapitalizminin) savunucusu olarak sunabilir. Ama

bu durum, sınıf mücadelesinin ikincil yanını meydana getirir. Fransız kapitalizmi ile ABD kapitalizmi arasındaki çelişki *hiçbir zaman antagonist olmayacaktır*. Bu nedenle çağımızda sınıf mücadelesi biçiminin saptanması için bir temel sonuç çıkarabiliriz: Çeşitli emperyalist uluslar arasındaki antagonizma, dolaylı ya da dolaysız birleşme (istekli ya da isteksiz) sonucunda ortadan kalktıktan sonra, *artık emperyalistler arası savaş olmayacaktır*. Artık 1914-18 ve 1939-45'de olduğu gibi, tüm dünya konjonktüründe çeşitli kapitalist devletler arasındaki çelişki egemen olmayacaktır. Bu yüzden, kapitalist devletlerin baskı aygıtı kendiliğinden hasar görmeyecektir; bir başka deyişle, doğrudan doğruya devrimci halk ordularının yaptığının dışında bir hasar olmayacaktır. Dünya kapitalizmi ABD emperyalizmi tarafından birleştirilmeden önce, proletaryanın *silahsız yollardan silahlanması mümkündür*. Yani önce politik olarak örgütlenir, politik mücadeleyi ve silahsız şiddeti belli bir noktaya getirir ve silahlanmak ve iktidarı ele geçirmek için ülkelerdeki egemen sınıfların başvurduğu sosyal, politik ve askeri yollardan yararlanabilirdi. Bu, 1871 Paris Komünü'nde, 1917 Rusya'da, 1918 Almanya'da, Macaristan'da, 1944-45 Çin'de, Vietnam'da, 1942-45 Yugoslavya'da olmuştur. Bütün emperyalist-kapitalizmin politik-askeri birliği ile III. Enternasyonal dönemindeki emperyalizm arasında, birinin dünya pazarlarının birleştirilmesi, ötekini emperyalist ülkelerin başıboş rekabeti –ki günümüzde düzenlenmiş rekabet vardır (çok daha fazla sömürmeye olanak tanıyan bir rekabet)– şeklinde karakterize edebileceğimiz nitel farklar doğmuştur. Sosyal üretim güçleri bakımından, iki dönem arasındaki fark açık seçiktir. Emperyalistler arası savaş döneminde sosyal üretim güçleri, sanayi devrimi ve geniş ölçekli sanayi tarafından harekete geçiriliyordu. ABD emperyalizminin dünya çapındaki kapitalist sömürüyü birleştirdiği günümüzde ise, elektronik, nükleer ve sibernetik devrimi, ABD emperyalizminin egemenliğinde maddi koşullarını yaratmıştır. “Nükleer şantaj” ve otomasyon, bütün kapitalist devletleri ABD emperyalizminin peşine takmıştır. Ve De Gaulle'ün milliyetçiliği bu gidişi değiştirmeyecektir. Aynı zamanda Sovyetler Birliği'nin emperyalist devletlerle “başın içinde birarada yaşama” stratejisi, insan soyunun en büyük düşmanına karşı verdikleri mücadelede sömürülen halkların trajik bir şekilde yalnız kalmalarını getirmiştir. Sovyetler Birliği, bu strateji ile ABD emperyalizmi ve onun yerli kuklalarıyla

(oligarşilerle) sömürülen halklar ve onları destekleyen proletarya devletleri arasındaki savaşta tarafsız kalmaktadır. Egemen sınıf teorisyenlerinin kibarca “bağımsızlık stratejisi” diye adlandırdıkları bir başka önemli sorun da, aslında egemen olan sınıfların “özel silahlı birliklerine” ait iki ayrı görevin birleştirilmesidir. (Geçmişte egemen sınıflarda) 1- Sömürülenlere kendi sınıf ayrıcalıklarını korumak için; 2- Kendi sınıf çıkarlarını başka ulusların sömürülerinden korumak için silahlanırlardı. Çağımızda polis (sömürücülerin sömürülenlere karşı iç koruyucusu) ile ordu (burjuva devletinin öteki burjuva devletlere karşı ve sadece buhran dönemlerinde sömürücülerin kendi ülkesindeki sömürülenlere karşı koruyucusu) arasındaki fark tamamen ortadan kalkmıştır. Bu kapitalist ülkelerde polis ile ordu arasındaki fark, sadece kullandıkları silahlarda ve üniformalardadır. Burjuvazinin içte ve dışta düşmanı tektir artık: Proletarya ve tarihi müttefikleri.

Özetlersek, Lenin döneminde proletaryanın tüm sömürülenler adına bir iktidar alternatifi olma görevi, temel olarak askeri bir görev değildir. Sağlam bir devrimci örgüt, profesyonel politik militanlardan kurulup, bu işçi sınıfının öncüsünün doğru anı saptayıp sermayenin iktidarına karşı saldırıya geçmesi yeterliydi. Burjuva ordusu, emperyalistler arası savaşa dalınca bu an gelmiş olur. Emperyalistler arası savaş olanağının tarihsel olarak ortadan kalktığı şu günümüzde, Latin-Amerika’da proletaryanın iktidar alternatifi olabilmesi için, *silahlı mücadelenin sınıf mücadelesinin yolu olduğu, politikleşmiş askeri savaş geçerlidir.*

2- Gerilla savaşı tüm halkın savaşıdır. Gerilla kolu, şehirlerde yakalanmak kırdaki yakalanmaktan daha kolay olduğu, şehirlerin burjuvalaşmasına karşı kırda kırıların şehirli unsurları proleterleştirme gücüne sahip olduğu ya da önce köylülerin yan-feodalikten (bu deyim genel olarak bütün “yan” takısı ile başlayan deyimlerde olduğu gibi, hem birşeyi ileri süren, hem de ileri sürüleni bağlayan feodalizm) kurtulması ve ancak daha sonra proletaryanın tarihi çıkarları ile ilgilenilmesi gerektiği için değil; bütün Amerikanın nesnel koşulları, devrimci öncünün şehirdeki devlet gücünü yıkmak için önce kırdaki kuvvet toplamasını gerektirdiği için temel ve egemen biçimdir. Bu netleşmeler önemlidir. Çünkü birçok kimse, hala stratejik hareketin şehirlerden değil de, kırdan başlaması gerektiğini anlayamamaktadır. Bazı yoldaşlar, strateji ile taktiği bir-

birine karıştırmakta, mücadelenin kırlardan başlamasının nedeni Brezilya'daki köylülüğün proletaryadan daha kalabalık olması sanmaktadırlar. Bu anlayış, bir yandan devrimin, sınıf antagonizmasının ve aynı zamanda mevcut aşamadaki ana hedefin karakteri ile öte yandan bu hedefi gerçekleştirecek araçları (taktikleri) birbirine karıştırmayın en yaygın biçimini ortaya koymaktadır. Devrim, proletarya devrimidir. Köylülük, Brezilya devriminin baş müttefidir. Mevcut aşamadaki hedef, silahlı mücadele yoluyla, biçimi devrimci halk ordusu olacak, bir işçi iktidar alternatifi yaratmaktır. Bu hedefi başarmanın yolu, gerilla savaşını başlatacak olan gerilla fokusudur. Bu yüzden, öncünün en önemli gücünü kıra göndermesinin nedeni tarihseldir. Gerçekte, Latin-Amerika'da kitlelerin devrimci hareketi, ancak kırlarda başlayabilir. 1917 Rusya'sında köylülük ile proletarya arasındaki oransızlık, bugün Brezilya'da olduğundan daha büyük olmasına rağmen, bütün zamanlarda stratejik önem proletarya üzerinde toplanmıştır. Çünkü sınıf mücadelesi değişiktir.

Sonuç olarak, gerilla kolu, sadece köylülük için değil de, tüm sömürülenler için gelişmiş bir mücadele biçimidir. Kırların söz konusu olması, köylülüğün proletaryadan daha devrimci olması anlamına gelmez. (Bu Marksist bilimi hiçe sayan sağcı ve küçük-burjuva bir anlayıştır) Gerilla kolu, mücadelenin özgül koşulları içinde zincirin en zayıf halkası sorununun en doğru çözümlüdür. Burjuva devletin kırlarda zayıf olması olayı, sınıf egemenliğinin koşullarının gerçekleştirilmesini (ya da sömürülenleri etkileyen baskı koşullarını) ifade eden politik-askeri bir olgudur. Kırsal alanlarda düşük düzeyde karmaşık ve düzensiz bir kapitalizm vardır. Ya da Gunter Frank'ın deyişiyle kırsal alanlar "az gelişmişliğin en çok geliştiği yerlerdir".

Temel mücadele biçiminin kırlarda yer almasının nedenini köylülüğün proletaryadan daha devrimci oluşuna bağlamak, bir burjuva ideolojisi olan ekonomizm tahlillerine kapılan pek çok sol militanın içine düştüğü yanlış kapılma olur. Ekonomizmin esası, pratikte (teoride değilse bile) politik mücadelenin temeli ile ekonomik mücadelenin temelini birbirine karıştırmaya, ekonomik determinizmi (fiziki ve coğrafi determinizmi değilse bile) abartmaya; eğitime, politik ve ideolojik bilince zarar vermeye dayanır. Sonuç olarak, ekonomizm, burjuva bilimciliğinin Marksist bilim üzerinde-

ki etkisidir.

Devrimci teorinin bakış açısından, temel mücadele biçiminin, köylülük daha devrimci olduğu için kırlarda yer alacağını iddia etmek, proletarya, köylülükten daha devrimci olduğu için şehirlerde yer alacaktır demek kadar yanlıştır. Her iki aşamada da, politika ile ekonominin birbirine karıştırılması yanlıştır. Çünkü temel mücadele biçimi, devrimin (anti-feodal ya da proleter) karakteri üzerine yapılan spekülasyonlarla değil, zincirin en zayıf halkası ile saptanır. Ancak eski komünist partilerinin sağcı çizgisinden kurtulamayanlar Brezilya devriminde işçi sınıfının öncülük edeceğinden şüphe ederler. Bu devrim işçi sınıfının şehirlerde iktidarı ele aldığı ve tüm sömürülenlerin başını çekerek, sosyalizmi kurmaya başladığında tamamlanmış olacaktır. Ama bizim bugünkü sorunumuz devrimin nasıl tamamlanacağı değil, nasıl başlatılacağı ve devrimci halk ordusunun nasıl kurulacağıdır. Bu ancak saldırıları sistemin en zayıf halkasında yoğunlaştıran proleter öncünün stratejik müfrezesi olan gerilla kolu ile mümkündür. Ana gücü gerilla kolu olan gerilla savaşı stratejisini çürütmeye çalışan bazı oportünistler, “kıtanın ekonomik gelişmesine egemen olan Arjantin, Meksika, Şili, Uruguay gibi ülkelerde sanayi üretimin ekonominin dayanağı olduğu” gerçeğinden yola çıkıyorlar. Sadece Brezilya Komünist Partisi oportünistleri değil, Personel Koleji albaylarından tutuklu fokoistlere kadar herkes bu gerçeği kabul ediyor. Bugün kimse Brezilya’da bir köylü devriminden söz etmiyor. Koltuk devrimciliğinin gönül rahatlığı içindeki oportünistlerimiz, “bu yapıyı yıkmak için köylü temelinden hareket etmeyi umut etmek etkisiz kalacaktır” diye soruya çözüm getiriyorlar. Eğer “bu yapıyı yıkmak” sözü ile devrimcilerin mücadelelerine “tarımsal yapımızın modernleştirilmesi” sloganı ile kalkışacaklarını kastediyorlarsa, hiçbir zaman mücadelelerini köylülüğün acil sorunlarını çözümlenmek ve toprak dağıtmakla sınırlandırmak niyetinde olmayan devrimcilere, burjuva deyimini ile iftira ediyorlar. Eğer devrimciler mücadeleyi kırsal alanlara götürmeyi savunuyorlarsa, bunun nedeni kırlarda halk ordusunun kurulabilmesi imkanıdır. Brezilya sanayi üretiminin sosyal-ekonomik ağırlığı ile politik-askeri egemenliğin içinde zayıf halkasını birbirine karıştırılmayacağını anlamamak Leninizmi görmezlikten gelmektir. Bu nedenle oportünistlerimiz, temel alan şehirler olmalıdır, çünkü sanayi üretiminin ağırlığı buralarda bulunmaktadır, derken, sosyo-ekono-

mik ağırlığın şehirlerde olduğunu ve burjuvazinin baskı aygıtının ağırlığını buralarda yoğunlaştırdığı gerçeğini unutuyorlar. Belki de, oportünistlerin bunları karıştırmalarının nedeni, burjuvazinin baskı aygıtının ağırlığına hedef olmamalarından ileri geliyor.

J. Quartim
New Left Review,
Sayı: 59, Ocak-Şubat 1970